kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-9536

YIL: 6 SAYI: 80 ARALIK 2001 **1.000.000 TL. (KDV DAHIL)**

Baş düşman hâlâ ayakta ama Medeni Kanun değişti

Burka, ABD, Savaş, Kadınlar

Küreselleşme karşıtı harekette neler oluyor?

Hintli bir erkek feminist: Amartya Sen

Üniversitede çatışmanın ortasında feminizm

Seks; argo... Hepsi kadınlar için...

PAZARTESİ

Merhaba,

Çok zor bir yılın son ayında tekrar bir aradayız. Savaş, ekonomik kriz, hücre tipi cezaevlerine karşı koyarken yanarak canlarından olan insanlarla ilgili acı dolu haberlerin arasında, kadınlar açısından olumlu bir gelişme içimizi biraz olsun ferahlattı; yıllardır uğraşılan medeni kanun değişikliği nihayet Meclis'ten çıkıyor. Kapak sayfalarımızı bu konuya ayırdık.

mücadelede önemli bir yeri olan Kadın Sığınakları Kurultayı'nın dördüncüsü bu yıl Antalya'da gerçekleşti. Birgül ve Zelal Kurultay'ı bizim için değerlendirdi.

İçinde feministlerin de yer aldığı küreselleşme karşıtı hareketler, ABD'nin Afganistan'a saldırısıyla birlikte yeni bir aşamaya geldi. Yelda, bu gelişmeleri değerlendiriyor.

ABD Afganistan'ı bombalarken utanmazca, kadınları özgürleştirdiğini iddia ediyor. Oysa hepimiz, kadınları burkalara kapatan Taliban'ın nasıl da ABD imalatı olduğunu hatırlıyoruz. NATO'nun kadınlarla ilgili bu yalanma iki saldırgan ülkenin iki First Lady'si, Laura Bush ve Cherie Blaire de katıldı. Leyla Yıldız yazısında, bu konuyu ele alıyor.

Amartya Sen, İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde iktisat ve felsefe dersleri veren Hintli feminist bir iktisatçı olarak, 1998 yılında Refah İktisadı'na yaptığı katkılar nedeniyle Nobel Ödülü'nü kazandı. Beril, bir erkeğin feminizmle nasıl ilgi kurabileceğinin ilginç bir örneği olan Sen'in çalışmaları üzerine bir derleme hazırladı.

Alibeyköy'ün esnaf kadınları, kriz döneminde yaptıkları eylemlerle seslerini duyurdular. Ama Beyhan Demir'in onlarla yaptığı ropörtajda evdeki kocalarından da en az kriz kadar şikâyetçi olduklarını görüyoruz.

Dergimizin bir önceki sayısının bayilerde olduğu 20 Ekim tarihinde hücre tipi cezaevlerine karşı yürütülen ölüm oruçları birinci yıldönümünü doldurdu. 19 Aralık günü ise, lanetli Hayata Dönüş Operasyonunun yıldönümü. Beyhan, yaşananların geniş bir özetini hazırladı.

Bilge Seçkin, geçen sayımızda başlattığı, öğrenci hareketinde kadınlarla ilgili yazısını bu sayıda bitiriyor. Bilge'nin gözlemlerinin üniversiteli okurlarımız tarafından paylaşılacağını ve ilgiyle okunacağını tahmin ediyoruz.

Türkiye Gazeteciler Sendikasının başkanlığına bir kadın seçildi. Yılların gazetecisi Şükran Soner'le Nevin görüştü.

Orta sayfamızın konusu kadınların erkeklerden daha yatkın olduğu iddia edilen ağlama.

Feminizmle yeni tanışan okurlarımızın sık sık yönelttiği bazı sorular oluyor. Bu sayımızda bu soruları cevapladığımız bir köşeye başlıyoruz, adı Başlarken.

İtalyan tiyatrocu Franca Rame'nin Seks mi, Eh Hayır Demem adlı oyununun metni yine Füsun Demirel'in çevirisiyle yayımlandı. Handan Koç bu kitap vesilesiyle cinsellik üzerine değerlendirmelerde bulundu. Handan İpekçi'nin Büyük Adam Küçük Ask filmini Nurol Gök, Meral Onat'ın Sen Gülümse... adlı karikatür albümünü de Ayşe Düzkan değerlendirdi.

Yeni yılda buluşmak üzere..

bu ayın kadınları

Meral Onat
Semra
Filiz Bingölçe
Sumru Bilge
Franca Rame
Türkan
Hatay
Nuran
Sevgi
Belgin
Başak
Emral
Zehra
Several Demir
Şükran Soner
K.H.
Laura Bush
Cherie Blaire
Lacamiora Bozacı
Sunera Tobani

...ve erkekleri

Eyüp Sabri Bozacı
Mehmet Tarhan
Erdem Yalçınkaya
Amartya Sen
Dario Fo
Jacopo Fo

76 yıl sonra nihayet

Medeni Kanun

Uzun yılların, kaç kadının mücadelesi nihayet sonuç verdi. Ama herşey bitimiş değil tabii.

SAVAŞA
KADINA YÖNELİK
ŞİDDETE
HAYIR

Dört yıl önce başlayan süreç Meclis'te noktalandı. Medeni Kanun Tasarısı nihayet kabul edildi. Ailede bazı durumlar ve dengeler belki değişecek... Fakat tabii ki bu işin ancak bir bölümü. Baş düşman hâlâ sapasağlam ayakta, yolumuz ise uzun sarp ve dikenli. 22 Ekim'de *Radikal* gazetesi 76 yıllık Medeni Kanun'un sonunda değiştiğini, artık kadın ve erkekler için "yeni bir hayatın" başladığını manşetten müjdeliyordu. Olay bağlanmamıştı oysa henüz. Haber, 1030 maddelik Medeni Kanun Tasarısı'nın Meclis'te 25 Ekim'den itibaren görüşülmeye başlanacağını bildiriyordu sadece.

Medeni Kanun Tasarısı'nın Meclis kapısına kadar gelmesi için dört yıl gibi bir zamanın geçmesi gerekmişti. Erkeklerin "medeniyet" yorumlarına göre çeşitli yerlerde ve komisyonlarda bir hayli tartışılmıştı tasarı. 22 Kasım'da ise bir aylık tartışma sürecinden sonra Meclis Genel Kurulu'nda olaya nokta konuldu...Yasa 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek, ama yürürlüğün içeriği ve yasanın uygulanma biçimleri yani önceki evliliklere uygulanıp uygulanmayacağı, geriye işleyip işleyemeyeceği, yürürlülüğe ilişkin 10. Madde'de tartışılacak, bu ise 25 maddelik bir başka tasarıda yer alıyor. Kadın örgütleri bir son dakika golünden korktukları için temaslarını sürdürüyorlar.

18. Yüzyıl'ın ikinci yarısından beri doğal haklar geleneğinden gelen feminist kuramcılar, kadınların birer vatandaş olarak, erkekler ile aynı temel haklara sahip birer insan olduklarını ileri sürdüler, özgür ve eşit bireyler olarak kamusal hayata katılmanın mücadelesini verdiler. Objektif olduğunu iddia eden modern hukuka, karşı en sağlam eleştirilerden biri feministlerden geldi. Feminist eleştiri hukukun kriterlerini, işlemlerini, onun cinsiyet körlüğünü, tutarsızlığını göstererek, kanun önünde soyut eşitlik anlayışının erkeklerin çıkarlarını nasıl da gizlediğini gözler önüne serer. Ama tüm çabalara ve bazı kazanımlara karşın hukukun ölçüsü, "insanı", "öznesi" erkektir, biz kadınlar bu öznelerin istemlerine ve özelliklerine göre belirlenmiş bir haklar ve yükümlülükler düzeni içinde devinip dururuz genellikle. İtiraz ederiz, sokağa çıkarız, beş isteriz, üç verirler, pazarlıklar yaparız, onlar bazen bir adım gerilerler, bazen bizim gücümüz tükenir. Öyle öyle adım adım, gıdım gıdım elde edilir haklar. Bugün hak eşitliği mücadelesi, kadınların tek özneli hukuksal rejimi, kendi istek ve özelliklerini de içine alabilecek şekilde yeniden tanımlamalarını sağladığı gibi, onların sosyal hayata katılmalarının önündeki engellerden bir kısmını da bertaraf eder. İşlediği önemli bir hayır da kamuoyunun ilgisini kadın meselesine yönlendirmektir. Medeni Kanun'da yapılan değişiklikleri, Aileyi Koruma Kanunu'nu veya Ceza Kanunu'nda yapılması istenilen değişiklikleri bu çerçevede değerlendirmek mümkün.

Meclisten notlar...

☛ Tasarının son bölümleri yumurta üreticilerinin sorunları hakkındaki tasarıdan sonra tartışıldı.

☛ Parti grupları adına genellikle erkek milletvekilleri konuştu...

☛ AKP ve SP en çok dil meselesi üzerinde durdu. Konuşmalarda milli örf ve adet, tarihimiz rencide ediliyor, milli kimliğimiz lafları havada uçuşuyordu.

☛ ANAP temsilcisi tasarının hazırlanmasında emeği geçen bilim adamlarına teşekkür etti sadece...

☛ Genel kurul çok tenhaydı ve kürsüde konuşmalar yapılırken başka birileri de koltuklarda cep telefonu ile konuşuyor, salonda dolanıyor, arkadaşlarıyla ayakta sohbet ediyordu.

Hücuma uğrayan erkek

Son günlerde Türkiye burjuvazisinin kadın erkek eşitliğine dayanan bir cinsiyet düzeni ile temelde pek derdi olduğunu sanmıyorum. Kopenhag kriterleri filan, kapitalist bir cinsiyet eşitliği rejimini işaret ediyor. Yani kadınlar istedikleri mesleği seçip çalışmalı, kendi soyadlarını da kullanmalı, siyasete atılmalı, yönetici olmalı, kendi paralarını kazanmalı, kazandıkları için onlar da nafaka ve vergi vermeli... Fakat, patriyarka kapitalizmden daha farklı, daha fazla bir şey. Ekonomik temelini, kadının iktisadi ve cinsel sömürüsüne dayanan, aile içi üretim tarzında bulan bu sistem, aile içinde güç ve mülkiyet dengelerini etkileyecek- bakın değiştirecek demiyorum, çünkü o iş başka- düzenlemelere karşı son derece duyarlı. Farklı coğrafyaların patriyarkalarının hassasiyet biçimleri de birbirinden farklı. İsviçre'deki Türkiye'deki gibi tepki vermivor. İsviçre'deki, 'bana ne reislikten, soy isim de umurumda değil' filan derken, bizdekiler toplumdaki erkeklik tanımı gereği daha bir duyarlılar...

Dört yıldan beri tasarının gerek hazırlanma, gerekse komisyon komisyon dolaşma aşamalarında kadınlar ve feministler, liberallerden, radikallere kadar olaya bir biçimde katılarak süreci lehlerine dönüştürmeye çalıştılar. İmzalar toplandı, mor kurdeleli yürüyüşler yapıldı. Son olarak da Meclis'te ikna turlarına çıkıldı. Soyadı meselesinden, eksik güdük de olsa mal paylaşımı rejimine kadar görünürdeki her kazanımın arkasında hatırı sayılır bir pazarlık, bir çekişme süreci var... Daha ilk başlarda tasarı hazırlama komisyonunda yer alan Prof. Turgut Akıntürk bakın nasıl anlatıyor: "Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği 159. Maddenin yerine, İsviçre Medeni Kanunu'ndan aynen alarak, boş kalan maddenin yerine "eşler, dikkat buyurun kadın değil eşler meslek seçiminde ailenin saadetini dikkate almak zorundadır" dedik.

Kadın dernekleri platformundan müthiş bir hücuma uğradık. Efendim bu, gizli olarak komisyonun tekrar erkek hâkimiyetini getirdiği maddedir" dediler. "Bunun altında bu gizlidir" dediler. Oysa biz öyle düşünmemiştik. İsviçreliler'den satır, satır tercüme ederek aynen aldık. En sonunda ben komisyonda dedim ki, sevgili arkadaşlar hocalık hatırıma binaen sizden bir istirhamım olsun, ne olursunuz, gelin çok açık yazalım şunu ben de bu hanımların hücumundan kurtulayım. Çünkü hepsi benim üstüme geliyorlar. Ne yapalım, 'eşler meslek seçiminde serbesttir' diyelim. Artık hiç kimse demiyor ki, bunun altında yine gizli bir şey var. İstediğini seçecekler. Ama karı veya koca tabii diğerinin beğenmediği, tasvip etmediği bir mesleği seçerse, ondan sonra madde 134 devreye girecek. Bu iki kere iki dört". Burada söz konusu olan kadın erkek eşitliğini medeniyetin gereği olarak gören bir bilim adamı... Ama iş kutsal aileye gelince değişiyor. Onun devam etmesi şart. Bu noktada, meclisteki AKP'li hemcinslerinden pek ayrı düşünmüyor. Soyadı meselesinde ise benzer bir geri adım yaşanmamış anlaşılan. Çünkü tasarıda erkeğin soyadı temel

değişti ama...

alınıyor yine. Kadınların o dönemdeki isteği eşlerin evlenmeden önce aralarında anlaşarak içlerinden birinin soyadını aile adı olarak seçmeleri doğrultusundadır...

Ama tasarının en can alıcı, en tartışılan bölümü yine de mal rejimiydi.Yasal mal rejiminin seçimi, tasarının gerek Bakanlar Kurulu, gerekse Adalet Komisyonu'ndaki görüşmeleri sırasında koalisyon ortakları arasında tartışmalara neden olmuştu. MHP "paylaşmalı mal ayrılığı" rejiminin yasal mal rejimi olmasını istemiş, DSP ise buna karşı çıkmıştı. MHP yapılan görüşmelerden sonra. "edinilmiş mallara katılma" yasal mal rejimi olarak kabul edilirken; eşlere istedikleri mal rejimlerini seçme olanağı getirilmişti. Paylaşmalı mal ayrılığını yasal rejim olarak isteyen MHP'nin mücadelesi Meclis Genel Kurulu'nun 2 Kasım, 2001 tarihli oturumunda da sürdü. MHP'li Orhan Bıçakçıoğlu, önergesine desteği Saadet Partililer'den aldı. Bıçakçıoğlu önerge sahibi olarak konuşma hakkını Fethullah Erbaş kardeşine verdi, şöyle konuşuyordu SP'li milletvekili: "Evlenmek için taa şehre gelinecek, şehirde notere gidilecek evlilik sözleşmesi yapılacak. Zaten noter harçlarını kat be kat artırdınız; Şu anda bir evlenme sözleşmesinin kaça çıkacağından herhalde hiç kimsenin de haberi yok. Bu külfete hiç kimse katlanamaz; dolayısıyla ses çıkarmaz, ses çıkarmayınca da yasal rejim devam eder gider ve sonucuna katlanmak zorunda kalırız." Erbaş'ın burada biz dediği kesim elbetteki erkekler. Sonuçta mal rejimi kadın örgütlerinin kadın milletvekilleriyle kulis faaliyetlerine rağmen erkek milletvekillerinin istediği gibi çıktı, Adalet Bakanı da erkek dayanışması gereği bu konudaki önergelere destek vermeyeceğini bildirince, tasarıda yer alan mal rejiminin eski evlilikler için geçerli olmayacağı hükmü olduğu gibi kaldı ve tasarının bütün evlilikleri kapsaması için mücadele veren kadın örgütleri yenilgiye uğradı. Adamların bir kısmı böylece mallarını paylaşmaktan kurtuldular. Edinilmiş malların paylaşımı meselesinin bu kadar uzamasının sebepleri var.

Boşanma evliliğin devamı

Bu noktada C. Delphy'e kulak verelim... "Boşanma belli bir evliliğin sonu anlamına gelebiliyorsa da kesinlikle evlilik kurumunun sonu anlamına gelmez. Evlilik varolmasa zaten bir gereği olmayacak olan boşanma, evliliği yıkmak amacıyla yaratılmamıştır," diyor Delphy. Gerçekten de boşanmanın evlilik kurumunu yeniden üreten bir karaktere sahip olması gerekir. Kadınların evlilik kurumundan mülk edinerek çıkması, mal ve güç sahibi olması boşanmanın bu karakterini haliyle sarsıyor. Çünkü evlilik koşullarının evliliğin sürdürülmesine ya da evlilik sona ermişse yeniden evlenmeye teşvik edici nitelikte olması lazımdır... Malum sistemin devamı meselesi... Evlilik içinde elde edilen bir servet, kadının başka bir evlilik yapmasını engelleyebilir, bu da ev içi emek sömürüsüne dayanan patriyarkanın işine gelmez. Ayrıca edinilmiş malların paylaşımı, kadınların mal aktaranlar olarak evlilik içinde belli bir güç kazanması sonucunu doğurabilir, bu da ailede mülkiyetin bir nesilden diğerine aktarımında kadınların da söz hakkı olmasını sağlayabilir... Bu da tabii yine sakıncalı bir durum. Fakat, patriyarka tabii ki ev içi üretim tarzı ile sınırlı değil; ondan daha fazla bir şey. Erkek egemenliğinin ekonomik boyutları sadece ev içi üretim tarzı ile açıklanamadığı gibi, egemenlik de ekonomik sömürüyle sınırlı değil; onun ayrıca politik, cinsel, kültürel boyutları bulunuyor. Boşuna bağımlılık sistemi demiyoruz patriyarkaya...O nedenle aile içindeki mülkiyet rejiminde kadınlar lehine yapılan değişiklikler, kadınların iş yaşamına kendi istedikleri biçimde katılması, oturacakları evde ve soyadları üzerinde söz sahibi olması hayatımızı kolaylaştırır, belki ama bizim sömürülmemize son vermez. Yani yolumuz uzun işimiz zor...

Necla Akgökçe

LEY DE DIVORCIO AHOR
RE

Herkesin başında aynı dert...

Şili'de boşanma yasasına uzun zamandır kadınların itirazı var. Yukarıdaki fotoğraf Ağustos ayında bu konuda yapılan bir gösteriden alınma. Kadınlar boşanma yasasının değişmesini istiyorlar.

Yeni Medeni Kanun'un yaşamımıza getirdiği değişiklikler

Değişen ne?

Uzun tartışmalardan sonra mecliste kabul edilen Medeni Kanun neler getirdi, neleri ihmal etti. Feminist avukat Cânân Arın Pazartesi için değerlendirdi.

Bilindiği gibi T. C. Anayasasının 10. maddesi kadın ve erkeklerin yasalar önünde eşit olduklarını belirtir. Buna rağmen sözkonusu eşitliğin yasal olarak resmen bozulduğu en önemli yer Medeni Kanun'un "Aile Hukuku" bölümü idi. Şimdi yeni yasa ile bu yasal eşitsizlik büyük ölçüde giderildi.

Yeni Medeni Kanun'un "Aile Hukuku" kitabının Türkiye'de yaşayan ve Türkiyeli kadın ve erkeklerin günlük yaşamlarına getirdiği değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz:

• **Evlenme Yaşı:** Artık kadın- erkek farkı kalmadan bütün gençler on yedi yaşını doldurdukları zaman evlenebilirler. *(md. 124/1)* Önceki hüküm bildiğiniz gibi kadın ve erkekler için ayrı yaş gruplarını öngörmekte idi ve erkeğin evlenebilmesi için on yedi, kadının evlenebilmesi için on beş yaşını doldurmuş olması yetiyordu.

Burada ufak bir değinme yapmadan geçemiyeceğim. Türkiye'nin taraf olduğu "Çocuk Hakları Sözleşmesi" bazı istisnalar dışında insanların on sekiz yaşını dolduruncaya kadar "çocuk" sayılacağını belirtiyor. Ayrıca on sekiz yaşını doldurmayanlara hukuki işlem yapma ehliyeti tanımadığımıza göre evlilik herhangi hukuki bir işlemden daha mı basit veya değersizdir ki, on yedi yaşını doldurmanın evlilik için yeterli olduğuna karar verilmiştir. 126. madde küçüğün "yasal temsilcisinin izni olmadan evlenemeyeceğini" söylemektedir. O zaman on yedi yaşını doldurmuş ama on sekizini doldurmamış birisi hâlâ küçük oduğuna göre yasal temsilcisinin izni olmadan evlenemez" demektir.

Olağanüstü durumlarda veya pek önemli bir neden varsa yargıç on altı yaşını doldurmuş kadın veya erkeğin evlenmesine izin verebilir. "Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir". Burada da bir değişiklik var. Eski kanunda olağanüstü durumlarda on beş yaşını doldurmuş bir erkeğin ve on dört yaşını doldurmuş bir kadının evlenmesine izin verebiliyordu. Ancak yargıç karardan önce ana/baba veya vasinin dinlenmesinin "şart" olduğunu yazmakta idi. Oysa yeni yasada ana/baba veya vasinin "olanak bulundukça" dinlenebileceğini söylüyor. Yani yargıç, "olanak yoktu dinleyemedim ve izni verdim" diyebilir.

• **Evlenme Başvurusu ve Töreni:** Taraflar artık içlerinden birinin oturduğu yerin evlendirme memurluğuna birlikte başvurarak evlenme isteklerini bildireceklerdir. Eskiden erkeğin yerleşim yerindeki evlendirme memurluğuna başvurmak gerekirdi.

• Boşanma nedenlerinden "cana kast ve pek fena muamele" ye bir de "onur kırıcı davranış" eklenmiştir.

• Boşanma nedenlerinden biri olan "terk"in koşulları değişmiştir.

• En önemli değişikliklerden biri boşanma davasının açılacağı yer konusunda yapılan değişikliktir. Eskiden boşanma davası ya tarafların son altı aydır birlikte oturdukları yer mahkemesinde veya dâvâcının ikametgâh mahkemesinde açılırdı. Evli kadının ikametgâhının kocasının ikametâhı olması nedeni ile de davanın her hal ve şartta kocanın yerleşim yerinde açılması gerekirdi. Oysa şimdi, gene tarfların son altı aydır birlikte oturdukları yer mahkemesi yetkilidir AMA davayı kim açıyorsa onun oturduğu yer mahkemesi de yetkili kılınmıştır.

Boşanan kadın evlenmeden önceki soyadı yeniden alır. Yani evlenmeden önce bir önceki eşinin soyadını taşıyorsa gene ona döner ama yargıçtan bekârlık soyadını taşımasına izin vermesini isteyebilir.

Ayrıca, yargıcın izni ile boşandığı kocasının soyadını taşımaya devam da edebilir.

• Önemli yeniliklerden biri de eskiden erkeğin kadından nafaka isteyebilmesi için kadının refah içinde olması gerekirken şimdi, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, daha çok kusurlu değilse diğerinden nafaka taleb edebilir. Yani artık erkekler de yukarıdaki koşullar varsa kadından nafaka isteyebileceklerdir. (md.175)

BEDENIMIZ
BİZİM!
KİMLİGİMİZ
BİZ

• Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında yetkili mahkeme nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesidir. Bu da çok olumlu değişikliklerden biridir.

• Bir diğer değişiklik evliliğin boşanma nedeni ile sona ermesinden doğan dava haklarının boşanmanın kesinleşmesinden itibaren BİR YIL ile sınırlandırılmış olmasıdır.

• 181/2 madde ile de bir yenilik gelmiştir. Boşanma davası devam ederken davacı ölür ve sağ kalan davalının mirascıları dâvâya devam ederek dâvâlının kusurunu isbat ederlerse davalı davacının mirascısı olamaz.

• Geliyoruz ünlü "riyaset" sorununa: Artık evlilik birliklerinde "reis" YOK. Bunun sonucu olarak oturulacak evin seçiminde, evlilik birliğinin yönetiminde eşler beraberce hak sahibidir. *"Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar" (md. 186)*

• Eşlerden her biri evlilik birliğini temsil edebilir. Temsil yetkisi yargıç kararı ile kaldırılabilir.

• Hepinizin hatırlayacağı gibi evli kadının ev dışında çalışması kocanın iznine bağlı idi ve bu madde yasanın uygulanma sürecini düşünürsek görece yakın bir zamanda, 29/1/1990 gün ve 1990/30-31 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmişti. (R.G.'de yayım tarihi 2/7/1992 gün ve 21272 sayılı R.G.) Şimdi onun yerine yeni yasa şöyle bir tabir kullanıyor: "Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir" *(md. 192)*. Hükümetin önerdiği metin bu iken, Komisyon'da bu metne bir cümle daha eklenmiştir ve şimdiki hali "Ancak meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı gözönünde bulundurulur." Böylece evli kadının ev dışında çalışması yeniden sorun olabilecektir.

• Güzel bir değişiklik ise 194. madde ile getirilmiştir: "Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülenen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini isteyebilir. Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur".

• "Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir". *(md. 196)*

Burada ilk kez kadının ev içi emeğinin bir katkı olduğunun kabulünü görüyoruz ve bu kabul, ilerleyen maddelerde de devam ediyor.

• İzleyen maddede ayrı yaşama hakkının doğması ve birlikte yaşamaya ara verilmesi durumunda yargıç, "eşlerden birinin istemi üzerine, birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya, ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır" diyor. Bu da tamamen yeni bir maddedir.

• "Eşlerden biri birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir".

• "Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleri ile ilgili tasarrufların ancak onun rızası ile yapılabileceğine karar verebilir". *(md.199)*

Buraya kadar ailenin ekonomik olarak korunması konusunda yargıca takdir yetkisi verildiğini görüyoruz. Güçsüz olanın korunması daha kolay olacakmış gibi görünüyor.

Şimdi asıl tartışmaların odağı olan MAL REJİMLERİ'NE BİR GÖZ ATALIM:

Yeni yasaya göre dört çeşit mal rejimi vardır. Bunlar :

1) Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi (yasal rejim)

2) Mal ayrılığı (Bugünkü veya eski yasal rejim)

3) Paylaşmalı Mal Ayrılığı

4) Mal Ortaklığı

Taraflar evlenirken veya evlendikten sonra bu dört rejimden birini seçme özgürlüğüne sahiptir. Eğer herhangi bir seçim yapmamışlarsa yasal rejim olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçmiş sayılacaklardır.

Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılabileceği gibi, evlenirken evlenme başvurusu sırasında yazılı olarak da yapılabilir. Demek ki mal rejimi sözleşmesini üç şekilde yapmak mümkündür:

a) Noter önünde DÜZENLEME

b) Tarafların kendi aralarında yaparak, noterde onaylatmaları

c) Evlenme başvurusu ile birlikte yazılı istemde bulunma

Eşler her zaman bir mal rejiminden bir başkasına geçiş yapabilirler.

Md. 216, edinilmiş Mallara Katılma Rejimini şöyle tanımlıyor : "edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar." Demek ki iki grup mal vardır. Birincisi tarafların evlenmelerinden başlayarak edindikleri mallar, ikincisi eşlerden her birinin kişisel malları.

Edinilmiş mallar ise şöyle belirlenmektedir : Edinilmiş mal, bu mal rejimini devamı süresince her bir eşin bedelini ödeyerek edindiği mallardır. Bu mallar da özellikle şunlardır (buradan yukarıdakilerin dışında benzerlerini de edinilmiş mal olarak kabul etmenin mümkün olduğu anlamı çıkıyor.)

1) Çalışmanın karşılığı olan edinimler,

2) Sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurum ve kuruluşlarından veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,

3) Çalışma gücünün kaybı nedeni ile ödenen tazminatlar,

4) Kişisel malların geliri,

5) Edinilmiş malların yerine geçen değerler (Örneğin evlilik sırasında tarafların veya bir tarafın çalışarak aldığı bir evin satılarak o satıştan elde edilen para ile alınan yeni bir ev veya apartman dairesi ve diğer eşyalar)

Kişisel mallar ise;

1) Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,

2) Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birisine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yolu ile ya da her hangi bir şekilde KARŞILIKSIZ KAZANMA yolu ile elde ettiği mal varlığı değerleri,

3) Manevi tazminat alacakları,

4) Kişisel mallar yerlerine geçen değerler,

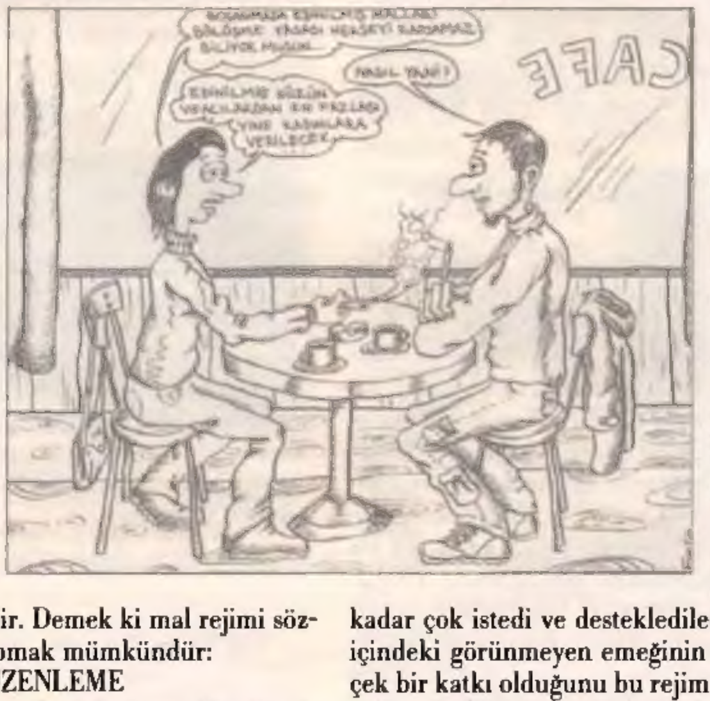

Buna rağmen eşler aralarında yaptıkları sözleşme ile bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken mal varlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.

"Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler." Böylece bu mal rejimini fiilen işlemez duruma getirebilirler!

Bu mal rejimini kadınlar neden bu kadar çok istedi ve desteklediler? Çünkü kadının ev içindeki görünmeyen emeğinin evlilik birliğine gerçek bir katkı olduğunu bu rejim açıkca kabul etmektedir ve bölüşüm sırasında işte bu emeğin karşılığı da hesaba katılmaktadır. Şiddetin kaynağı olan güç dengesizliği bu rejim ile dengelenmekte ve kadınlar içinde bulundukları evlilik birliğinin eşit birer bireyi olduklarını hissetmektedirler.

Burada bu mal rejiminin ayrıntılarına girerek sizleri daha fazla sıkmayacağım. Diğer mal rejimlerinin tanımlarına gelince :

MAL AYRILIĞI REJİMİ : " Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi mal varlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur".

PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI : (md.244 ve devamı)

• Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi mal varlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

• "Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır."

MAL ORTAKLIĞI REJİMİ *(md.256 ve devamı)* :

Bu rejim, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar. "Genel mal ortaklığında eşlerin kanun gereğince kişisel mal sayılanlar dışındaki mallarıyla gelirleri ortaklık mallarını oluşturur."

"Eşler ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olurlar."

"Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir"

Bu ortalık biçiminde iki çeşit ortaklık vardır :

a) "Sınırlı mal ortaklığı,

b) Edinilmiş mallarda ortaklık"

Yeni kanunda da "evlilik içinde doğan çocuğun babası kocadır" ama evlilik içinde ana rahmine düşen çocuğun babasının koca olmadığını davacı isbat etmek zorundadır" ki bu eski kanunda yoktu. Böylece kadına asıl babanın koca olmadığını ispat etme hakkı tanınmaktadır. *(md.287)*

Çocuklu insanlar da evlat edinebilecekler ki bu ayrı bir yeniliktir . Ayrıca evli olmayan bir kişi de otuz yaşını doldurmuş olması kaydı ile, tek başına evlat edinebilir. **(md. 307)**

Miras konusunda ~~da~~ "edinilmiş mallara katılma rejimi" ile birlikte şöyle bir değişiklik söz konusudur:

Sağ kalan eş önce edinilmiş mallara katılma rejimine göre yapılacak paylaştırmadan 1/2 pay alacaktır. Sonra eğer ortak çocuklarla birlikte mirascı olacaksa, kalan 1/2' nin 1/4'ü sağ kalan eşe düşecek, geri kalan da çocuklar arasında paylaştırılacaktır.

Daha fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Sanıyorum ki en merak edilen kısımlarının cevabını verdim.

Şimdi büyük bir merakla, "Yürürlük Maddesi"nin hakkaniyete uygun olarak evliliklerin başından itibaren geçerli olmasını dileyerek yazıyı bitiriyorum.

M. **Cânân ARIN**
(Avukat)

11 Eylül'den Sonra Küreselleşme Karşıtı Muhalefette Neler Oluyor?

küresel olan savaş olunca...

11 Eylül, feministlerin de bir bileşeni olduğu küreselleşme karşıtı hareket için bir dönüm noktası oldu. Dünya siyasetindeki gelişmeler, küreselleşme karşıtlarının arasındaki ayrışmaları daha görünür hale getirirken, hareketin bundan sonraki stratejilerinin tartışılmasına zemin hazırladı.

STOP
NOT IN MY NAME
PEACE
STOP THE WAR

Bu yıl Temmuz ayında Cenova'da G8 ülkeleri olarak bilinen gelişmiş ülkelerin zirvesi, sokaklara dökülmüş yüz binlerce gösterici, polisle çatışma ve genç bir eylemcinin polis kurşunlarına hedef olması ile hafızalara yer etti. Küreselleşme taraftarları artık ciddi bir tehdit olarak görmeye başladıkları bu eylemleri kontrol altına alabilmek için bir sonraki toplantıyı Katar'da yapmayı kararlaştırdı. Dünya Ticaret Örgütü'nün 4. Bakanlar Konferansı için konaklama imkanları sınırlı, nüfusu düşük, üstelik vize uygulayan Katar'ın mekan olarak belirlenmesi, bu kez eylemcilerin kitlesel buluşmasını engelledi. Kanada'nın Quebec şehrinde Kasım ayı sonunda yapılan Dünya Bankası ve IMF'nin yıllık toplantıları ise kitlesellikten uzak cılız gösterilere sahne oldu.

11 Eylül'de Dünya Ticaret Örgütü ve Pentagon'a yönelik saldırılar ve ardından ABD'nin Afganistan'da başlattığı operasyon pek çok şeyi olduğu gibi, sistem karşıtı muhalefeti de etkiledi. Terörizmle savaş kisvesi altında insan hakkı ihlallerinin yaygınlaşıp meşrulaşacağı, güvenlik paranoyası ile silahlanmanın hızlanacağı, ülke dışına çıkışta ve girişte sınırlamaların ve kontrollerin artacağı, barış istemenin teröristlerle aynı kefeye konma anlamına geleceği (listeyi daha uzatmak mümkün) uzak ihtimaller değil. Keza, 11 Eylül'ün hemen ertesinde ülkemizde de muhalif güçlere yönelik şiddetin dozu gözle görülür bir biçimde arttı.

Öte yandan, 11 Eylül'ün yarattığı travma, hareketin içinde bir dağınıklığa yolaçtı. Örneğin, Eylül sonundaki Dünya Bankası ve IMF toplantıları için planlanan eylemler saldırıların hemen ertesinde iptal edilirken, bunun yerine bazı koalisyon üyelerinin örgütlediği savaş karşıtı gösteriye katılanların sayısı ancak onbin kişiye ulaşabildi. Bu, savaşa karşı olma sözkonusu olduğunda, daha önce IMF ve Dünya Bankası'na karşı sokaklara dökülen yüzbin kişilik eylemlere göre harekette önemli bir durgunluğa işaret ediyordu.***(1)***

Hareket içinde, açık açık ABD'nin politikasını destekleyen ve milliyetçi dalgadan nasibini almış gruplarla, bu dönemde sokak eylemliliğinin (çatışma ve şiddet olasılığı içermesi ve bu yüzden terörizmle özdeşleştirilme tehlikesi taşıdığı gerekçesiyle) hareketin meşruiyetine zarar vereceğini iddia eden gruplar eylemlerden uzak duruyorlar. Örneğin, koalisyonun bir bileşeni olan AFL-CIO (Amerikan Emek Federasyonu) açıkça "Başkan'ın ve bu milli kriz sırasında milletinin" arkasında olduğunu ilan etti. WILPF (Barış ve Özgürlük için Uluslararası Kadın Örgütü) ise "kurbanların ailelerini rencide edecek bir eyleme girişmek istemedikleri" için şimdilik hareketsiz kalmayı yeğlediğini açıkladı. Koalisyondaki pek çok grup, kamuoyu yoklamalarına göre ABD'nin şu anki siyasetine neredeyse yüzde 90 oranında destek verildiği bir ortamda, WILPF'ninkine benzer kaygılar taşıdıklarını ve savaş karşıtı bir eylemlilik için kamuoyu desteğinin henüz oluşmadığını söylüyor.

Küreselleşme karşıtı harekette yeni stratejiler...

Gerçekte, 11 Eylül küreselleşme karşıtı muhalefetin içindeki kırılganlığı belirginleştiren bir turnosol kağıdı işlevi gördü. Radikal unsurlar ile ılımlı siyaset izleyen muhalefetin küreselleşmenin simgelerine karşı yürüttüğü ortaklık şimdiye kadar, taleplerin karşılanmasında değilse de, propaganda ve kitlesellik açısından başarılı sonuçlar elde edilmesine yaradı kuşkusuz. Ancak, küreselleşmenin simgelerinin en büyüğünün yerle bir olmasından sonra savaşa ve Amerikan politikalarına karşı net bir tavır alıp almama aşamasına gelindiğinde, koalisyon aynı ataklığı ve sağlamlığı (en azından şimdilik) gösteremedi. Bugün, küreselleşme karşıtı muhalefetin IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'ne yönelik sürdürdüğü siyasetinde bir değişiklik olup olmaması gerektiği tartışılıyor.

Küreselleşme karşıtlarının el kitaplarından sayılan "No Logo"nun yazarı Naomi Klein, şimdiye kadar küreselleşmeye karşı Nike, McDonalds, IMF ve Dünya Bankası gibi simgeler bazında yürütülen kampanyaların kapitalizmin sorgulanmasında önemli bir işlevi yerine getirdiğini ancak bu işlevin henüz 11 Eylül saldırıları gerçekleşmeden dahi miyadını doldurmuş olduğunu söylüyor. Simgeler kolay anlaşılır ve birleştirici olmaları aynı zamanda çabuk hareket edilmesine zemin hazırlamaları açısından anlamlıydı. Klein'e göre, kapitalizmin en büyük simgelerine karşı yapılan saldırılarla birlikte hareketin stratejisinde bir değişiklik iyice zorunlu hale geldi. Gerçekten de, son günlerde küreselleşme karşıtı hareketin eylem biçimi pazarlama teknikleri ve reklamlar yoluyla kapsanmaya başlanmıştı bile. Örneğin, eylemciler GAP mağazasının vitrinlerini sprey boya ile boyarken, GAP mağazası siyah sprey boya ile kendi vitrinlerine "Independence" (bağımsızlık) yazarak yeni bir reklam kampanyasına başlıyordu. ***(2)***

Bundan sonra hareketin nereye doğru evrileceği merak ediliyor. ABD'nin yürüttüğü savaşa karşı bir platform oluşturmak küreselleşmeye karşı verilecek bir mücadelede anlamlı görünüyor çünkü coğrafyaların değiştiği, ekonomik bir yeniden bölüşümün şekillendiği şu dönemde, savaşlar da ekonomik yayılmacılığın ve kapitalizmin küreselleşmesinin araçları. Bu yüzden, son günlerde küreselleşme karşıtlarının gündemindeki konular arasında acilen ABD'nin yürüttüğü savaşa, yükselen ırkçılığa ve savaşın yarattığı yıkımlara karşı durulması, savaştan en çok etkilenen kesimlerle işbirliği yapılması, Üçüncü Dünya vatandaşlarına yönelik şiddet ve baskıya karşı çıkılması gibi konular bulunuyor. Bütün bu saydığımız sorunların başlıca mağdurlarının kadın olması nedeniyle de çok sayıda feminist de şu sıralarda, yoğun bir baskı ve tacize rağmen, Amerikan siyasetine ve savaşa karşı bir eylemlilik yürütüyor.

Yelda Yücel

Kaynaklar:

(1) Emily Huber ve Jamie McCallum, *"Anti-Globalization, Pro-Peace?", http://www.motherjones.com/web_exclusives/features/news/peace.html, 17 Ekim 2001.* ***Peter McKenna,*** *"Will Terror Bring Silence to Protest Movement?", The Star, 25 Ekim 2001.* ***Brad Cain,*** *"Anti-Globalization Movement Quiter", http://www.infoshop.org/inews/stories.php?story=01/10/17/5211649, 17 Ekim 2001.*

(2) Naomi Klein, *"Sign of The Times", The Nation, 22.10.2001.*

dünyada savaş ve feminizm üzerine notlar

RAWA Kuzey İttifakı'nın yönetimini reddediyor...

Afganistan Devrimci Kadınlar Birliği RAWA, Kuzey İttifakı'nın Kabil bölgesini ele geçirmesinden sonra Birleşmiş Milletler'e ve dünyaya bir çağrı yaparak Kuzey İttifakı'nın egemenliğini tanımadığını duyurdu. 1992-1996 yılları arasında iktidarda bulunan Kuzey İttifakı, en az Taliban kadar korkunç acımasızlığı ve kadınlara karşı tamamen Taliban'la uyumlu baskıcı tavrı ile biliniyor. Son dönemde kadın haklarını ve demokrasiyi savunur bir görünüm çizmeye çalışan Kuzey İttifakı için RAWA, "Leopar ne kadar lekelerinden kurtulabilirse bunlar da o kadar değişebilir" diyor.

Feministlerden savaşa tepkiler, ABD'yi eleştiren Kanadalı öğretim üyesine baskı ve taciz...

Çok sayıda feminist Amerikan politikalarına ve bunun uzantısı olan savaşa karşı çıkıyor. Ancak, ABD karşıtı bir tavır alan feministler çok yoğun baskılarla karşılaşıyorlar. Örneğin, Kanada'da Ekim ayında yaptığı bir konuşma sırasında Amerika'nın "uluslararası terörden daha tehlikeli bir varlık ve siyaseti kana bulanmış bir ülke" olduğunu söyleyen akademisyen ve eylemci Prof. Sunera Tobani'nin konuşması ülkede olay oldu. Tobani konuşmasında, ABD ve Batı ülkelerinin diğer ülkeler üzerindeki hegamonyası sona ermedikçe kadınların kurtuluşunun gerçekleşemeyeceğini dile getirdi. 500 kişinin katıldığı Kadın Direniş Konferansı'nda büyük alkış toplayan konuşma hakkında soruşturma açıldı, Tobani elektronik postayla pornografik malzeme bombardımanına uğradı. Savaş yandaşları bununla da kalmayarak, aynı toplantıda dinleyiciler arasında bulunan kadın milletvekili Hedy Fry'ın olaya müdahale etmediği gerekçesiyle istifa etmesini istedi.

ABD'nin savaşında Amerikalı kadınlardan ülkelerini destek için tüketimi artırmaları isteniyor...

Tüm savaşlarda olduğu gibi kadınlar yine vatan uğruna göreve çağırılıyor. Böyle zamanlarda sadık eş, iyi anne, hazır iş gücü ve ülkesi için her türlü fedakarlığı yapmaya razı vatanperver olması beklenen kadınlar için "First Lady" Laura Bush her fırsatta boy gösterdiği TV ekranlarında gönüllü rol-modelliği yapıyor. Uzunca bir süredir durgunluk içindeki Amerikan ekonomisinin kurtuluşu için, New York valisinden politikacılara ve medyaya kadar kadınlara alışverişe gitmeleri çağrılarında bulunuluyor. Hatta, "köpeğiniz için alacağınız Amerikan bayraklı tasma"nın, ya da aynı desenden bir çantanın Amerika'nın milli çıkarlarına hizmet ettiği çarşaf çarşaf gazete ilanları ile duyuruluyor. Bu arada kadınlardan savaşın yarattığı yıkımları, binlerce işsiz ve evsizi, silah endüstrilerine akıtılan paraları ve daha binlerce şeyi görmemeleri isteniyor. Vatanperverliğin bir koşulu da görmezden gelmektedir çünkü...

(Yelda Yücel)

afgan kadınları nasıl kurtulur?

ABD ve İngiltere'nin First Lady'leri Afganlı hemcinslerini bahane ederek ülkelerinin saldırganlığını hoşgöstermek istiyor.

"Cezalandırılma korkusu olmadan müzik dinleyebiliyor ve kızlarına okuma yazma öğretebiliyorlar artık," diyor First Lady Laura Bush (1). Diğer bir First Lady Cherie Blair ise, Laura Bush'tan iki gün sonra yaptığı basın toplantısında, Afganistan'da "burkanın kadınların ezilmesini" simgelediğini söylüyor. Usame Bin Ladin'i bulmak adına Afganistan'ı haritalardan silmeye niyetli iki ülkenin First Lady'lerinin kadınların can güvenliğinden çok burkaları ile ilgilenmelerine şaşmamak mümkün değil. Yine Laura Bush'a göre, "Amerikan askeri müdahalesinin sağladığı kazanımlar sayesinde Afganlı kadınlar artık evlerinde hapis değil". Bizim TV'lere göre ise Afganlı kadınlar özgürlüklerinin tadını, vakitlerini güzellik salonlarında geçirerek çıkarıyorlar. Anlayabildiğimiz kadarıyla First Lady'ler, özellikle kadınlara seslenerek, Afganlı hemşirelerimizin kurtuluşunu sağlamak adına Afganistan'a yağan bombaları görmezden gelmemizi istiyor.

İşin gözlerden kaçırılmaya çalışılan bir başka yanı ise, ABD ve İngiltere'nin müttefiki Kuzey İttifakı'nın gaddarlıkta Taliban'dan hiç de geri kalmadığı. Afganistan Devrimci Kadınlar Birliği RAWA'nın raporlarına göre, Kâbil 1992'de Kuzey İttifakı'nın eline geçtikten sonra kadınlar dört yıl boyunca sistemli tecavüze uğradı ve esir muamelesi gördü. Gene o dönemde belki kadınlar sokağa çıkabiliyordu ama kaçırılma korkusuyla buna cesaretleri yoktu. Kaçırılan çok sayıda genç kadının toplu tecavüze uğramış cesetleri hendeklerde bulundu. Bu nedenle Afganlı kadınlar, işlediği cürümlerin hesabını hiçbir zaman vermeye yanaşmayacak olan Kuzey İttifakı'nın iktidara gelmesine karşı.

Cherie Blair

Madem kadınların ezilmişliği ile bu kadar ilgilenmeye başladılar, First Lady'lere tavsiyemiz Bölge'deki ABD'nin müttefiki bazı ülkelerdeki kadınların durumlarını şöyle bir gözden geçirmeleri. Örneğin, örtünmenin kadınlar için zorunlu olduğu Suudi Arabistan... Uluslararası Af Örgütü'nün 27.09.2000 tarihli raporuna göre, Suudi Arabistan kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın geçerli olduğu bir ülke. Kadınlar kocalarının ya da kendilerine tayin edilen bir velinin izni olmadan evlerinin kapısından bile çıkamıyor. Bu nedenle, aile içi şiddet de dahil olmak üzere, uğradıkları haksızlıkları şikâyet edebilmelerinin önü fiilen kesilmiş durumda. Suudi Arabistan Devleti, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi'ne dair uluslararası sözleşmeyi imzalamış olsa da, kadınlar işkenceye, kırbaçlanma ve el kol gibi uzuvlarının kesilmesi türünden bedensel cezalara mahkûm edilebiliyor. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, çalışma özgürlüğü gibi kâğıt üstündeki hakların esamesinin okunmamasına yol açıyor. Ama ne gam! Değil mi ki Suudi Arabistan dünya petrol rezervlerinin neredeyse üçte birini kontrol ediyor, o zaman ABD bu duruma pekala göz yumabilir.

Ya Kuveyt? Bir "emir" tarafından yönetilen bu petrol zengini Körfez Ülkesi'nde sadece 21 yaşını doldurmuş okuryazar erkek yurttaşlar oy kullanbiliyor. Şeriat yasalarının geçerli olduğu Kuveyt'te kadınların oy hakkı için başlattığı mücadeleden henüz bir sonuç alınmış değil. ABD'nin koruyucu kanatları altındaki Kuveyt'te kadınların örtünmesine ve maruz kaldıkları ayrımcılığa ne Laura Hanım ne de Cherie Hanım hiç ses çıkarmıyor.

Afganistan'ın "kurtarılması", Batılı kamuoyuna şirin gözükmek için kadınların "kurtarılması" ile özdeşleştirildi. Burka zorunluluğunun kaldırılması ise bunun simgesi haline getirildi. Ne var ki iş burkayı çıkartmakla bitmiyor. Kadınların ezilmesinin ve sömürülmesinin hileli bin bir yolu var ve henüz bundan aklanmış bir ülke yok yeryüzünde.

Leyla Yıldız

---

(1) Laura Bush'un Ulusa seslenişi, 17 Kasım, 2001.

karını da herifi de öldür!

Geçtiğimiz sayıda, ağustos ayında Şile'de iki polisin tecavüzüne maruz kalan Lacamiora Bozacı'yı yazmıştık. Kocası Eyüp Sabri Bozacı'nın sahip çıktığı, destek olduğu Lacamiora, bu duruma maruz kalan birçok kadının aksine ikinci bir darbe almamış, yani kocası onu terk etmemiş, yanında yer almıştı. Birlikte mücadele etme kararı almışlardı. Aradan geçen üç aylık süre sonunda 27 Kasım tarihli Milliyet Gazetesi'ndeki manşetten verilen haberi okuyunca karı kocanın birlikte mücadele etmelerini bırakın, bir arada olmaları bile suç.

Ümran Avcı'nın haberine göre, ailesi Eyüp Sabri Bozacı'nın Lacamiora'dan hemen ayrılması için baskı yapıyor, Eyüp Bey bunu reddedince aileyle tüm bağları kopuyor. İş arkadaşları, "Ne midesizsin, karını da herifi de öldür, namusunu temizle," diyor, Eyüp Bey işinden ayrılmak zorunda kalıyor. Karı koca ve üç çocukları beş parasız ve dışlanmış bir durumda belediyenin verdiği yemekle yaşam mücadelesi veriyor. Lacamiora henüz iki adamın korkunç saldırısını bile atlatamamışken şimdi toplu bir saldırıyla karşı karşıya. Onun durumunu yine en iyi kendi sözleri açıklıyor zaten. Şöyle diyor, "Tecavüzün faturası bana çıkarıldı, sokağa bile çıkamıyorum. Ya intihar edeceğim ya da delireceğim."

25 Kasım bütün dünyada kadına yönelik şiddeti protesto günü. Bu günün önemi, maalesef Lacamiora'nın yaşadığı türden olaylarla daha da açığa çıkıyor. Üstelik kadına yönelik şiddet kapsamına yalnızca dayak, tecavüz, küfür gibi bariz saldırılar değil, aynı zamanda Lacamiora-Eyüp Bozacı çiftine yapılanın benzeri çeşitli baskılar da giriyor. Tüm bu saldırılar ve baskılar aynı erkek egemen anlayışın ürünü olarak her yerde karşımıza çıkıyor. Bu nedenle kadınların örgütlü bir mücadele sürdürmeleri ve Lacamiora Bozacı gibi şiddete maruz kalmış tüm kadınlara destek vermesi, sahip çıkması gerekiyor. Başka yolu yok...

Nevin Cerav

kadınlar şiddete karşı elele

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Son günü. Değişik kadın çevreleri bu güne yönelik olarak çeşitli etkinlikler düzenledi. İşte bunlardan bir kaçı. İstanbul'da Amargi Kadın Akademi Girişimi, Barış Anneleri, Cemre Kadın Dergisi, Dicle Kadın Kültür Merkezi, Emekçi Kadınlar Birliği, Feminist Kadın Çevresi, Hadep Kadın Kolları, Halkevleri'nden Kadınlar, İHD Kadın Hakları Çalışma Grubu, ÖDP'li Kadınlar, ÖMP'li Kadınlar, Özgür Kadın Dergisi ve Yeni Demokrat Kadın Grubu Savaşa Karşı Kadın Platformu adı altında üç gün süren bir etkinlik düzenledi. Dicle Kadın Kültür Merkezi'nde, 28-29-30 Kasım tarihleri arasında yapılan etkinlikte kadına yönelik şiddet konulu dia gösterimi, fotoğraf sergisi ve müzik dinletisi gerçekleştirildi.

Marmara Üniversitesi Haydarpaşa Kampüsü Hukuk Fakültesi'nde, 6 Aralık günü Hukuk Kulübü Kadın Komisyonu bir dia gösterimi ve şiddet konulu bir söyleşi düzenleyecek. Söyleşiye *Pazartesi*'den Beyhan Demir katılacak.

İHD Kadın Hakları Çalışma Grubu 25 Kasım Pazar günü Tarık Zafer Tunaya konferans salonunda "Kadına Yönelik Şiddet" konulu bir panel düzenledi. İHD'den Nimet Tanrıkulu'nun yönettiği panele konuşmacı olarak katılan kadınlar şöyle: Cumhuriyet Gazetesi'nden Gazeteci Berat Günçıkan, İst. Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi'nden Av. Filiz Kerestecioğlu, İHD İst. Şube Başkanı Av. Eren Keskin, gözaltında tecavüz mağduru Kamile Çiğci, Kadının İnsan Hakları Merkezi'nden Av. Ayşegül Kaya, Sosyolog Pınar Selek, Dicle Kadın Kültür Merkezi'nden Suna Parlak.

Diyarbakır'da ise toplam 85 ilden sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ve siyasi partilerin kadın temsilcilerinin ortak imzası altında bir deklarasyon yayınlandı.

Kadınların her alanda karşılaştığı güçlüklerin ve sorunlarının çözümlenmesine dikkat çekilen deklarasyon şöyle sona eriyor. "*...Toplumsal sorunlarımızın adil, barışçı ve demokratik çözümünü savunuyor, kadına yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi gerektiğinin altını çiziyoruz. Şiddetin yaşamın her alanından çıkarılması gerektiğini savunuyor ve kamuoyuna deklere ediyoruz.*"

bildiri

KAOS GL
Eşcinsellerin Sesi

18 Ekim 2001' de Emek Platformu'nun Ankara'da düzenlediği mitinge Kaos GL Dergisi de kendi pankartıyla katıldı. Miting Kaos GL'nin 1 Mayıs'tan sonra emek güçleriyle ikinci buluşmasıydı.

İki anti-militarist Ankara'da basın açıklaması yaptı:

"Namlulara mermi olmak istemiyorum"

Ben [illegible] bir devlete ait değilim. Devlet[illegible] ve şiddetsiz bir dünya [illegible]

ABD'nin Afganistan'a yaptığı saldırıdan sonra savaşa karşı tavır alan bir çok kişi oldu. Nitekim, iki anti-militarist, Ankara'da İHD'de basın açıklaması yaparak vicdani redlerini açıkladılar. Kaos GL dergisi de militarist kurum ve uygulamalara karşı olduklarını ve bu çevrede vicdani red hakkını desteklediklerini ifade etti.

Birlikte açıklama yapan anti-militaristlerden Mehmet Tarhan, "Bugün Afgan halkının tepesine yağan bombalar 11 Eylül'de İkiz Kuleler'e çarptırılan uçaklarla binlerce insanın ölmesiyle ilişkilendiriliyor ve gerçekleştirilen saldırıya tüm dünyanın ortak olması bekleniyor," diye başladığı açıklamasına, "Şiddetin her türlüsünü lanetliyor, herhangi bir şiddet olayına katılmanın ya da göz yummanın yeni şiddet olaylarının kapısını açacağına ve herkesi sorumlu kılacağına inanıyorum," diyerek şövle devam etti:

"Şiddetten arınmış, iktidar hesaplarından uzak, sınırsız ve doğayla barışık bir insanlığın özlemindeyim. Ben devlet kurumunun gerekliliğine inanmıyor ve hiçbir devlete karşı aidiyet hissetmiyorum. Vatandaşlık görevi addedilen eylemlerle militer yapıyı güçlendirmek ise hiç istemem. Buna izin vermeyecek ve inançlarımı koruyacağım. Eşcinsel olmam nedeniyle "hak" olarak sunulan çürük raporunu ise militer düzenin kendi çürüklüğü olarak algılıyorum. Birey olarak herhangi bir devletin ordu ya da başka bir aygıtına hizmet etmeyeceğim. Mazeret sunmayı kendime ve insanlığa karşı hakaret olarak göreceğimden her türlü askerlik yapmama izni ya da ertelemeyi reddediyorum. Herkesi de askere gitmemeye, askerlikle ilgili hiçbir işlem yaptırmamaya, mernis ve vergi numarası gibi denetim mekanizmalarını reddetmeye, şiddetten arınmış eylemliliklerle dayanışmaya çağırıyorum."

Aynı konuda bir çağrı yapan Erdem Yalçınkaya da, "Devletlerin iktidar kaygılarının ürettiği savaşlar, toplu katliamlarıyla, yol açtıkları açlıklar ve sefaletler insanlık için tekrar onarılamayacak yaralar açıyor" diyerek, her türlü savaşı, terörü ve şiddeti lanetlediğini açıkladı.

Erdem sözlerini, "Bir kişinin ya da milyonların katili olmak istemiyorum. Bedelli askerlik kandırmacadır; namlulara mermi olmak istemiyorum," diye sürdürdü.

---

başlarken...

Feminizm üzerine düşünürken, tartışırken farklı farklı yerlerde hepimizin önüne benzer sorular çıkıyor. Bunların bir kısmı bize karşı öne sürülen ideolojik argümanlar oluyor bir kısmı da pratik sorunlar karşısında çözümler. Bundan sonra her sayımızda böyle bir soruyu ele alacağız. Sizler de ele alınmasını istediğiniz soruları bizimle paylaşabilirsiniz.

cinsiyet biyolojik bir kategori mi ?

bir insanı gördüğümüzde ilk dikkatimizi çeken şey cinsiyetidir; kadın mı yoksa erkek mi? cinsiyet, bir kategori olarak, örneğin sınıftan bu anlamda farklıdır, kolayca fark edilir, tanımlanır. bu özelliğiyle yine biyolojik bir kategori olan ırka benzer, bir insanın siyah, beyaz ya da sarı ırktan olduğu ilk bakışta anlaşılır.

kadın ya da erkek olmak doğuştan edinilen özelliklere dayanır. ama bu biyolojik farkı bu kadar görünür ve önemli kılan, yarattığı toplumsal sonuçlardır muhakkak ki. kadınlık ve erkekliğin altını çizen, belirginleştiren, bunu öne çıkartan toplumsal farklılık ve ona dayanan hiyerarşidir. kadınlar ve erkekler tıpatıp aynı şeyleri giyselerdi, saçlarını aynı biçimlerde kesip tarasalardı ve iki cinsiyet de yüzlerindeki ve gövdelerindeki tüylere aynı biçimde müdahale etseler ya da etmeselerdi, bir insanın kadın ya da erkek olduğunu anlamamız şimdiki kadar kolay olmazdı.

öte yandan, kadın ya da erkek olmanın bu kadar önemli olması da toplumsal sebeplere dayanmakta. insanlar arasında çok çeşitli biyolojik farklılıklar var; örneğin çeşit çeşit göz rengi, boy, saç biçimi var. ama bunların belirgin ve önemli toplumsal sonuçları olmadığı için bu kadar önemli sayılmıyorlar.

ama cinsiyet böyle değil. yine tıpkı ırk farkı gibi toplumsal sonuçlara yol açıyor; bu biyolojik fark üzerinden belirlenmiş toplumsal kategoriler ve bu kategoriler arasında toplumsal bir iktidar ilişkisi söz konusu. bu açıdan, temeli biyolojik bir farklılığa dayanmakla birlikte cinsiyet esas olarak toplumsal bir kategoridir. çünkü başta da söylediğim gibi biyolojik farkın altını çizen de, bu farkı önemli kılan da üzerine kurulan toplumsal iktidardır. christine delphy'nin *pazartesi*'de kendisiyle yaptığımız görüşmede verdiği eğlenceli ve çarpıcı örneği hatırlatmak istiyorum.

"Belki senin ayakların benden büyüktür. Birbirimize ayakkabı numaramızı sormayız çünkü bir önemi yoktur. Ama bunun üzerine bir hiyerarşi kursaydık önemli olurdu. İlk dikkatimizi çeken şey bu olurdu çünkü birbirimize nasıl davranacağımızı bu belirlerdi. Herkes birbirinin ayak numarasını kontrol ederdi. Ve bu iş tam tersine işler. Denir ki, 'Gerçekten küçük ayaklı insanlar bir çok yere daha kolay girerler. Mesela mağaralara, dar yerlere. Ve bu onlara tarihin başından beri bir avantaj sağlamıştır. Ve küçük ayaklıların bu üstünlüğü doğal bir şeydir.' Böylece herşey tersine döner.

Büyük ayaklılarla küçük ayaklılar arasındaki farkı reddedemez olursun. Bize de diyorlar ki, ama cinsiyeti reddedemezsiniz. Biz insanların farklı genital organlara sahip olmalarını reddetmiyoruz ki. Biz bunun bu kadar önemli olmasını reddediyoruz. Hiyerarşi bir sonuç değildir." ***(pazartesi.*** *mart 1999)*

çeşitli tarihçiler ve antropologlar, kadınlık, erkeklik ve aralarındaki iktidar ilişkisinin tarihin belirli bir aşamasında ortaya çıktığını söylüyorlar. bundan emin olmasak bile bu iki toplumsal kategori, patriyarkanın yıkıldığı bir gelecekte ortadan kalkacaktır. bu anlamıyla cinsiyet tarihsel bir kategoridir. mary wollstonecraft, 14.yüzyılda bu geleceği çok çarpıcı bir biçimde tanımlamış; "Kadınlarla erkekler arasındaki farkın birbirine arzu uyandırmak dışında hiç bir sonucunun olmayacağı bir günü istiyorum."

yani taciz, tecavüz, namus cinayeti, 90-60-90, karşılıksız çalışma, zoraki annelik, medeni kanun, tesettür, fuhuş, eviçi sömürü, pornografi ve daha aklımıza gelen gelmeyen bin bir baskı ortadan kalktıktan sonra saf halini alabilecek olan, tarihin gördüğü en gerçek arzu.

ama o günü görmemiz için daha çok zamana ve mücadeleye gerek var.

ayşe düzkan

Kadın Sığınakları 4. Kurultayı Sonuç Bildirgesi

bir kez daha sığınak

Birleşmiş Milletler "25 Kasım Uluslararası Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Günü" kapsamında üç yıldır düzenlenmekte olan ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın girişimi ile başlatılan Kadın Sığınakları Kurultayı'nın dördüncüsü 24-25 Kasım 2001 tarihlerinde Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi'nin ev sahipliğinde ve Heinrich Böll Vakfı'nın desteğiyle Antalya'da gerçekleştirildi.

IV. Kadın Sığınakları Kurultayı'na Türkiye'nin çeşitli illerinden ve K.K.T.C'den 44 kadın grubu ve kuruluşu. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu temsilen yaklaşık 150 kadın katıldı.

Üçüncü kurultaydan bu yana geçen bir yıl içinde kadın kurultayı olarak birlikte gerçekleştirdiğimiz eylemlerden bazıları aşağıdadır:

1. Kadın grup ve kuruluşları arasında iletişim ağı kuruldu.

2. 25 Kasım 2000'de kadına yönelik şiddetin önlenmesi talebi ile Türkiye'nin birçok ilinde etkinlikler düzenlendi.

3. III. Kurultay'da alınan karar doğrultusunda, kadına yönelik şiddetin teşhiri ve bağımsız kadın sığınaklarının açılması amacıyla Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından başlatılan ve kadın kuruluşlarınca desteklenen kampanya resmi makamlar tarafından durduruldu.

4. Kadınlar kadınları temsil eder. Erkeklerin bizi temsil edemeyeceğine inandığımızdan erkeklerin düzenlediği 1. İSTANBUL BİENALİNİN başarısız olması sağlandı

5. Medeni Kanun Tasarısı'nın Adalet Komisyon'unda görüşülmeye başlamasıyla birlikte, komisyonda kadınlar aleyhine yapılması istenen değişikliklere karşı çeşitli eylemler başlatıldı. T.B.M.M izlemeye alındı. Kadınlar meclise giderek itirazlarını bildirdiler. Antalya'da Bakırtepe Dağ Eylemi, İzmir'de mor balonlu yürüyüş, Antalya'dan tüm Türkiye'ye yayılan Mor Kurdele eylemleri yapıldı.

6. Medeni Kanun'un "Edinilmiş Mallara Katılım Mal Rejimi"nin, evliliklerin başlangıcından itibaren uygulanması için Ankara'dan ve çeşitli kentlerden kadın grupları olarak T.B.M.M'ye sürekli giderek parti grup başkan vekilleriyle ve milletvekilleriyle görüşmeler yapıldı. Bütün partiler kadınları destekleyeceklerini söylediler. Yapılacak oylamada verilen sözlerin ne ölçüde tutulduğunu kadınlar olarak izlenmesi ve oylarımızın buna göre verilmesi kararlaştırıldı.

Kurultayda Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak ülke gündemi konusunda bilgi ve görüş alış-verişinde bulunulduktan sonra,

***a**. Bağımsız Kadın Sığınakları*, ***b**. Kadın Danışma Merkezleri*, ***c**. Namus Şuçları-Cinayetleri*, ***d**. Ensest, Tecavüz, Savaş*, başlıkları altında 4 çalışma grubu oluşturuldu. Grup çalışmalarının sonuçları birlikte tartışılarak;

1. Öncelikle kapalı olan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın (İstanbul) ve Kadın Danışma Vakfı'nın (Ankara), sığınaklarının yeniden açılması ve Çanakkale Kadın El Emeğini Değerlendirme Derneği, Mersin Bağımsız Kadın Derneği'nin çalışmaları başlatılmış olan sığınakların bir yıl içinde açılmasına,

2. Türkiye'nin her yerinden aynı telefon numarası ile ulaşılabilecek ve başvuran kadınlara acilen yapabilecekleri işler, başvurabileceği yerler konusunda bilgi verecek; kendi bölgelerindeki kadın gruplarına ulaşmalarını sağlayacak ortak bir ALO ŞİDDET HATTI'nın bir an önce kurulmasına,

3. Kadına yönelik şiddete karşı toplumsal hareketin başlatılması ve bu bağlamda kadına yönelik şiddeti özendiren, görmezlikten gelen, etkisiz yaptırımlara bağlayan tüm yasal düzenlemelerin kaldırılması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda ulusal bir mekanizma oluşturulması için T.B.M.M'nin bir oturumunun sadece Kadına Yönelik Şiddet konusuna ayrılmasının sağlanmasına,

4. Kadına yönelik hizmetlerin güçlenmesi için SHÇK'e genel bütçeden ayrılan payın artırılması, var olan kadın konukevlerinin güçlendirilmesi, hizmet etkinliklerinin artırılması, bu kuruluşlarda kadın bakış açısına sahip kadınların yer alması, bu hizmetlerin tasarruf tedbirlerinin dışında tutulması, bu kuruluşların bağımsız kadın grupları ile iletişim içinde işletilmesinin sağlanmasına,

5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu' ndan bağımsız kadın sığınaklarına pay ayrılmasının sağlanmasına,

6. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) Teşkilat Yasası'nın bir an önce çıkarılmasına,

7. Birleşmiş Milletler "Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme" CEDAW'a Ek İhtiyari Protokolün TBMM tarafından bir an önce kabulünü sağlamak üzere tüm ilgililerin göreve çağrılmasına,

8. Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı'nın kadın bakış açısıyla irdelenmesine; yeni tasarıda yerel yönetimlerde kadın çalışmaları yürütmek üzere kadın kuruluşlarının yer aldığı özel ihtisas komisyonlarının oluşturulması, kadın kuruluşlarına yerel yönetimlerin bütçelerinden ödenek ayrılması, İl Özel İdareleri ve belediyelerde kadınlara yönelik hizmet veren bir birimin kurulması ve imar planlarında kadınların gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması gibi bazı taleplerimizle ilgili düzenlemelerin yapılmasının sağlanmasına.

9. SHÇEK ve yerel yönetimler tarafından her ilde bağımsız kadın gruplarıyla ortak çalışmalar sürdürerek 24 saat hizmet veren kadın danışma merkezleri açılmasına,

10. Namus cinayetleri konusunda bilinç oluşturulması için özel çalışmalar yapılmasına,

11. Ayrıca bağımsız Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezleri'nin açılması önündeki yasal engellerin kaldırılması ve mali desteğin sağlanmasına,

12. Kadın cinselliğini denetleme amacıyla bekaret kontrolünü de içerecek şekilde geniş bir yelpazeyi kapsayan namus gerekçesiyle işlenen suçların ortadan kaldırılması için uzun vadede erkek egemenliğinin ve feodal ilişkilerin kırılmasına, namus cinayetleri konusunda gerekli araştırma ve çalışmaların yapılmasına, namus cinayetlerinin engellenmesi için her türlü çabanın gösterilmesi ve kamuoyunun dikkatlerinin çekilmesine, namus gerekçesiyle cinayet işleyen erkek çocuklar ve eğer ölmemişlerse bu suç mağdurları için özel rehabilitasyon merkezleri açılmasının sağlanmasına,

13. Türk Ceza yasasında ensest, tecavüz, bekaret kontrolü namus cinayetleri ve namus gerekçesi ile işlenmiş diğer suçları ile ilgili özel bir düzenleme yapılarak bu konulardaki cezaların da arttırılmasına ve ayrıca ensest vakalarının da 4320 sayılı Ailenin Korunması Yasa kapsamına alınmasına;

14. Kadına yönelik şiddet ve ayrıca özel olarak da ensest, tecavüz ve namus cinayetleri ile ilgili olarak Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı ve K.S.S.G.M'nin, bu konuda mücadele eden kadın kuruluşlarıyla ortak düzenleyecekleri bir programla

Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları bünyesinde düzenli hizmet içi eğitim seminerleri yapılmasına,

15. Adli tıpta ve hastanelerin acil servislerinde kadına yönelik şiddetle ilgili olarak eğitim almış uzmanların görev aldığı özel birimler oluşturulması ve bu birimlerin kadın danışma merkezleri ile bağ içinde olmasının sağlanmasına,

16. Küreselleşmenin sonucu olarak, dünya ülkelerinin üzerinde hâkimiyet kurulması amacıyla, terör ve savaşın zenginleştirdiği veya çıkarına hizmet ettiği güçler tarafından yaratılan savaşlarda, bir savaş suçu olarak kabul ettiğimiz "savaş sırasında tecavüz"ün cezalandırılması, ilgili devletlerin tazminat ödemesinin sağlanması ve savaş halindeki ülkelerin/bölgelerin kadın kuruluş/gruplarıyla var olan ilişkilerin güçlendirilmesine,

17. Krize karşı önlem ve devleti küçültme politikaları gerekçesiyle kamuda çalışan kadınların resen emeklilik uygulamaları kapsamı dışında tutulmasının sağlanmasına,

18. Kadına yönelik şiddete karşı mücadele eden kadın kuruluşları arasında bilgi-belge-deneyim aktarımı sağlamak, ortak bir dil oluşturmak, eğitim programı hazırlamak ve uygulamak, iletişimi hızlandırmak ve sürekli kılmak amacıyla bir İletişim Merkezi kurmaya, hep birlikte karar verildi.

Kadın Sığınakları

Kurultayımızın en önemli konusu olan "kadın sığınakları" nın temel ilkeleri:

1. Kadınlar arasında yaş, cinsiyet, cinsel tercih, sınıf, etnik grup, din-mezhep, dil, engelli olma, meslek, medeni hal vb. ayrımlar gözetmemek,

2. Sığınakların adreslerinin ve buraya başvuran kadınlar hakkındaki bilgilerin GİZLİLİĞİ

3. Sığınakların Bağımsızlığı

4. Çalışmaların kadınlar tarafından yürütülmesidir.

SHÇEK tarafından çıkartılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği, bağımsız kadın sığınaklarının kuruluş, işleyiş ve personel koşulları gibi tüm hükümleriyle yukarıda belirtilen uluslararası ilkelere aykırıdır ve bağımsız kadın gruplarınca açılacak sığınakların bağımsızlığının yok edilmesi ve en küçük bir sorunda kapatılması tehlikesini taşımaktadır. Bu nedenlerle, kurultaya katılan bağımsız kadın kuruluşları olarak SHÇEK yönetmeliğine karşıyız ve benimsemiyoruz.

Kadına Yönelik Her Türlü Şiddete Son!
Sığınaklarımızı İstiyoruz!
Yaşasın Kadın Dayanışması!

Ufkum genişledi

Her sene sığınaklar kurultayına, özellikle Türkiye ve Kıbrıs'tan yüzü aşkın kadınla bir arada olacağımı bilmenin heyecanıyla katılıyorum. Ama bu sene, Antalyalı kadınların çalışkanlığı, gönüllülerinin çokluğu, enerjileri, son dakikada aldıkları bu organizasyonu bu kadar güzel kotarmaları kurultayın daha da verimli geçmesini sağladı.

İlk gün, Antalya'dan Nilgün'ün, geçen kurultaydan buyana Türkiye'de yaşanan gelişmeleri anlatmasıyla başladı. Konuşması bittiğinde hep beraber "Kadınlar Vardır" şarkısını söylüyorduk. İkinci olarak Mor Çatı, ilk kurultaydan bugüne kısa bir değerlendirme yaptı. Türkiye'de ilk kez üstüste dört kez yapılan kadın sığınakları kurultaylarının gerçekleşmesinde, 1.ve 2. kurultayların kitap haline getirilişinde, 3. kurultayın sonucunda internette bir iletişim ağının kuruluşunda tüm kadınların ortak çabasının olduğunun üzerinde duruldu. Deneyimlerimizi paylaşırken "kadın bilinci", "kadın dayanışması", "otorite ve hiyerarşi" ve "rekabet" konularında da konuşmamızı kadın politikasının bir gereği olarak gördüğünü, ..feminist bakış açısı nedeniyle "yardım" değil."destek", "iyilik ve hayırseverlik" değil, "dayanışma", "konukevi veya sığınmaevi"değil, "sığınak" sözcüklerinin kullanıldığı belirtildi. Kamer neden Diyarbakır'da yapılamadığını anlattı kurultayın. Özellikle savaş kararıyla birlikte Diyarbakır'da kurultay düzenlemenin zorluğunu açıkladı. Ve, her yıl olduğu gibi kadın dayanışmasının gücünü sesli olarak duyuralım diyerek ve ayağa kalkarak kendimizi ve tüm dünya kadınlarını alkışlarımızla kutladık.

Bu yıl geçen yıllara göre, yeni açılan "kadın danışma-dayanışına grupları"nın fazla oluşu, kurultayı daha da canlandırdı. Medeni Yasa, CEDAW-İhtiyari Protokol, 4320-Ailenin Korunmasına dair Yasa, Ceza Yasası ve Yerel Yönetimler Yasa Tasarısı üzerine bilgilendirmelerden sonra Çalışma grupları oluşturuldu. Bu arada, SHÇK'den gelen kadınlarla da sık sık tartışmalar yapıldı.. Bir ara Canan, SHÇK'li kadın arkadaşları çok sevdiğini, onların bu kurultaydaki varlıklarından mutluluk duyduğunu ama: BA-ĞIM-SIZ OLMAK İS-Tİ-YO-RUZ'u çok açık ve net bir biçimde ifade etti.

Ve akşam... hep beraber dans, halay, "kadınlar vardır", "hür doğdum hür yaşarım" şarkıları, zılgıt çekmeler....horon tepmeler....orada olanların gerçekten de müthiş eğlendiklerini düşünüyorum. Hatta fırtınadan dolayı otelin koca cam kapısının yıkılıp belki de büyük bir kazadan kurtulduğumuzun yeterince farkına bile varamadık...

İkinci günkü, çalışma gruplarınından 1-2 tanesinin bol tartışmalı-özellikle sığınaklar grubu-geçtiğini öğrendim. Bunların değerlendirilmesini o gruptan arkadaşlar yapacaklardır. Ama benim içinde bulunduğum "Danışma Merkezi " grubu. gerçekten de, tüm katılımcılarıyla, ufkumu genişleten, kadınların ne kadar kısa zamanda nasıl hızla bilinçlendiklerine şahit olduğum, kadın dayanışmasının öneminin ve birbirimizden öğreneceğimiz ne çok şey olduğunu gördüğüm bir grup çalışması oldu.

İzmir, Kıbrıs, Diyarbakır, Mersin, Bingöl, Urfa, Adana, Kızıltepe, Batman, Çanakkale... kimseleri atlamak istemiyorum. İletişimin ve birbirimizi tanımanın çok önemli olduğunu, artık ortak bir merkezde herbirimizin bilgi-belge-birikimlerimizi birleştirmemizin gerektiğini, çalışma ilkelerimizi, danışma merkezi ve danışma -dayanışma merkezindeki politikanın öneminin sığınaktan önce geldiğini, "gönüllülük" ü, başvuran-gönüllü ilişkilerini....konuştuk...

Kısacası, ben bir kez daha her bir kadının/kadın kurumunun/kadın grubunun tüm kazanımlarının ne kadar değerli ve hepimize ait olduğunu gördüm...

Antalya'daki kurultaya ortak bir merkezi yapılanma ve bağımsız sığınaklarımızdan mutlaka birinin açılması kararlığıyla son verdik.

Birgül

Uzun zamandır yaşadığım en verimli toplantı

Bu yıl 24-25 Kasım tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen IV. Kadın Sığınakları Kurultayı'na Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) adına katıldım. Bu Kurultay, yaşadığım en enerjik, en canlı ve en cüretli sığınaklar kurultayıydı. Yaklaşık 150 kadının katıldığı bu iki günlük toplantıda 41 kadın grubunun temsilcileri ve tek tek kadınlar katıldı.

Antalyalı kadınların enerjisi, yaratıcılıkları ve misafirperverlikleri; Kurultaya ilk defa katılan Kızıltepeli, Batmanlı, Diyarbakırlı, Urfalı, Bingöllü yirmi kadının varlığı ve bilinç yükseltme grup deneyiminin ne kadar gerekli olduğunu hepimize hatırlatmaları; kadına yönelik şiddete karşı doğrudan mücadele eden kurum ve grupların geçmiş kurultaylara nazaran daha fazla sergiledikleri fikri netlikleri ve duruşları; katılan herkesin bu yıl ne olursa olsun mutlaka var olan Mor Çatı Sığınağını ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'nın Sığınağım açma konusundaki ısrarı ve irade beyanı; Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezlerinin bu sene politik olarak öneminin daha öne çıkması; bildirgemize de yansıyan Alo Şiddet Hattı gibi cüretkâr fikirler, eylemler; herkesin herkesi motive edici davranması ve birbirimizi yaptıklarımızla ilgili kutlamamız; SHÇEK ve KSSGM'den gelen kadın arkadaşlarla daha yakın bir ilişki kurabilmemiz. benim kişisel olarak onları daha anlamaya çalışan bir yerde olduğumu fark etmem; ve tüm bunların sonucunda kadına yönelik şiddetle ilgili çalışan kurum/grupların birbirleriyle iletişim konusundaki istekleri ve bunu bir İletişim Merkezi'ni İstanbul'da kurmaya karar vermiş olmaları ve olumlu pek çok gelişmenin daha yaşandığı toplantı gerçekten de uzun zamandır yaşadığım en verimli toplantılardan biriydi.

Bu yıl ilk defa Namus Suçları ve Cinayetleri ile Tecavüz, Ensest ve Savaş başlıkları altında çalışma gruplarının oluşturulması ve bu grupların vardığı sonuçların Sonuç Bildirgesine yansıması da ayrıca çok önemli bir gelişmeydi, özellikle de Kürt kadınları açısından...

Ben büyük bir enerjiyle döndüm ve çok şey öğrendim... Türkiye'deki kadın hareketinin aslında sandığımızdan daha enerjik olduğunu, ancak pratik-politik işler konusunda daha çok bilgi-inisiyatif sahibi ve takipçi olmaya ihtiyacımız olduğunu ve iletişimin ne kadar önemli olduğunu bir kere daha anladım.

Ayrıca ne olursa olsun, nerede. kiminle olursak olalım feminist ilkeler ve yöntemler konusunda her zaman uyanık ve uyarıcı olmamız gerektiğini tekrar tekrar hatırladım. Yaptığımız nihayetinde pratik açıdan iki günlük bir toplantı olduğu için, özellikle bunları toplantı yapma teknikleri açısından yetersiz kullandığımızı fark ettim. Zaman zaman. ama her zaman değil, hem genel toplantılarda hem de küçük grup çalışmalarında hiçbir zaman unutmamamız gereken feminist yöntem ve ilkeleri unuttuğumuzu. kendimizi kaptırıp yalnızca belli kişilerin konuşmalarına, ben de dahil, göz yumduğumuzu gördüm.

Son söz olarak kadın hareketi adına kendimizi kadın politikası alanında ifade edebileceğimiz bu platformları miras bırakan herkese teşekkür ediyorum. Hep beraber yeni oluşumları örgütlemeye ve var olanları güçlendirmeye devam edeceğimizi umuyorum.

Zelal

TGS'nin yeni Genel Başkanı Şükran Soner:

‘Yıldız gazeteci olamazsınız’

"Gücü olmayanı yansıtmak gibi bir önceliği olması gerekiyor gazetecinin. Tarafsızlık aslında burada, olmayan dengeyi kurmak, yansımayan sesi duyurmak..."

Otuz beş yıllık gazeteci Şükran Soner, önce genel eğitim sekreterliğini, sonra başkan vekilliğini yaptığı Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) ilk kadın genel başkanı seçildi...

Sendika alanında ilk kadın genel başkan sizsiniz...
Aslında Türkiye'de unutuluyor, çok yıllar önce bankacılık işkolunda bir kadın sendika başkanı vardı. Gazetecilik iş kolunda da kadın şube başkanımız oldu. Şube başkanı olarak Türkiye'de gelmiş geçmiş sendika tarihinde sanırım sayı olarak yirmi beş kadını geçmiyor.

Sendika alanındaki kadınların durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
Şimdi Türkiye'de örgütlü alan içinde 1980'nden bu yana sigortalı kadın çalışan sayısı hiç 300 bini geçmedi. Bu kadar düşük sigortalının olduğu bir alanda sendikalı kadın işçinin ne kadar düşük olacağı ortada. Ayrıca kadın çalışanın çok olduğu iş kollarında da kadınların yönetime gelme oranları çok düşük. Bunun iki nedeni var, bir hakikaten sendikal kültür erkeklere ait bir alan, bir diğeri de kadın çalışanın toplumsal yaşamdaki rolü değişmediği için, evdeki analık görevi, töreler, aile ilişkileri, gece çalışılan bir alanda kadının bir üçüncü işe asla gönüllü olamaması durumu var. Sendikalarda çalışan kadınlara baktığımızda, genellikle ya hiç evlenmemişlerdir ya da çocuklarını büyütmüşlerdir; sevilen bir abla konumundadırlar, "erkek kadın" imajı olan kadınlardır daha çok.

TGS'nin başına geçtiniz, medya sektörü çok vahşi, sendika olarak neler yapabilirsiniz?
Medya Türkiye'de kuralsız çalışmanın en yaygın olduğu bir alan. Vahşi sömürü düzeninde bile başka ülkelerde olmayacak boyutlarda kendi kurumlarının zararına işlediği, televizyonların, radyoların, gazetelerin ekonomik verimliliğin dışında ama siyasi erki ele geçirme, holding çıkarlarında kullanılma, ihalelerde söz sahibi olma, banka kredilerinde etkin olma anlamında bir tür şantaj aracı olarak kullanıldığı bir alan. Bu kuralsız düzende her tür emek sömürüsü söz konusu. Buraya zaten sendikanın girmesi diye bir olay yok, tamamen dışlanmış durumda ve çok sınırlı yerlerde, çok zor koşullarda çalışıyoruz, kapanmamaya çalışıyoruz. Onun için sendikada görev almak bir risk, gerçekten de gönüllüsü yok.

Gazeteciler ya da basında çalışanların tümü önce örgüt çatısı altında olalım ve örgütü büyütelim diye yola çıksalar, örgütlerini kendi sorunlarının en azından doğru dürüst dillendirilebileceği ağırlıklı bir kurum haline getirebilseler, toplu sözleşme düzenine geçişi daha sağlıklı arayabiliriz. O nedenle biz şimdi arkadaşlarımızı toplu pazarlık düzeni için değil, önce sendika çatısı altında örgütlenmek için üyeliğe çağırıyoruz. Sendika çok şey yapabilir, eğer örgütlenilebilirse.

Bu alanda çok fazla sigortasız çalıştırılan insan var, bunun için ne yapılabilir?
Bir de öyle bir kampanya açmamız gerekiyor tabii; o da Türk-İş çatısı altında yapmamız gereken bir görev, daha genişiyle emek platformu çatısı altında. Türkiye'deki çalışma ilişkilerini gözeterek yasaların yeni baştan düzenlenmesi gerekiyor. Sadece son krizde işten çıkarılan insan sayısı bir buçuk milyona yaklaştı ama toplam sendikalı sayısı 600 bin. Milyonlarca işsizin, yüzde altmış çalışanın kuralsız ekonomide olduğu bir düzende emek örgütlenmesinin hukuk düzenlemesinin baştan sona değişmesi gerekiyor. Bunlara olanak tanıyan örgütlülükler ve onlarla ittifaklar gerekiyor. Ev eksenli ekonomi mesela kadın çalışanlar açısından çok önemli bir oran. Sadece İstanbul'da Kapalı Çarşı yöresindeki işletmelere ev eksenli ekonomide iş yapan kadınların kayıt sayısı 350 bin civarında. Demek ki İstanbul'da sadece ev eksenli ekonomide çalışan kadın sayısı Türkiye'deki sigortalıların bir kaç katı.

Otuz beş yıllık bir gazeteci olarak nasıl tanımlarsınız mesleğinizi?
Tabii iletişim araçlarındaki teknolojik gelişme gazeteci tanımlamasını çok değiştirdi. Ama sonuçta hangi araçta görev alırsanız alın, gazeteci denen insan aslında toplumda yaşanan olayların bütününe ilişkin, bu olayları izleyenlere daha özel kaynaklardan bilgi edinip ulaştıran insan demek. Onun için gazetecilik yapan kişinin toplumsal olayları, dinamikleri, olup bitenleri dengeli bir şekilde, en doğru biçimde yansıtan, dışında olanlara ulaştırmaya çalışan insan olması gerekiyor. Bu anlamda donanımlı olması, bu anlamda eğitim almış olması gerekiyor. Bence eğitimin hangi okuldan olduğu önemli değil, yaşanı pratiğinde de bunu geliştirmiş olması gerekiyor.

Haberleri yorumlarken taraflı olabilir mi gazeteci?
Şimdi tarafsızlık çok sübjektif bir kavram aslında. Elbette sesini duyuramayanı yansıtmak, kamu yararı ağırlığının oluşması gerekiyor. Zaten kendi sesini duyurabilen, kendi gücünü ve egemenliğini koruyabilenin sorunlarını yansıtmada bir gazeteciye gereksinimi yok. Bu gücü olmayanı yansıtmak gibi bir önceliği olması gerekiyor gazetecinin. Tarafsızlık aslında burada, olmayan dengeyi kurmak, yansımayan sesi duyurmak. Siz zaten izleyici olarak, birey olarak görebildiğinizi görüyorsunuz, önemli olan sizin göremediklerinizi size ulaştırması.

Geçen ay *Sabah* gazetesi Küçükarmutlu'da ölüm orucu yapan insanları ihbar edercesine bir haber yaptı ve aynı gün oraya polis baskın yaptı. saldırdı. Ama bu bir hedef

göstermeden çok danışıklı dövüş şeklindeydi, siz nasıl değerlendiriyorsunuz?
O doğrudan doğruya emniyetin kamuoyu oluşturmasıdır. Bu emniyet açısından eleştirilecek bir şey değil. Her olayda öyledir. Mesela devletin küçülmesi kararı uygulanıyor program olarak, nerede devlette çarpıklıklar varsa onlar teşhir ediliyor ama küçültmeyle yaratılan insana ait haksızlıkların hiç bir boyutu gösterilmiyor. Bu kamuoyu oluşturmadır, propagandadır.

Büyük medyada çok fazla cinsiyetçiliğe tanık oluyoruz, bu alanda ne yapmak gerekiyor?
Bence en etkili araç, çarpık örnekler yakalandığında bunları çok iyi teşhir etmek. Bir örnek vermek istiyorum; doğrudan doğruya deseniz ki Türkiye'de eğlence yerleri erkekler dünyasıdır, insanlar bundan bir şey algılamıyor. Ama bir kaç feminist arkadaş onların arasına gidip oturduğunda ve bunun fotoğrafı çekildiğinde, oradaki erkeklerin şaşkın bakışları, bu yaratıklar da nereden çıktı der gibi bakmaları, bunun da fotoğraf karesine yansıması o çarpık düzeni o kadar güzel sergiliyor ki. En katı erkek egemen kültürdeki insan bile oradaki çarpıklığı görüyor. Yani bir terslik var burada, bu kadın burada ne arıyor diyen bir kültürün varlığını tokat gibi çarpıyor bu. Onun için ben bu tür olayların değerlendirilmesini şimdi kadın hakları mücadelesi veren örgütler açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ve zaman zaman çok başarılı işler yapıyorlar bu anlamda.

Bu sıralar mankenlikten gazeteciliğe geçişler moda. Olsunlar diyen var olmasınlar diyen var, siz ne diyorsunuz?
Otuz beş yıllık süreç içinde Türkiye'de önemli iki şey yaşandı. Yazılı basından medya oluşumuna geçişte Türkiye çok hızlı bir teknoloji izledi. Türkiye'deki teknolojik gelişme insan gelişmesinin çok ilerisinde oldu. Sermaye gazeteciye yatırım yaparak değil, başka yollarla satarak kazanmanın daha kolay olduğunu gördü. Toplumsal kültürün zayıf olması ve medyatik görüntünün çok etkin olması nedeniyle. Tabii bu gazetede genel yayın yönetmenini ikinci plana attı, promosyon müdürünü başa getirdi. Ve dünyada lotaryayı biz öğrettik başka ülkelerin basınına, en ilerisi Türkiye'de. Bu şöyle bir çarpıklık getirdi: pazarlamanın gazetecilikle değil promosyonla, lotoryayla, eğlenceyle görsel basında ağırlıklı olmasını ve yozlaşmayı çok çarpıcı bir biçimde geliştirdi. Tabii böyle olunca çok kolay bir şekilde dünyanın en büyük medyatik deformasyonunun yaşandığı ülkelerden biri Amerika ise bir tanesi de Türkiye oldu. Ve tabii aslolan burada kitleleri ve siyaseti yönlendirmek olduğu için bunun özellikle de kadınlarla ilgili deformasyonun en ileri en uç örneklerini yaşıyoruz. Bugün İngiltere'de de BBC'de kadınların poposuna göre seçildiği tartışması var, bu bir dünya gerçekliği, genel bir deformasyon ürünü. Ama bu Türkiye'de çok daha ağır olarak var maalesef.

Türkiye'deki medyada kadın gazetecilerin durumu nasıl?
Rakamlara döktüğümüz zaman belki de dünyada en çok kadının bulunduğu bir sektör. Ama bu iş güvencesinin ve emek sömürüsünün çok yoğun olmasından çok vitrin olmasından kaynaklanıyor. Göreceli olarak, toplumda kabul edilen, prestijli, çok para kazanılmayan ve iş güvencesinin olmadığı işlerde çalışmak nasılsa kadın için onur kırıcı değil ve kadınlar kolay çalıştırılıyor, daha çalışkanlar ve şu anda ucuz emek olarak piyasada kadın işgücü çok yaygın. Ama kadın çalışanlar bile öylesine bir kültürle medya sektörüne giriyorlar ki, gazetecilikte başarı aracını, iyi gazeteci olmak olarak değil, iyi pazarlama olarak görüp meslek kuralları içinde kendimizi en iyi nasıl pazarlarız kalıbıyla varolmaya çalışıyorlar. Tabii öncelik bu olunca kadın bilinci ile gazetecilik yapma şansları kalmıyor. Yozlaşmayı kendi içlerinde yaşıyorlar. Asla bir on, on beş yıl önceki kadın bilinci şu anda yok, sektörde kadın sayısı çok daha fazla olduğu halde.

Gazetecilik sürecinizi nasıl değerlendirirsiniz?
Çok çalışmak, az kazanmak ve vitrin ölçülerle yukarıda olmamak. Bu bir seçim sorunu ama.

Kadınlar için erkeklerin dünyasında başarılı olmak için erkekleşmek gerektiği söylenir hep, siz kadınlığınızı bastırmak zorunda kaldınız mı?
Hayır hiç ilgisi yok. Ben kadınlığımı hiç bastırmadım, kadın bilincimi de hiç unutmadım. Tam tersine, kadın hakları benim uzmanlık alanım olmadığı halde sürekli kadın bilincimi de geliştirmeye çalıştım ve kadın bilincimle mesleğimi yapmaya çalıştım, onu öne çıkararak yapmaya çalıştım. Bunun da hiç bir sorununu yaşamadım. Yani siz bir yıldız gazeteci değilsiniz, hiçbir zaman da yıldız gazeteci olamazsınız ama yıldız gazetecilerin de sevgilisi, ablası olursunuz. Bu öyle bir şey. Tabii başka bir şey daha var ama çok özel bir şey. Belki ***Cumhuriyet*** gazetesinde çalışma şansım olmasaydı bu olanaklarım da olmazdı. ***Cumhuriyet*** gazetesinde para kazanma şansı yok ama ***Cumhuriyet*** gazetesinde kimliğinizi koruma şansı var. bu önemli bir şey.

Nevin Cerav

Sarkıntılık yapmak serbest!

önce hapis sonra para cezası...

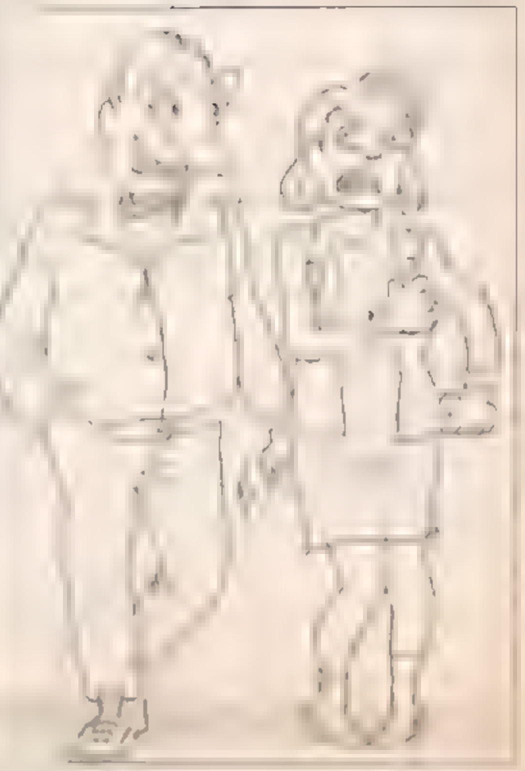

Hayatı boyunca hiç sarkıntılığa uğramamış bir kadın var mıdır acaba? Peki ya, bu nedenle mahkemeye başvurup da sonuç alan var mıdır? Belki ama biliyoruz ki çok azı bu mutlu sona nail olmuştur. İşte bu mutlu sonlardan birini de İskenderun'dan bir genç kadın yaşadı.

K.H., 2000 yılının Eylül ayında üniversite sınavına girmek için evinden yola çıkıyor. Bir süre sonra motosikletli bir adam önünü kesip "Seni gideceğin yere götüreyim," diyor. Reddedilince de, "Herkese şapur şupur bize .....," şeklinde sözler sarfediyor. Genç kadın abisi olduğunu söyleyince adam gidiyor ama çok kısa bir süre sonra tekrar geri dönüyor ve genç kadının bileğindeki künyeyi almak istiyor. Kolundaki künyeyi düşüren genç kadın hemen bir yere sığınıyor. Bir süre sonra künyesini almak için ortaya çıktığında künyesinin düştüğü yerde olmadığını görüyor. Daha sonra da başına gelenlerden dolayı şikâyetçi oluyor.

Bir yıl süren davanın son duruşmasında mahkeme heyeti Nezik Anük isimli sanığın cezalandırılmasına karar veriyor. Hem de sarkıntılık suçundan 6 ay, hırsızlık suçundan ise 2 ay hapis cezasına. Gerçi her iki suç da daha sonra toplam 608 milyon 400 bin lira para cezasına çevriliyor ama olsun. Sonuçta her gün bir çok kadının başına gelen laf atma, sarkıntılık suçlarının bir şekilde ceza alması kadınların lehine bir durum. Ayrıca bu durumda K.H.'yı da tebrik etmek gerekir, kendisine yapılan saldırı karşısında suskun kalmak yerine savaşmayı seçtiği için...

Ölüyorlar
Öldürülüyorlar

20 Ekim 2001 ülkemizde şu anda 400'lü günlere girmiş olan ve tarihin en uzun süren açlık grevlerinin yıldönümüydü. Başlayan ölüm oruçları ilk kez bu kadar kapsamlı, hemen tüm cezaevlerinden katılımla, ve dışarıdaki bazı tutuklu yakınlarını da içine alarak genişledi.

ÖLÜMLERİ DURDURUN!
ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞ

Ölüm oruçlarının İstanbul Küçükarmutlu'da önce bir, sonra iki gecekonduda yürütülmeye başlanması da yaşanan ilklerdendi. Gülsüman Dönmez ve Şenay Hanoğlu'nun dışarıdan başlattıkları ölüm orucunda ölmeleriyle dışarıda tutuklu yakınlarının ölüm orucu yapması ve cezaevindeki yakınlarının taleplerine bu şekilde destek vermeleri hem Armutlu için hem de bütün ülke için Armutlu Direniş mahallesi ismini yerleştirdi. Gazetecisinden tutun da gelişmeleri yerinde görmek isteyip Armutlu'ya giden herkes için muhteşem boğaz manzaralı iki gecekonduda yaşananlar, belki de hiç unutmayacakları gözlem ve anılar yarattılar. Ölüm oruçları ölümlerle birlikte sürerken cezaevlerinden tedavi sebebiyle tahliyeler başladı. Tahliyeler sonucunda bazı tutuklular bunun ölüm oruçlarını kırmak için verilmiş bir rüşvet olduğunu söyleyerek dışarıda ölüm orucunu sürdürürken, bazı tutuklular tedavilerini olmaya başladılar. Bu sırada çıkarılan bir yasayla ölüm orucu yapmak ve yönetmek yasaklandı. Dışarıda sürdürülen ölüm orucuna müdahalenin ilk işareti verilmişti böylece. Bu dönemde Armutlu'da kurulan barikatlar bir süre sonra emnivetin baroya verdiği güvenceyle kaldırıldı. O dönemde Sultan'ı çevredeki gençlere böyle bir güvencenin barikatı kaldırmak için olumlu bir adım olduğunu anlatmaya çalışırken gördük hep. "Ama 19 Aralık cezaevi operasyonundan önce de F Tipi projesini erteliyoruz demişlerdi, sonra operasyon yaptılar" diyen gençlere barikatların ancak bir saldırı anında kurulacağını anlatıyordu Sultan. Armutlu'ya giden herkes Sultan'ı görmüştür. Ölüm orucunu sürdürenlere refakat eden genç kadınlardan sadece biriydi O. Ölüm oruçlarının yıldönümünde Armutlu'da düzenlenen forumda Sultan'la ölüm orucu yapanlara refakat eden kadınlarla orada yaşadıklarıyla ilgili röportaj yapmak istediğimi söylemiştim. Bir türlü fırsat bulup yapamadığımız röportaj için en son telefon görüşmemizde Armutlu'ya operasyonun yapılacağı günü seçmiştik maalesef. Ben öğleden sonra Armutlu'ya gitmeyi düşünürken ve hatta "Saat geç oldu yarın mı yapsak" fikrindeyken aldım operasyon haberini. Sultan'ı birlikte tanıdığımız bir kaç arkadaşımızla operasyon görüntülerini izlerken ağlamak dışında söyleyebildiğimiz tek söz "N'olur ölmesin, ölmesinler" oldu. Aklımda Sultan'ın, Şenay Hanoğlu'nun evinin önünde ayakkabılarını giyerken, bir yandan da ziyarete gelen tutuklu yakını kadınlarla yaptığı sohbet kaldı hep. Şu anda tutuklu olan Betül'ün "Tamam gülüm, ne zaman istersen gel yapalım röportajı" deyişine, operasyon görüntülerini izlerken Sultan'ın yerde sürüklenişi karışıyor hafızamda artık. Ambulansa konulan, belki de çoktan ölmüş olan Sultan'ın yanında zafer işareti yapan Betül'ün görüntüsü geliyor aklıma. Sonra diğerleri...

Oradakiler şu an neredeler bilmivoruz, bir kısmı ailelerinin yanında, operasyonu engellemek için kendini yakan Haydar ve Armutlu'ya her gittiğimizde gördüğümüz Hakkı hastanede, Betül tutuklandı ve ölüm orucunun 152. gününde olan Arzu Güler, ziyaretçilerden Barış Kaş, 96 ölüm orucu gazilerinden Bülent Durgaç ve Sultan öldü, öldürüldü.

Gerçekleri söylemek

Armutlu'ya yapılan operasyonun ardından Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD)'nde yapılan basın açıklamasında Armutlu'ya yapılan saldırıda da cezaevleri operasyonunda kullanılan gaz ve bombaların kullanıldığı söylendi. Avukatların otopsiye katılmalarına izin verilmediği, ancak morgdan alınan cesetlerden ve tanıkların ifadelerinden, özellikle Sultan Yıldız'ın hedef gözetilerek vurulduğu ve kafasında kurşun deliğine benzer delik olduğu söylendi. Several Demir, ÇHD'nin şu anki başkanı. İnsan Hakları Derneği'nin düzenlediği cezaevi forumu ve operasyonla ilgili açıklamadaki samimi ve cesur tavrıyla yüreğimize su serpen az sayıdaki kişiden biri. Onunla ölüm oruçları, ÇHD ve dünyadaki gelişmeler üzerine konuştuk.

Önce ÇHD'yle başlayalım.

1990'dan bu yana yani ilk kuruluşundan beri ÇHD'dedeyim. Bu yıl da yönetim kurulu beni başkan olarak görevlendirdi. ÇHD benim için çok özel bir kurum. Gerek devrimci bir üye yapısı ve potansiyeline sahip oluşuyla gerek hukuka bakışıyla önemli bir yapı. Tüzüğümüzde de ifade edildiği gibi insanlığın binlerce yıllık birikimleri eşliğinde hukukun yeniden insanlığın hizmetine sunulmasını hedefliyoruz. Bu temelde de sistemin demokratikleşmesini ve insanın özgürleşmesini temel alan bir bakış açımız var. Şimdiye kadar yürüttüğümüz pratiklede hak ihlallerine karşı ve insan hakları için mücadelede yerimizi almaya çalıştık. Tabii diğer örgütler gibi ÇHD'nin de işi çok kolay olmuyor. Günlük pratikler içinde uzun vadeli düşüncelerimizin hepsini gerçekleştiremiyoruz. Varmak istediğimiz noktaya gelmiş değiliz.

F Tipleri ve ölüm oruçlarıyla ilgili neler yaptınız?

Ölüm oruçlarından biraz daha gerive giderek tartışalım istersen. F Tipi cezaevi sürecinin başlangıcını tartışmak lazım. Bu da yeni bir olay değil 1990'dan itibaren yani Eskişehir Cezaevi'nin açılmaya çalışılması süreciyle başlamak lazım. O zaman ÇHD Eskişehir Cezaevi'nin kapatılması ve Terörle Mücadele Yasası'nın kaldırılmasıyla ilgili bir kampanya başlatmıştı. Eskişehir Cezaevi hücre tipinin örneklerindendir ülkemizde. O dönem de ölümler olmuş ve sonuçta Eskişehir Cezaevi kapatılmıştı. Ama o günden bu yana cezaevleri ülkemizde hep bir sorun olmuş, sevklerle, operasyonlarla, hücre tipine geçiş denemeleriyle gündemde yer almıştır. 1996'ya gelindiğinde yeniden hücre tipi cezaevine geçiş ve Eskişehir Cezaevi'ne sevkler oldu. O dönem de ÇHD ölüm oruçlarının sona erdirilmesi ve taleplerin kabul edilmesi için girişimlerde bulundu. Ayrıca görüşmelerde de anlaşma noktasına gelindiğinde de anlaşmanın bağıtlanmasında da yer aldı. Bunlar kesitli süreçler ama bugüne gelişin öncülleri aslında. ÇHD bu süreçlerin hepsine işaret ederek bunun hücre tipi cezaevine geçişin işaretleri olduğunu ve tehlikelerini anlatmaya çalıştı. F Tipi cezaevleri daha proje halındeyken de bu projenin hangi ideolojinin eseri olduğunu, sakıncalarını söyledik. 20 Ekim'de ölüm oruçları başladığında F Tipi cezaevleri önemli ölçüde tamamlanmıştı. 20 Ekim'den sonra doğrudan başlayan ölüm oruçları sürecinin içine girildi. Tabii biz 96'yı yaşayan bir ülkenin insanlarıyız. 96'da çözüm çok kolayken on iki insanın ölümüne neden oldular. Bu kez aynı şeyin olmaması için ÇHD hem kendi üyelerini harekete geçirme hem de diğer kurumlarla birlikte sürecin için-

de yer alacak bir tavır izledi. Süreç çok uzun, hâlâ da sürüyor. Arada 19 Aralık operasyonu oldu. Bunun öncesinde 9 Aralık var. Bu süreç de kamuoyunda gerektiği kadar tartışılmadı. Gerçek anlamıyla değerlendirilmedi. Bu süreç çok acı çok zorlu ve büyük deneyimlerle dolu. Adalet Bakanlığıyla da görüşmeler yaptık. Diğer kurumlarla da birlikte çalışmalar yaptık ama sonuç elde edemediğimiz gibi ölümlere kayıtsızlığı gördük. Bu projenin ne olursa olsun gerçekleştiği söylendi bize. Gelinen noktada 42 insanı ölüm orucunda kaybettik. Ölümler dışında tamir edilemeyecek sakatlanmalar oldu. Devletin ölüm oruçlarına karşı bulduğu yöntem bu süreçte tahliyeler oldu. Biz tahliyelere karşı da zorla müdahalenin mevcut hukuk sistemine de uluslararası hekimler birliği kararlarına da aykırı olduğunu, zorla müdahalenin yapılamayacağı konusunda, çözümün bulunduğu bunun da cezaevlerinde insani koşulların sağlanmasında ve tecritin kalkmasıyla sağlanabileceğini, devletin sorunun bire bir muhatapları yani tutuklularla görüşerek bunu çözmesi gerektiğini söyledik. Ama maalesef bunlara aldığımız cevap, pek çok demokratik kitle örgütüyle birlikte davalar, gözaltılar ve baskılar oldu. ÇHD'de bunlardan nasibini aldı.

Tablo umutsuz görünüyor, ölüm oruçları tam tartışılıyordu ki gündemi savaş doldurdu, bundan sonrası için ne düşünüyorsunuz?

Ölüm oruçlarından önce F Tipleriyle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. F Tipleri gerçekten çok büyük umutla açılmış. Dünyadaki örnekleri de böyle. Dünyada kısmi başarılar da sağlamışlar. İnsanlar hücrelerde öldürülmüş, yirmi yıl hücrede kalanlar var, kimi delirmiş, kimi bir daha örgütlenme içinde olamayacak şekilde akli ve bedensel sağlığını yitirmiş ama bütün bunlara rağmen F Tipleriyle sistem, bu örgütlenmeyi durduramamış. Öncelikle bunu söylemek istiyorum, F Tipiyle sistemin muhaliflerini susturmayı başarabileceğini düşünmüyorum. Küçük kazanımları olabilir uygulanan ülkelerde ama bunun başarılı olması mümkün değil. Her zaman muhalefetin yeni araçlarla da olsa örgütlenme olanakları yaratması mümkün. Ayrıca düşünüyorum da sloganlaşan haliyle "Hücre ölümdür" sözü çok Türkiye'deki muhalefetin durumunu karşılamıyor. Hücrelerde kalarak, yirmi, yirmi beş yıl sonra bütün devrimci dinamiklerini, bakış açısını, donanımını koruyarak çıkan insanlar var. Bu sürecin de böyle biteceğine inanıyorum. Ölüm oruçları sürecine gelince, tepkide bir üst noktaya çıkış oldu. Bugüne geldiğimizde, toplumsal muhalefetin sürece yakın olduğunu söylemek mümkün değil. Bunun bir çok sebebi var. Basının ölüm orucu sürdürenleri hasım gibi gören devlet yanlısı tavrı, sonra bugün dünyada terör kavramıyla düşman kamplara bölünen ülkeler gibi bir tavır içinde olundu. Çoğunlukla da ölüm orucunun gerçek sebepleri ve çözüm yolları tartışılmadı. Bir an önce bastırılması hakim anlayış oldu. Bir nedeni bu. Bir nedeni devletin uzun süredir uyguladığı baskıyla bir çok kurum geri çekilmek zorunda bırakıldı. Ama bütün bunlara rağmen tıpkı diğer olaylar gibi ölüm oruçlarında da ne baskıyla, ne topluma yönelik tek yanlı manipülasyonla F Tipi sürecinden beklenen sonuç elde edilemeyeceğine göre ölüm oruçları sürecinde de yine insan onuruna yakışır bir yaşamın kurulması talebi gündemde olacak. Bu ölüm oruçlarıyla olur ya da başka araçlarla olur. Ölüm oruçlarının sonuçları şimdi belki görülmeyebilir, kısa vadede bu sürecin tam tersi sonuçlar doğurabileceğini düşünüyorum belki başka araçlarla. En önemlisi cezaevi olmayan bir toplum için araçlar yaratılabileceğini de düşünüyorum. Bir de savaş nedeniyle ölüm orucunun gündem dışında kalacağı söyleniyor. Ama cezaevi sorunu Türkiye'nin kronik sorunu. Savaş bitebilir, çok uzun da sürebilir, cezaevi sorunu şimdi kapanabilir ama çözüm bulunmadığı sürece devam edecektir. Savaş tabiri kullanmak çok uygun gelmiyor bana. Emperyalist bloktan bir saldırı olarak tanımlanması daha doğru. Ama burada da şunu görebiliyoruz dünyada hegemonya kurmaya çalışan ya da ABD etrafında bloklaşmış emperyal yapılanma var ama bunun karşısında dünyada halklar da var. Ve bu yeni mücadele biçimlerini yaratıyor. Oluşan yeni yapının içinde karşı bir örgütlenme de bu yapının içinden çıkıyor. Bu sürecin ölüm oruçlarına etkisi açısından söylüyorum, kısa vadede bir sessizlik yaratsa bile uzun vadede yeni bakış açısı ve mücadele araçlarının da başlayacağı bir dönem olacağını düşünüyorum.

Umutlu insan bulmak zor bu dönemde

Yaşanan bir yıllık süreç çok zor bir direniş, bu kadar uzun süren ve kitlesel olan direniş örneği yok dünyada. F Tiplerinin başarılı olduğu söylenen yerlerde de böyle bir direniş yok. Böyle kitlesel bir direniş iradesi büyük umut demek aslında. Yarına ilişkin büyük inanç taşımak demek.

Umutsuzluk değil umut verici bence. Gerçekten de saygıyla karşılanacak bir şey. Kahin değiliz, sonuçlarını bilemeyiz ama toplumsal yapıların bir işleyiş biçimi var. Her sürecin belli sonuçları vardır. Dünya tarihinde de her direnişin meyveleri olduğunu biliyoruz. Böyle bir direnişin şöyle bir sonucu şimdiden var. Devam eden mücadele, yeni gelen kuşaklara böyle bir direnişin yapılabileceği umudunu bırakıyor. Bir de şimdi görünmese bile bu yapılar arasında birlikte hareket edilmesi gerektiği konusunda bir irade oluşmasını sağlayacak. Birlikte tartışarak çözüm arama noktasında ortaklaşılacak bir dönem gelecektir. Türkiye tarihi çok çatışmalı, uzlaşma noktaları az bir tarih. Bu noktada da bu süreç meyvelerini verecektir. Ayrıca Türkiye'de şunun güvencesi yok, herkes bir gün mahkemeye düşebilir, terörle mücadele yasası nedeniyle devlet güvenlik mahkemesinde yargılanabilir ve F Tipine girebilir. Bütün örgütlenmelerin cezaevlerini ve ölüm oruçlarını tartışırken kendisiyle ilgili bölümüyle değil, bu ülkeyle ve insanlıkla ilgili bir sorun olarak düşünmeleri gerekiyor. Sadece bizimle değil insanlıkla ilgili bir sorun demediğiniz takdirde dışında kalırsınız. Bir yerden sonra sizin canınız yanmıyorsa, daha fazla riski de göze almak istemeyebilirsiniz.

Bir yıllık süreçte kadınlar eskiye göre daha ön plandaydı...

Bir defa daha öncekiler bu kadar yaygın katılımlı ölüm oruçları değillerdi. Dolayısıyla kadın sayısı da daha azdı. Tabii yıllara göre cezaevindeki kadın sayısı da artıyor. Kadınların siyasete ya da politik mücadeleye katılımları da değişiyor. Giderek daha da etkin oluyorlar. Bunun sonucu olarak kadınlar politik mücadeleye girişleri kadar direnişte de yer alıyorlar. Ben şuna da inanıyorum. Türkiye'de kadının bulunduğu konum dikkate alındığında hızlı bir politikleşme yaşanıyor diyebiliriz. Aslında son on yıllık süre içinde kadınların direnişçiliğine ilişkin pek çok örneğin anlatıldığını görüyoruz. Günlük hayatımızda çok yaşamıyoruz bunu. Hâlâ kadının toplumsal alanda ikincil konumu sürüyor ama politik ortamlardaki kadınlarda daha hızlı bir ilerleme var. Tabii şu da var; kadınlar mücadeleye girdikçe birbirlerinden de etkileniyorlar. Bu iyi bir şey. Şu toplumsal düzende kadınların örgütlenmiş olduğu model, örgütlenmenin genişlediği bir model. Çok zor koşullarda örgütleniyorlar belki ama daha direnişçi ve mücadeleci oldukları bir gerçek.

Şenay Hanoğlu, Gülsüman Dönmez ilginç örnekler...

Tabii. Hepsinin evleri, çocukları var. Yaşları itibariyle onlara farklı toplumsal konumlar yükleniyor. Ama böyle kadınların dünya tarihinde de çok örneği var. Nikaragua'da Sandinist kadınlar, Bulgaristan'da, Sovyetlerde böyle örneklere çok rastlanır. Ama bizde kadınların politik mücadeleye girmesinin tarihi daha yeni. O yüzden de örnekler daha yakın tarihe ait. Kadın hem kendi toplumsal konumunu yıkmaya çalışıyor, sonra bir de erkekle eşit noktaya gelip siyasal mücadelenin içinde onunla birlikte bir şeyi değiştiriyor olmaya aday olmak ikili bir mücadeleyi gerektiriyor. Birini daha önce yaşayabiliyor ya da ikisini birarada yaşıyor. Bu daha kararlı olmayı gerektiriyor ve o çaba daha sağlam bir duruş kazandırıyor kadına.

Beyhan Demir

ağlamak

Emral *(46)*, Zehra *(15)*, Başak *(28)*,
Belgin *(23)*, Sevgi *(19)*, Nuran *(32)*

tavır
zayıflık
silah
acizlik
deşarj

Emral: Ağlamak hepimiz için farklı zamanlarda farklı anlamlar ifade edebilir bence. Kimi zaman acizliğimizi gösterir, kimi zaman duyarlılığımızın son noktasıdır, ama bence en genel anlamıyla duygularla başa çıkamama hali. Bu daha çok kadınlara özgü. Ve bunda öyle yabancılaştırıcı bir durum yok. Çünkü kadınlar genel olarak toplumsal konumlarından dolayı, duygusallıklarını rahatça ortaya koymalarında bir mahsur görülmemesi yüzünden ağlamayı benimserler. Ama erkekler öyle mi? Onlar da ufacıkken öğrenirler, "Erkekler ağlamaz"ı. Ağlamanın acizlik olduğunu düşünüyorum öncelikle. İnsanın kendine güveni olmadığı, kendini iyi ifade edemediği hallerde daha çok ağlanıyor bence.

Zehra: Bir de şöyle bir şey var, mesela benim feminist olduğumu okuldaki herkes bilir. Beni ağlarken gördüklerinde çok komik laflar etmişlerdi. "Ne biçim feministsin, bir de ağlıyorsun, nerede kaldı senin feminizmin?" gibi şeylerle karşılaşmıştım. Gülme konusunda da garip şeyleri var. Kızlar bir arada gülüyorsa bunun erkekler hakkında bir konuşmaya olduğundan o kadar emin oluyorlar ki. Yani gülme, ağlama zayıf kadınlara mal ediliyor. Mesela feministim diyene, ya da bağımsız, ekonomik özgürlüğü olan kadınlara yakıştırılmıyor.

Başak: Bence de eğer etrafına kişiliğini kanıtlayabilmişsen, kendi ayakların üzerinde durabiliyorsan, genel olarak hani böyle ara sıra da olsa birileri sana akıl danışıyorsa yandın. O zaman ağlarken kimselere görünmemen lazım. "Sen nasıl ağlıyorsun?" Nasıl olacak, herkes gibi salya sümük ağlıyorsundur ama bir türlü yakıştırılmaz sana. Hatta bazen o kadar basit bir şeye ağlıyorsundur ki, bir de kimseyi küçük bir şeye ağladığına da inandıramazsın. "Yok canım, kesin çok kötü bir şey olmuştur". Bu gelişmelerin çoğu, insana kendini banyoya kilitleyip iki katı daha ağlama isteği duydurtabiliyor.

Emral: Yeni dönem erkekler de ağlıyor. Ama onların ağlama nedenleri farklı. Ortalama şeyler vardır ya, birini kaybetmek, sevgilinin terk etmesi gibi, bunlar kadın için de erkek için de kabul edilebilir ağlama sebepleri. Ama bizim ağlamalarımızda başka bir şey var. Özellikle sevgililerimle ilişkilerimden bildiğim bir şey var. Bazen ben öyle bir söz söyleyeceğim ve ağlamayacağım ama o öyle kırılacak ki ağlayacak. Demek istediğim, çoğu zaman o kıracak lafı etmemek için ağlıyoruz. Yani sözün bittiği yerde, söyleyecek hiçbir şeyin kalmadığı yerde ağlamaya başlıyoruz. Bence her iki cinsin ağladığı şeyler dışında, bir sıkışma yaşadığımız durumda ağlamak daha çok tartışmamız gereken bir şey.

Belgin: Bence de insan en çok bir tıkanma halinde ağlıyor. Mesela ben en çok babamla kavga ettiğim zaman ağlıyorum. Bir yandan babamla kavga ederim, bağırırım, bir yandan da ağlarım. Çünkü tartışmadan hiç sonuç alamam, derdimi tam anlatamam ve ağlamaktan başka çare kalmaz bana. Artık diyecek hiçbir şey kalmadı diye düşünürüm.

Başak: Tamam bunlar doğru ama mesela sinemada ağlamak, bir şarkıya ağlamak, bir çocuğa ağlamak, bunları sadece kadınlar yapar. Ben sinemada ağlayan erkek görmedim hiç.

Emral: Aaa hiç alakası yok. Erkekler de sinemada ağlarlar. Benim kocam hemen her filmde ağlardı. Sadece ağlamanın onlara göre bir şey olmadığı öğretildiği için ağlamalarını bastırmayı öğrenmişler. Bence daha garip ağlamalar vardır. Ben mesela reklamlarda bazen ağlarım. Bir reklamda ağaçlar yapraklarını döker bana çok ağlanacak bir durum gibi gelir, oturur ağlarım. Herkesin ağladığı bir durumda ise ağlayamam ben. Mesela cenazelerde ağlayamam. Bir de şöyle bir şey vardır başkasının ağlaması gizli gizli insanda bir memnuniyet duygusu yaratır. Karşıdakinin aczi insanın kendisini güçlü hissetmesini sağlar.

Zehra: Ben de tam tersi karşımdaki ağlıyorsa onun benden güçsüz olduğunu ve ona yardım etmem gerektiğini düşünürüm ve daha çok üzüntü duyarım. Bir de filmlerde konu genellikle kadınlar ve çocuklar üzerine kuruludur. O yüzden de böyle konularda kadınlar kendilerinden çok fazla şey bulurlar ve bence özellikle sinemada bundan dolayı daha çok ağlarlar.

Başak: Filmlerde ağlamak bence kadınların kendilerini başkalarıyla özdeşleştirerek yalnız olmadıkları hissine kapılmaları ve bu duygudan dolayı da yaşadıklarını bir başka kadınla paylaşma hali yüzünden. Herkesin ağladığı şeyler farklıdır, kimisi için bir şehri terk etmek en ağlanacak bir şeyken, diğerine göre aşk acısı, ölüm, çocuğun başına gelen bir şey, parasızlık olabilir. Kadınlar daha kolay ağladığı için de herkesin mutlaka o filmde başından geçmiş olan bir şeyi, bir acıyı hatırlaması normaldir. Bazen insan daha önce çok ağladığı bir şeyde sonradan duyarsız kalabilir.

Sevgi: Bir de sinemada mesela Cüneyt Arkın gibi tipleri asla ağlatmazlar ama İlyas Salman'ı, Kemal Sunal'ı ağlatmak normaldir. Çünkü onlar daha halktan, daha yoksul, güçsüz ve yakışıklı olmayan adamlardır. Jön tipleri hiç ağlatmazlar. Ağlatırlarsa da orada yarattıkları etki daha farklı ve güçlü olur.

Belgin: Ağlamanın tatmin edici bir etkisi vardır. Özellikle tartışırken karşındakinin ağlaması sana üstünlük sağlar. Üzülüyorsundur, bir yandan ama karşındakinin seninle tartışırken ağlaması onu aciz duruma düşürürken sanki seni yüceltir. Üstünlüğünü kurduğunu düşünürsün. O yüzden zaten ağlamak için hep köşe bucak saklanırız. Acizliğimizi kimse görmesin isteriz.

Zehra: Ben biriyle tartışırken karşımdakinin ağlamasından nefret ederim. Çünkü sen haklı da olsan, haksız da olsan o ağlamaya başladığında artık tartışacak bir şey kalmaz. Karşındaki ağlar, kendini zavallı duruma koyar ve o dakikadan itibaren sen ne diyebilirsin ki. O sanki haklı duruma geçer ve tartışma biter. Hatta sen haklı olsan bile karşındakini teselli etmek zorunda kalabilirsin. Bir insan karşında aşk acısından ağlıyorsa ona da deli olurum ben. Ne ağlıyorsun ya, belki ben de aynı acıyı çekiyorum ama ağlayan sen olduğun için teselli etme durumunda kalan benim. Onunla ilgilenmek zorundayım. Yok böyle bir şey. Ağlamak daha mutsuz olmanın göstergesi, ağlamayan daha az mutsuzmuş gibi bir görüntü oluyor.

Belgin: Bazen de ağlamanın insanı kurtardığı anlar olur ama. Tartışma anında ağlayarak tartışmadan kurtulmayı ben şahsen, itiraf ediyorum, kullandım. Gerçekten karşındaki üstüne gelmekten vazgeçiyor. Sen ağlayınca tartışmanın şiddeti de düşüyor, karşındaki yumuşuyor; tartışma tekrar başladığında şiddet azalmış olduğu için de daha iyi bir tartışma ortamı yakalayabiliyorsun. Yalnız söylediğim numaradan ağlamak değil, kendini tutmamak. Yani bırakıp kendini ağlamak. Aciz duruma düşeceğini düşünmeden sırf tartışmayı o bağırış çağırıştan çıkartmak için ağlamak. Bazen kaçış da oluyor tabii. Tartışmayı tümden bitirip karşıdakine özür bile diletebilirsin.

Sevgi: Ben en çok annemle tartıştığım zaman ağlıyorum. Canhıraş ağlıyorum. Burnumu çekerken bir yandan da anneme, "Şimdi mutlu oldun mu? Bak ağlattın beni" diyerek annemi kalp krizi moduna sokmayı başarıyorum. O halime üzülünce de mutlu oluyorum. Ama en çok o zaman ağlıyorum.

Başak: Ben bir kadınla tartışırken hiç ağlamadım diyebilirim. Ya da bir iki kez ancak olmuştur. Daha çok erkeklerle ve kendimden büyük, ağzı daha iyi laf yapan erkeklerle tartıştığımda ya da onlarla ilişkimde sinir bozucu bir şey olduğunda ağlarım.

Emral: Sen kadın hareketinin o ilk geliştiği yıllarda 1986'larda hareketin içinde olsaydın, toplantılara katılsaydın bak kadınlarla tartışırken ağlıyor musun, ağlamıyor musun görürdüm o zaman seni. Hüngür hüngür, birbirini ağlatana kadar tartışırdık. Benim en sinirlendiğim ağlamalarım onlardır. Aklımda kalan anlar vardır o anlarda ağladığım için kendime sonradan çok kızmışımdır. Ama ben nasıl gülmek insanlara yakışıyorsa, ağlamanın da yakıştığını ve ağlayan insanın güzel göründüğünü düşünüyorum.

Sevgi: Hepimiz öyle Türkân Şoray gibi, yanağımızdan inci tanesi süzerek ağlayamıyoruz ama. Bizimkisi daha ziyade salya sümük, makyajlıysak, boyalar akıyor yüzümüz bin bir renk oluyor.

Zehra: Tamam insan ağlayınca rahatlıyor ama güzel olduğumuzu düşünmüyorum. İnsan kendisini arınmış, uykusu gelmiş, hatta daha temiz bile hissedebilir ama güzel görünme olayı yok.

Emral: Her şeye rağmen ben ağlamalarımı seviyorum çünkü ben bunu denetlemeyi öğrendim. Artık ağlamayı hiç istemediğim bir anda ağlamıyorum.
Denetlenemeyen, acizliğin ifadesi olan, özellikle kadınlara has olan o ağlamalarda çok acı çekiyorum. Acz ile ağlamak çok acı verici. Şimdi aklıma gelen bir şey var. Bazı filmler vardır, hiç kadının rol almadığı ama çok acıklı olan. Acaba erkekler kadınlara mı ağlıyorlar, yoksa böyle kendilerinin aciz göründüğü filmlere ağlıyorlar mı?Bir de mesela Love Story' de ağlamayan yoktur ama benim ağladığım sahneye ağlayanı duymadım. O sahnede oğlan ragby oynuyor kız da ona sandviç getirmiş ben bu sahnede nasıl ağladım anlatamam. Oğlanın maçın en önemli yerinde tribünlerde kızı araması bana çok duygulu gelmişti.

Zehra: Benim daha komik bir ağlama hikâyem var. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde Kemal Sunal'a yapılan şakayla onun kolye diye taktığı inek çıngırağıyla yemekhaneye inmesi sahnesi beni acayip ağlatmıştır.

Emral: Aslında insanların zavallı duruma düştüğü haller ağlanacak hallerdir. Şimdi herkese özellikle nerede neye ağlanacağı da öğretiliyor. Kahkaha efektleri, acıklı sahnelerdeki müzikler, sen istediğin yerde değil onların söylediği zamanlarda ağlayıp gülmüş oluyorsun.

Belgin: Bize ağlamanın acizlikten, zayıflıktan olduğu öğretilir bir de. Ama biz en güzel en doğal ağlamalarımızı bile artık gayri ihtiyari zayıflıktan yaptığımızı sanıyoruz.

Nuran: Bunların hepsi hislerin dışa vurumu. Ama bir de mağduriyetten ağlama vardır ki, bence en kötüsü bu. Yani insanların içinden geldiği gibi ağlaması ya da gülmesinde bir şey yok. Doğal olan bu. Doğal olmayan erkeklerin içinden bunun gelmemesi ya da geldiğinde kendilerini tutup ağlamamaları. Çünkü onlara çocukluklarından itibaren "Karı gibi gülme", "Karı gibi ağlama" laflarıyla bir eğitim verilmiş oluyor. Bir erkek olarak ağlamak veya kahkahalarla gülmek onları kadınlaştıran bir şey sanki. Beni en çok etkileyen, mağduriyetini sergilemek. Mağduriyetten ağlamak bana çok koyar. Mağdur hissederek ağlamak istemem. Hele bunu insanların ortasında, biriyle tartışırken yaşarsam çok kötü. Haksızsam ve ağlıyorsam da kötü, kaçıyormuşum gibi olur. Haklıysam karşımdaki ağlıyorsa o da çaresiz bir durum. Ben mağdur durumda ağlamayı asla istemem. Bunu bir kere yaşadım. Kendime çok sinirlendim. O sırada ben bir şey savunuyorum ve haklı olduğumu düşünüyorum ama ağladığım için bambaşka bir konuma düşünüyorum. Kendine böyle bir durumda engel olabilmeli insan bence. Ben mesela eskiden kendimi denetleyemezdim, özelikle böyle durumlarda ama şimdi kendimi denetleyebiliyorum. Hatta bazen düşünüyorum da ağlamak istediğim halde ağlayamıyorum. Beni en çok üzen tartışırken falan, üstelik haklıyken ağlamak. Ama artık böyle olmuyor. Kendimi kontrol edebiliyorum.

Emral: Şimdi düşündüm de erkekler ağlayamadıkları için daha saldırgan olabilirler. Rahatlayabilecekleri bir şansları eksik çünkü, onlar da kavga etmeyi bu yüzden daha çok tercih ediyor olabilirler.

Başak: Ben bunun bu kadar psikolojik bir şey olduğunu düşünmüyorum. Kadınlar ağlamanın dışında tercih edilebilecek bir şıkka sahip değiller ve bu toplumsal bir durum. Erkekler ise bol miktarda şıkka rağmen arada ağlasa da, sızlasa da kadınlar üzerinde tahakküm kurmayı istiyorlar. Erkekleri ağlatalım, şiddet saplantılarından vazgeçsinler o zaman.

Nuran: Garip belki ama ben yine de erkekleri ağlarken görünce çok tuhaf oluyorum. Ya onlara biçilen rolü çok benimsediğimizden ya da yani o sert rolün içinde bile ağlıyorlarsa bayağı kötüler herhalde diye mi düşünüyorum bilmiyorum ama buna alışmam zor. Bir kadının yanımda ağlaması bir paylaşma hali gibi geliyor bana. Ama bir erkeğin ağlaması durumunda kendimi çaresiz hissediyorum.

Başak: Benim mesela çok eski bir erkek arkadaşımla birlikte ağlama hikâyem vardır. Biz ağladık, ağladık. Ağlamanın bir yerinde ben, benim gibi ağlıyor, aynı şey için aynı hissi duyuyor diye düşünmüştüm ve onu bir kız arkadaşım kadar yakın bulmuştum kendime.

Emral: Bence son olarak diyelim ki ağlamak tercihen yapılmalı, canımız istediği zaman ağlamalı ve bunun için kendimizi zayıf hissetmemeliyiz. Ama toplumsal hayat içinde sırf bize öyle öğretildiği için eziklikten ağlamamayı da öğrenmeliyiz.

Amartya Sen, İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde iktisat ve felsefe dersleri veren Hıntlı feminist bir iktisatçıdır. Sen,1998 yılında Refah İktisadı'na yaptığı katkılar nedeniyle Nobel Ödülü'nü kazandı. Eşitsizlik, sefalet, mahrumiyet, ekonomık gelişme gibi konular üzerinde çalışarak, iktisat disiplininin insani boyutlarını öne çıkarmıştır. Sen in geniş bir yelpazeye yayılan çalışmaları, demokrasi ve özgürlüklerin hayati önemine işaret ederek, iktisadın temel kavramlarına felsefi bir eleştiri getirir.

"Kayıp Kadınlar," sağlık ve eğitim konusunda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve aile içi pazarlıklar konusundaki önemli katkılarının yanı sıra 1992'de kurulan IAFFE'nin (Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği) kurucu üyesidir. Aşağıda, Amartya Sen in Hındistan'da yayımlanan Frontline adlı derginin, 27 Ekim - 9 Kasım, 2001 tarihli sayısının kapak konusu olan, "Many Faces of Gender Inequality" Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin çeşitli Yüzleri) adlı makalesinin, ana hatlarına dokunulmadan, kısaltılmış bir çevirisini bulacaksınız.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve çeşitli yüzleri

Dertli dünyamızda çeşitli sorunların yanı sıra, erkeklerle kadınlar arasında hayatın güçlüklerinin paylaşılması bakımından da derin eşitsizlikler yaşanıyor. Erkeklerle kadınlar arasındaki eşitsizliğin çok farklı biçimler alabilmesinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitsizliği türdeş bir olgu da değil. Birbirinden farklı ancak birbiriyle ilintili çeşitli sorunların bir karışımı. Örneklerle bu farklılıklara açıklık getirmek istiyorum.

Yedi Tür Eşitsizlik

1) Ölüm oranında eşitsizlik - Dünyanın kimi bölgelerinde, kadınlarla erkekler arasında ölüm oranında gözlenen dikkat çekici eşitsizlik, adeta bir ölüm kalım sorununa işaret etmektedir. Kadınların olağanüstü yüksek ölüm oranına karşılık, gelişmekte olan pek çok ülkede, erkeklerin toplam nüfustaki üstünlüğü çarpıcıdır. Oysa beslenme ve sağlık hizmetlerinde kadın-erkek ayrımcılığının olmadığı ya da asgari düzeyde olduğu topluluklarda bunun tersi söz konusudur. Ölüm oranında kadınlar aleyhine eşitsizlik özellikle Kuzey Afrika'da ve (Çin'le Güney Asya dahil olmak üzere) Asya'da gözlenmektedir.

2) Doğum oranında eşitsizlik - Oğlan çocukların kızlardan daha makbul sayıldığı erkek egemen topluluklarda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ana-babaların oğlan çocuk tercihinde kendini gösterir. Bir zamanlar (bakış açısına göre tatlı düşlere ya da kâbuslara varan) bu tercih, sadece bir temenniden öteye geçmezken, modern teknikler sayesinde ceninin cinsiyetinin tayin edilebilmesi, pek çok ülkede cinsiyet tercihli kürtajların yaygınlık kazanmasına sebep oldu. Özellikle Doğu Asya'da, Çin'de ve Güney Kore'de bu durum kaygı verici boyutlara ulaştı. Singapur, Tayvan. Hindistan ve Güney Asya'da da hatırı sayılır oranda yaygınlaştı. Buna gelişkin teknoloji cinsiyetçiliği (high-tech sexism) demek yerinde olur...

3) Temel hizmetlerde eşitsizlik - Nüfus istatiklerinde kadın karşıtı eğilimler açıkça görülmese de, kadınlara adaletli davranılmadığını fark etmek zor değildir. Dünyada kızları okumaktan men eden tek devlet Afganistan olsa da (Afganistan'ın toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devasa boyutlara ulaştığı bir ülke olduğu tüm dünyanın malumu), böyle bir yasağın olmadığı Asya, Afrika ve Latin Amerika'da da, kızların oğlan çocuklara göre okula gitme şansının çok kısıtlı olduğu ülkeler bulunmaktadır. Kadınların yeteneklerini geliştirebilmelerinin önünü kesen ve toplumsal faaliyetlere katılmalarını önleyen çok sayıda kısıtlayıcı olgunun varlığını da unutmamak gerekir.

4) Kadınlara mahsus fırsat eşitsizliği - Eğitim ve benzeri temel hizmetlerde pek bir eşitsizlik gözlenmese de, genç erkeklere oranla, genç kadınlar için yüksek öğrenim şansı çok daha sınırlıdır. Avrupa ve Kuzey Amerika gibi dünyanın en zengin ülkelerinde bile, eskisi kadar olmasa da, yüksek öğrenim ve profesyonel eğitimdeki toplumsal cinsiyete bağlı önyargılar hâlâ geçerlidir.

5) Profesyonel alanlarda eşitsizlik - İşe alınma, terfi ve meslek edinmede kadınlar erkeklere nazaran çok daha büyük engellerle karşılaşır. Örneğin, Japonya gibi temel sosyal hizmetlerde eşitlikçi görünen bir ülkede kadınlar yüksek öğrenim, iş bulma ve meslek sahibi olmakta zorlanmaktadır. İngiliz TV dizisi, "Yes, Minister / Emret, Bakanım" da bir bakan, sekreterinden İngiltere'de devletin üst hizmet kadrolarında kaç kadın görevli bulunduğunu öğrenmek ister. Sekreter tam sayısını belirlemenin kolay olmayacağını, esaslı bir araştırma yapmak gerektiğini ifade eder. Bakan ısrarlıdır. Hiç değilse yaklaşık olarak kaç kadının çalıştığını bildirmesini ister. Cevap, "Yaklaşık, hiç" tir.

6) Mülkiyet eşitsizliği - Toplulukların çoğunda mal ve mülk edinme konusunda eşitlik yoktur. Ev ve arsa gibi temel mülkler adil olmayan bir şekilde paylaşılmaktadır. Kadınların mülk edinme hakkının olmayışı, seslerini duyurmalarını engellediği gibi, ticari, iktisadi, hatta toplumsal etkinliklerde yer almalarını da zorlaştırmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde rastlanan bu türden eşitsizlik, bölgelere göre farklılıklar gösterir. Örneğin, Hindistan'ın büyük bir bölümünde geleneksel olarak mülkiyet hakkı erkeklere tanınırken, Kerala Eyaleti'nde halkın önemli bir kesimi çoktan beri anasoylu bir miras geleneğini sürdürmektedir.

7) Hane içinde eşitsizlik - Aile ya da hane içinde toplumsal cinsiyet bağlamında, çeşitli şekillere bürünen hatırı sayılır eşitsizlikler yer alır. Hayatta kalmayı başarabilmiş, oğlan çocuk tercihi. eğitimde ayrımcılık, yüksek öğrenim ya da meslek edinme fırsatı türünden kadın karşıtı engelleri bertaraf edebilmiş kadınlar bile, aile içinde evişi ve çocuk bakımı türünden faaliyetleri eşitsiz bir şekilde yüklenmek durumunda kalır. Dünyanın pek çok yerinde. erkeklerin evin dışında çalışması doğal karşılanırken, kadınların bunu yapabilmesi, dışardaki işin yanı sıra. olmazsa olmaz bin çeşit ev işini yerine getirmekle mümkün olur. Bu kimi zaman "iş bölümü" olarak nitelenir, oysa kadınlar buna iş birikimi demekte haklıdırlar. Bu eşitsizliğin boyutları, aile içinde eşitsiz ilişkiler yaratmanın yanı sıra. iş sahasında eşitsizliklere

Kadınlarla erkekler arasında yedi tür eşitsizlik tanımlıyor Amartya Sen: Ölüm ve doğum oranında eşitsizlik, temel hizmetlerde eşitsizlik, fırsat eşitsizliği, profesyonel alanlarda eşitsizlik, mülkiyet eşitsizliği ve hane içinde eşitsizlik.

neden olduğu gibi, kadınların dış dünyada kabul görmesine de ket vurur. Bundan başka bu türden bir işbölümünün ya da birikiminin çok daha geniş yansımalarına da tanık olmaktayız. 1970'lerde toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri üzerine çalışmaya başladığımda, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO), insanların ihtiyacı olan kalori miktarıyla ilgili olarak yayımladığı kitapçıkta, evişini çok az enerji gerektiren "oturarak yapılan faaliyetler" kategorisine dahil ettiğini görmüştüm. Ne var ki bu hayrete şayan malumat kırıntısını toplumun soylu önderlerinden hangisinin bulduğunu keşfedebilmiş değilim...

Kayıp Kadınlar

Zaman zaman dünya kadın nüfusunun erkek nüfustan daha fazla olduğuna dair şayialar dolaşır. Kadınların erkeklere oranının 1.05 olduğu (yani 105 kadına 100 erkek) Kuzey Amerika ve Avrupa ülkeleri için bu doğrudur.

Ama dünya genelinde bu oran yaklaşık olarak 98 kadına karşılık 100 erkektir. Bu fark Asya'da ve Kuzey Afrika'da daha fazla olup, Mısır ve İran'da 97, Bangladeş ve Türkiye'de 95, Çin'de 94, Hindistan ve Pakistan'da 93, Suudi Arabistan'da 84'tür. (Ancak bu sonuncuda artan sayıda göçmen işçinin payını unutmamak gerekir.)

Benzer sağlık ve beslenme koşulları altında kadınlarda, yaşla bağlantılı ölüm oranlarının erkeklerden daha düşük olduğu pek çok araştırmacı tarafından doğrulanmıştır. Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri dışında, sağlık hizmetleri ve hayatın sürmesi için gerekli bakımdan, kadınlar erkeklerden ve özellikle de kız bebekler oğlan bebeklerden daha az pay alır. Bu durum, kadın ölüm oranlarının erkeklerinkini aşması sonucunu verir. "Kayıp kadınlar" kavramı erkek ölümlerine oranla çok yüksek olan kadın ölümlerinde gizli acımasızlığı vurgulamak için kullanılmaktadır. Kayıp kadınların sayısı kaba bir hesapla dünyada 100 milyonu aşmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında ne kadar vahim bir sonuç...

Buna karşı ne yapmak gerekir? Kimi iktisatçılar, kadınların bu şekilde ihmale uğramasını ekonomik açıdan güçlendirilmemiş olmalarına bağlamaktadır. Kimileri ise, ailelerin gelecek için oğlan çocuklara yaptıkları yatırımı kızlardan esirgemelerini neden olarak görür. Kuşkusuz yukarda ileri sürülenlerin yanı sıra kadınların özellikle verimli işlerde çalışmaları, eğitim görmeleri, aile meselelerinde söz ve karar sahibi olabilmeleri hayatlarını olumlu yönde değiştirecek önemli adımlardır.

Hindistan Yarımadası'nın güneybatısında yer alan ve ülkenin en gelişkin eyaleti olan Kerala, Hindistan'ın öteki bölgelerine taban tabana zıt bir örnek sergilemektedir. 2001 nüfus sayımına göre Kerala'da kadın-erkek oranı 1.06 olup, Kuzey Amerika ve Avrupa'yla aynı düzeydedir. 30 milyon nüfuslu bu eyalette özellikle genç kadınlar arasında okur-yazar olmayan yoktur. Kadınlar yüksek gelirli saygın işlerde çalışmaktadır. Kadınların güçlenmesinde rol oynayan bir başka önemli nokta da doğurganlık oranındaki hatırı sayılır düşüştür (çift başına 1.7-1.8 çocuk, gelişmekte olan ülkeler içinde en düşük oran). Kerala'da bunlardan başka kadınların mülk edinme hakkına sahip olması, dış dünyaya açık olmaları sayılabilir; ayrıca sınıflararası ve kastlararası olduğu kadar, kadınlarla erkekler arasında da eşitliği öngören etkin bir sol siyasetin varlığını da unutmamak gerekir.

Sonuç

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olumsuz etkileri kızlarla ve kadınlarla sınırlı değildir. Oğlan bebekler de, ana karnındaki kötü beslenmenin biyolojik sonuçlarına katlanmak zorunda kalır; sonraki yıllarda ise buna bağlı olarak kalp damarı arazları türünden hastalıklar başgösterebilir. Ayrıca annenin içinde bulunduğu olumsuz toplumsal ve ekonomik koşullardan oğlan çocuklar da nasibini alır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çeşitli türlerini bertaraf etmenin yolunun kadınların güçlendirilmesinden geçtiği inkâr edilemez bir gerçektir. Böylece oğlan çocukların ve erkeklerin dolaylı da olsa maruz kaldığı mağduriyet de hafiflemiş olur. Ne var ki, kimi yerlerde kadınların oğlan çocuk istemekteki ısrarı ve bu taleple atbaşı giden cinsiyet seçici kürtaj olgusu, geleneksel erkek değerlerini beslemekte ve kadın karşıtı tutumları güçlendirmektedir. Bu durumda, kadınların kendilerinin de muaf olmadığı, yürürlükteki geleneksel önyargıları sorgulamaktan kaçınmamaları ve her türden eşitsizlikle, bilerek ve eleştirel bir bakışla mücadele etmeleri önem kazanır.

("More Than a Hundred Million Women are Missing", The New York Review of Books, Christmas Number, 20 Aralık, 1990)

Derleyen: *Beril Eyüboğlu*

Tedavi edilenler yine istismar ediyor

Çocuk sahibi olmanın ve yetiştirmenin bilinci nedir ya da kim ne kadar farkında bunun? Çocuk ve ergen psikiyatristi olan Sumru Bilge, çocuklara yönelik cinsel istismarı, aile çocuk ilişkilerini, neler yapılması **gerektiğini ve daha bir çok şeyi anlattı...**

Bir çocuk ve ergen psikiyatristi olarak çalışma alanlarınız neleri kapsıyor?
Çocukluk ve ergenlikte görülen her türlü ruhsal sorun ve sağlıklı çocukların kişiliklerinin sağlıklı gelişmesi için her türlü danışmanlığı içeriyor. Ama özellikle benim ilgi alanım, çocukların yaşadığı travmalar ve bunun sonucunda görülen değişiklikler.

Mahkemelerde bilirkişi olarak görev alıyorsunuz. Özellikle çocuklara uygulanan cinsel istismarla ilgili sonuç alabiliyor musunuz?
Cinsel istismarla çok uğraştığım için hukukçularla, mahkemelerle çok haşır neşir oldum. Örnek vermek gerekirse şöyle bir zorluk var, genelde çocuk cinsel istismarlarında fiziksel bulgu yoktur. Ama mahkemelerde hâkimler ya da savcılar cinsel istismarı kabul etmek için somut delillere ihtiyaç duyuyor. Çocuğun söylediği şeyler ve ruhsal durumuyla ilgili bulgular hiç önemsenmiyor. Bunlar hep soyut kaçtığı için kesinlikle kabul etmiyorlar. Cinsel istismarı yaşayan çocukların büyük bir çoğunluğunda somut bulgu olmadığından dolayı çocuk aileye geri gönderiliyor ve cinsel istismarda bulunan kişiler serbest kalıyor, suçlanmıyor. İstismarı yapan aileden biriyse çocuk aynı kişiyle yaşamak zorunda kalıyor. Mahkemelere çok gittim ve her seferinde karşılaştığım ilk şey cahillikti. O yüzden ben bir eğitmen gibi gidiyorum mahkemelere, ispat etmek için de birçok örnek veriyorum, bu konudaki yayınları anlatıyorum. Birkaç başarılı örnek sonuç da aldık.

Aile içinde çocuğa yönelik cinsel istismar olaylarının size yansıması nasıl oluyor?
Aile içi cinsel taciz insanlığın doğuşundan beri olan bir şey ve dinamikleri çok karmaşık. Birçok ailede bu yaşansa bile bize gelmesi çok zor, özellikle de kapalı ailelerde. Mesela dinsel inançlarını çok yoğun olarak yaşayan ailelerde ensest daha ağır yaşanıyor, bununla ilgili çok sayıda yayın var. Ensestin yaşanma sıklığı çok yüksek, ama bize yansıyan vaka çok az çünkü bu çocukları anneler getiriyor. Fakat annelerin ekonomik bağımsızlığı ve eğitimli olması gerekiyor, çünkü çocuklarını getiren anneler ancak o çevreden oluyor. Aile içi ensest genellikle erkek egemenliğinin olduğu. kadının bastırıldığı, itildigi, guçsüz bırakıldığı ailelerde oluyor. Boyle olunca o anne tacize uğrayan çocuğunu nasıl getirsin bize?

Yine de katlanılması, kabullenilmesi çok zor bir durum. Annelerin size başvurmamasının nedeni sonradan karşısına çıkabilecek güçlükler olabilir mi sadece? Yani anne fark ediyor yine de susuyor...
Zaten çocuklar için en yıkıcı olan da bu, annelerinin bunu bildiği halde onları korumaması. Çok acı bir şey tabii, insanın aklı bunu almıyor. Ama harekete geçmeyen annelerde de depresyon olabiliyor ya da özgüvenleri yetersiz. Zaten ezik, bastırılmış bir kişiliği var, o anlamda yoğun bir korku duyabiliyor. Bazen de cinsellikten nefret etmeleri nedeniyle kendileri yerine bir başkasının o cinselliğe maruz kalmasını kendisi için bir kurtuluş gibi yaşayan da var, bu da çok acı. Başka durumlarda da mesela bu ortaya çıktığında o kişi öldürülebilir, genellikle de bizim ülkemizde kurbanlar suçlanır, istismarcı değil. Tabii bu kültürün içinde büyüyen ve ezilmiş, bastırılmış bir kişiliği olan bir kadın bütün bunları da düşünüyor. Açığa çıkarsa çocuğunun geleceği lekelenecek, çocuğuna ve kendine neler olacak? Güvenecek, dayanacak kimseleri yok, gerçekten o kadar derin ve o kadar çok boyutu var ki bunun. O nedenle de pek çok insan suskun kalıyor.

Ensestle ilgili araştırmalar var mı elinizde?
Elbette ama şu anda yaklaşık olarak biraz bilgi verebilirim. Birincisi ensestin Türkiye'deki sıklığını bilmiyoruz, çünkü başvuru çok az. Psikiyatriye yatışı yaptırılan, polikliniğe başvuran insanların yüzde 50- 60'ında çocukluk çağı cinsel istismar var. Erişkinlerde yapılan bir araştırma ensesti gerçekleştiren grup olarak en yakına baktığımızda bunun yüzde 60'ını, yüzde 70'ini öz baba. üvey baba ya da ağabey, amcanın yaptığını gösteriyor. Yani yüzde 85 oranında çocuğun çok yakından tanıdığı birinci derecede akraba, gerideki yüzde 10'u yabancı biri, o yabancı biri de uzaktan ama yine tanıdığı biri.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların yaş oranı daha çok hangi dönemi kapsıyor?
On sekiz yaşına kadar olan bölüm çocukluk çağını kapsar, bu dönem de en sık cinsel istismarın görüldüğü yaş on iki yaş altı. Yüzde 65, 70 on iki yaş altı ve ayrıca benim üç yaşında, iki buçuk yaşında cinsel istismara maruz kalan hastalarım oldu. Tabii bu yaştaki cinsel istismar tam bir girişim değil ama işte parmak sokmak, dokunmak, sonuçta çocuğu cinsel olarak uyarmak ya da bir erişkinin kendini bir çocukla cinsel olarak tatmin etmesi. Cinsel istismarın tanımı çok geniş, sadece tecavüz etmek demek değil. Cinsel olarak istismar edılen çocukların yaş oranı gittikçe düşüyor çünkü çocuklar söyleyemiyor, söyleseler de kimse inanmıyor, cinsel yolla bulaşan hastalıkları yok, bir yerde bütün bunlar istismarı kolaylaştırıcı şeyler.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklardaki kız ve oğlan oranı nedir?
Bazı araştırmalarda kızlar daha çok, bazı araştırmalarda da oğlan çocuk çok olabiliyor. Hele bizim kültürümüze bakınca oğlan çocukları da çok risk altında bu anlamda. Ama bizim ülkemizde de başka ülkelerde de kız oğlan oranı eşit gibi.

Çocuk istismarcılarının özellikleri neler?
Kimisi pedofil, yani sadece çocuklara yöneliyor, bir de hem erişkinlerle ilişki kurup arada da çocuklara yö-

Sumru Bilge

1969 doğumlu, Kadıköy Anadolu Lisesi mezunu. Doktor olmaya lise son sınıftayken son anda karar verip İstanbul Tıp Fakültesi'ne girdi. Altı yıllık eğitimden sonra ilk tercihi olan çocuk psikiyatrisi bölümünü kazandı. Çapa'da dört buçuk yıl asistanlık döneminden sonra uzman olup geçici bir görevle üniversitede çalıştı.

Bu arada Amerika'dan çocuk travmalarıyla ilgili bir burs kazanınca, Ohaio Eyaleti'ndeki çocuk hastanesinde üç ay süreyle çocuklarda cinsel istismar, fiziksel istismar, bunların tanısı, görüşme yöntemleri, tedavileri ve bütün mahkeme süreçlerini içeren ayrıntılı bir çalışma dönemi geçirdi. Türkiye'ye döndükten sonra bu alanda eğitimli olduğu için bir çok yerden talep gelince çeşitli çevrelere eğitim verdi ve bir süre Şişli Etfal Hastanesi'nde çalıştı.

1994'ten beri uluslararası bilimsel kongrelere katılan, özellikle travma alanında çok çalışan Bilge, uzun bir süredir hem Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) gönüllü çocuk psikiyatristliğini yapıyor hem de son bir yıldır deprem bölgesindeki çocuklarla ilgileniyor.

nelenler var. Özellikle de ruhsal olarak çöktükleri zaman çocuklara yönelenler var; onların tedavi olasılığı daha yüksek ama yine de istismarcıların tedavi şansı yok denecek kadar az. Çünkü tedavi edilenlerin yüzde 95'i daha sonra istismara ediyorlar.

Cinsel istismar yapan kadınlar var mı?
Var, kadınların oranı binde 4.

Peki cinsel istismarcıların da çocukluklarında aynı şeyi yaşadığı söyleniyor, bu doğru mu?
Bu çok önemli bir nokta. İstismarcıların nasıl istismarcı olduğuyla ilgili bir çok araştırma var, çünkü herkes bunun sona ermesini istiyor. Araştırmalara baktığımızda istismarcıların yüzde 85, yüzde 90'ının kendi çocukluklugunda cinsel olarak istismar edildiği görülüyor. Bunların arasında kadınlar da var ama istismarcılar daha çok erkek ağırlıklı. O nedenle cinsel istismara uğrayan çocukları korumalı ve hemen tedavi etmeliyiz, çünkü bu çocukların çoğu ileride istismarcı oluyor. Bir özdeşim kuruyorlar ve kurban olmak yerine istismar ediyorlar. Sonuçta kendilerine yapılanı başkasına yapıp öfkelerini boşaltıyorlar ama tabii hastalıklı bir dinamik, anlaşılması çok zor.

Pedofiller bu gruptan ayrılıyor mu?
Pedofiller genellikle kendi çocukluğunda cinsel istismara uğramış kişiler. Çocukları seçiyorlar ve kendilerine göre bir takım açıklamaları var. Mesela kimi diyor ki, "Ben çocukları seviyorum, o cinsellik de sevginin bir parçası." Erişkinlerden hoşlanmıyorlar çünkü kendilerine özgüvenleri o kadar yetersiz ki bir erişkinle ilişki kuracak düzeyde değiller; kendilerini ancak çocuklara yakın hissediyorlar. Bu kişilerin içinde çocuksu bir yan var ve kendilerini ancak bir çocuğun yanında güçlü hissediyorlar, çünkü çocuklar her dediklerini yapıyor, korkudan ya da başka sebeplerden dolayı.

Anne babanın çocukla ilişkisi en sağlıklı nasıl olabilir?
Sağlıklı çocuk gelişimi için evrensel olan ölçütler var. Çocukların sevilmeye, kabul edilmeye, eşit haklara sahip olmaya, ailede bir birey olarak yaşamaya hakları var. En ideali aile içi demokrasi, yani eşit söz hakkı. Çünkü buna sahip olan çocuk hem kendini geliştirmeyi, hem sesini duyurmayı, hem de bir şeyleri sorgulamayı öğrenecektir. Ama bizim toplumumuza baktığımızda çocuktur, çocuk ne anlar ya da çocuğun sözü hiç önemli değildir anlayışı var. Oysa çocukların da kendi yaşlarına göre harika düşünüşleri var.

Evet, on iki, on üç yaşında intihar eden çocuk olduğuna göre...
O yaş sınırı da artık altı yedi yaşlarına düştü maalesef.

Baskıcı ailelerdeki çocukların gelişimleri nasıl olabilir?
Ailede kız annesini model olarak alır, oğlan çocuk da babayı. Eğer anne ezik, baskılanmış bir kimlikse kız da öyle olabilir, bazen de bunu reddedip baskın bir tip olan babayı seçebilir. Oğlan çocuğu ise ya babayı seçecektir, onun gibi ileride herkesi istismar eden bir adam olacaktır ya da anneyle çok yakın duygusal bir bağ kuracaktır, çünkü öyle bir babayla duygusal yakınlık kurulamaz genellikle. Oysa her çocuğun duygusal bağa ihtiyacı vardır. Bazen böyle oğlan çocuklar anneyle çok yakın bir duygusal bağ kuruyor, çünkü annenin de esasında bir erkekle duygusal bir bağ kurmaya ihtiyacı var, bu çocuk bile olsa. Anneyle kurulan bu yoğun duygusal bağla bu sefer çocuk anneyle özdeşim kuruyor ve bu erkeklerde cinsel kimlikte bir takım değişiklikler, özgüven sorunları, eşcinsel eğilimler ortaya çıkabiliyor.

Peki psikiyatristler kendi çocuklarıyla çok sağlıklı ilişki kurabiliyor mu?
Etik olarak hiç kimse için kötü birşey söylemek istemiyorum, bu bir özeleştri olacak sadece. Sonuçta psikiyatri bölümüne insanlar nasıl giriyor? Herkes kişiliğine ve isteğine göre bu mesleğe girmiyor, genel olarak da baktığımızda bütün insanlar mesleklerini kendi istekleriyle yapmıyor. İşte psikiyatristlerin içinde de böyle insanlar var. İyi bir psikiyatrist olmak için önce kendini iyi tanımak, kendi açmazlarımızı, çatışmalarımızı, zayıflıklarımızı, çirkin yüzümüzü görmek gerekir. Bunu yapan bir insan ancak o zaman hastasına gerçekten yardımcı olabilir ve çevresiyle sağlıklı bir ilişki kurabilir.

Çocukların tedavilerinde ki başarı oranı nedir?
Bir kere hiç bir meslekte yüzde yüz başarı yok. Ben mesela neden çocuk psikiyatristi oldum? Çünkü çocuklarda umut var. Çocuklar çok kırılganlar ama aynı zamanda da çok güçlüler ve eğer uygun koşullar sağlanabilirse toparlanma şansları çok büyük.

Gözaltında kötü muamele gören çocuklara baktınız mı?
İHV'de çalışırken gördüm. Anne babası gözaltına alındığında içeri alınan çocuklar, ev baskınına uğramış çocuklar var. Diyelim gözaltında çocuğa bir şey yapmamışlar ama çocuk annesinin çığlıklarını duymuş ya da ev baskını sırasında kafasına silah dayanmış, tehdit edilmiş. Gözünün önünde annesi babası dövülen, işkence edilen, öldürülen çocuklar var.

Hemen herkesin çocuk sahibi olmaya hakkı var ve bunun önünde de pek engel yok. Ama her çocuk sahibi olan çocuğuna iyi bakmıyor, bu çok çelişik bir durum. Bu konuda bir düşünceniz var mı?
Bu konuda benim eşimin bir teorisi var, anne baba olmak için de ehliyet verilmeli. Mesela sonuçta bir arabayı kullanmak için bir ehliyet veriliyorsa çocuk yetiştiren insanlara da ehliyet verilmeli. Bence her insan anne baba olmamalı. Çünkü o kadar hasta kişilikli, ruhsal sorunu olan insan var ki, o insanların sağlıklı çocuk yetiştirmesi mümkün değil gibi. Onlara haksızlık etmek istemiyorum ama ne yazık ki böyle.

Siz çocuk doğurmayı düşünüyor musunuz?
Evet ama daha ileride. Çünkü şu anda ki şartlarım çocuk sahibi olmaya uygun değil...

Nevin Cerav

NOKSAN-60-NOKSAN (iDEAL KÖŞE)

Gülay Batur

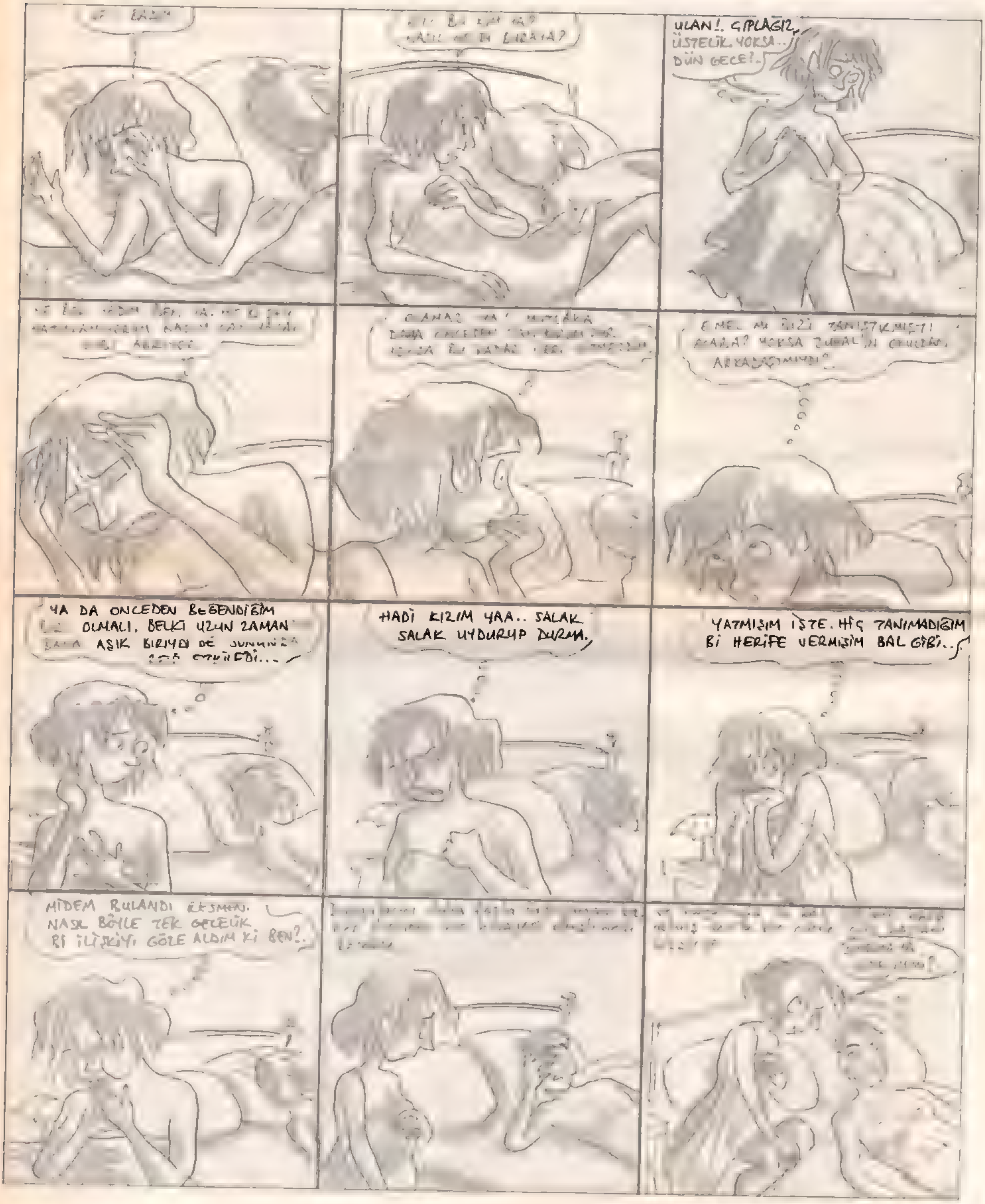
ULAN!. ÇIPLAĞIZ, ÜSTELİK. YOKSA.. DÜN GECE?..
EMEL Mİ BİZİ TANIŞTIRMIŞTI ACABA? YOKSA ZUHAL'İN ... ARKADAŞ MIYDI?
YA DA ÖNCEDEN BEĞENDİĞİM ... OLMALI. BELKİ UZUN ZAMAN ... AŞIK BİRİYDİ DE ...
HADİ KIZIM YAA.. SALAK SALAK UYDURUP DURMA.
YATMIŞIM İŞTE. HİÇ TANIMADIĞIM Bİ HERİFE VERMİŞİM BAL GİBİ..
MİDEM BULANDI RESMEN. NASIL BÖYLE TEK GECELİK Bİ İLİŞKİYİ GÖZE ALDIM Kİ BEN?..

Bir aile piyesi

Seks? Eh, hayır demem

İlk adetten, orgazm taklitlerimize, bilmediğimiz kaslarımızdan, ereksiyona neler neler var, yalan yok. Yatakta numara yapanlar, kızına doğruyu söylemeyenler, bilmeyip biliyorum diyenler, meraktan çatlayanlar. Hep devrimci ve feminist kalmayı başaran bu İtalyan ikilinin kitabı herkese tavsiye olunur.

Dario Fo, Franca Rame

Bu kitabın yazarları Franca Rame, Dario Fo ve oğulları Jacopo Fo. Oyun ilk kez 1994 yılında sahnelenmiş. Metin su gibi okunuyor. Kitap cesur tiyatrocu kadınların ilgisini çekmeye aday... Bense okurken hem eğlendim, hem de bazı şeyler bir film şeridi gibi gözümün önünden geçti.

İlk karşılaşma

Bir erkeğin cinsel organını ilk defa nasıl gördüğünüzü hatırlıyor musunuz? Bilmiyorum hâlâ var mı ama özellikle şehir parklarında gezen teşhirciler aracılığıyla görenleriniz vardır sanıyorum. Henüz ortaokul talebesi olan Franca, bütün nöbetçi teşhirciler gibi yağmurlukla gezen adam önünü açtığında, bakmış. Yanındaki kız arkadaşları bakma demiş, ama o bakmış. "Simsiyah giysilerin arasında havalanmış bir şey, yoluk bir hindi başına benziyordu" diyor. Bu olumsuz tecrübe onun kanatlı hayvanlarla ilişkisini kesmiş. Benim de bir teşhirci tecrübem olmuştu. Maçka parkında kız arkadaşımın minik yeğenini gezdiriyor, onunla top oynuyorduk. Çalılıklara doğru topun peşinden gittim. Arkadaşımın gitme diyen sesini duyduğumda topu bir adamın ayaklarının dibinden almış geri dönüyordum bile. Arkadaşım Kumru'nun yüzü allak bullaktı. Gördün mü, dedi. Neyi dedim. Dili tutulmuş gibiydi, adamın şeyi, yani açmıştı diye birşeyler geveledi. Sonraları çok gülmüştük. Oyle dalgındım ki teşhir boşa çıkmıştı.

Şeyimizin adı

Adamın şeyinden daha kritiği kendi şeyimizdir değil mi? Franca'nın annesi iyi yetişmiş, terbiyeli, şehirli ve Katolik bir mühendis eşiymiş. Annesi için, bedenlerimiz belimizde biterdi diyor. Aşağısı yokmuş. Mutlaka konu olacaksa arkaya "popo", öne de "ön popo" dermiş. Tanrının sesi gibi ilahi bir sesle şöyle dermiş: "Dikkatli ol küçüğüm! Erkekler sadece ve sadece oradaki şeyi ister" Bu şeyin ne olduğuyla ilgili bilgiye ulaşmak için biraz meraklı olmak gerekir. Fakat merak aracılığıyla ulaşılabilen kanalların, bugün bile nasıl hurafe dolu olduğunu Franca Italya'dan örneklerle anlatmış. Ben kız lisesinde okudum ve bu konulara karşı merakım çok zayıftı. Kızların tanık olduğum bir sohbeti ise kafa karıştırıcıydı. Bir oğlan bir kızı kalemle bozabilir mi diye tartışıyorlardı. Sonra öpüşünce bozulur mu ve elinle bozulup bozulmadığını anlayabilir misin tartışmaları geldi. İlgisizliğimi sürdürmekte yarar olduğunu hissetmiştim. Doğru bilgilere ulaşmam için yirmiyi geçtikten sonra Kadın Çevre'sine gitmem gerekti. Ayla Gürsoy'un Feminist Kitap Klubündeki seminerini ise özellikle anmak isterim.

Estergon kalesi

Kızlık zarının incecik bir zar olduğu bilgisi, kafalara çakılmayı hak ediecek insanlık için çok yararlı bir bilgidir. Akıncı saldırısı yapılacak bir durum yoktur yani. Ayrıca kadınların yüzde yirmisinde bu zar yok ya da aşırı esnek. Franca bu yüzde yirmiye giren ve çağlar boyunca ilk gecelerinde "orospu, orospu!" diye hakarete uğrayan kadınlar için bir dakikalık saygı duruşu yapmalıyız", diyor bu oyunda. Bir kale kapısı ya da kutu kapağı benzetmesi genç erkekleri koç başı veya anahtar olmaya hazırlar. Franca erkek cinsel organında hep kemik vardır diye düşünmüş gençken. Oysa yoktur ve ereksiyon yaşayan bir mucizedir diyor. Kızlara bu konuda erkeklerin komplekslerine nasıl yaklaşılmalı diye akıllar veriyor. Porno ve fuhuş erkeklerin çüklerinin bazen demirden olduğu yolundaki hayallerini ve bencilliklerini besliyor. En nihayetinde, içimizde bitmeyen bir ereksiyona tutulmuş bir çubuk tarafından kanlar içinde bırakılarak delinecek bir duvar yok. Ne kırılacak bir kapı ne de bir ileri bir geri gidişlerle açılacak tıkalı bir koridor değil söz konusu olan. Değil mi?

Franca Rame
Dario Fo
Jacopo Fo

Seks? Eh, hayır demem

Türkçesi: Füsun Demirel

Tiyatro Dizisi 10

Klitorisi buldum

Franca, oyunda, ilkgençliği boyunca kızların beğenmediği sorunlu bir genç olan oğlu Jacopo'nun dertleri karşısında düştüğü çaresizlikler ve bulduğu çözümleri anlatıyor. Erken boşalmayla ilgili bölümde şöyle diyor. "Üstelik oğlum bu sorunu yaşadığında dünyayı feminizm sarmıştı... Eğer erkeğin erken boşalma sorunu varsa kızlar bunu abarta abarta yüzüne haykırırdı 'seni pis şovenist maço!'... bir tokat atarlardı." Ben şahsen yirmi yıllık feminist hayatımda böyle bir şey yapmadım. Yapanı da duymadım. Yapan olmaz demiyorum yine de ne olsa oğlan annesi, kızların sivilceli oğlunu terslemesi gözüne batmış demek ki. Sonra oğlunun âşık olduğu bilgili bir kız anneyi kurtarıyor. On yedi yaşındaki oğlu artık sivilcesiz, uzun saçlı yakışıklı ve herşeyi biliyor havalarındaymış. Hatta bir süre sonra yemek yapan annesine neşe içinde müjdelemiş "klitorisi buldum" diye. Günlük hayatta kullanılmayan bu sözcüğü önce anlayamamış Franca. Sonra küçük bir kutlama yapmışlar. Büyükanne 'neyi kutluyoruz' diye sorup durmuş. Ne de, olsa erkekler tarafından bulunması zor bir yer dolayısıyla kutlama hak eden bir konu diye duşunüyorum ben de. Ayrıca genç kadınlara benim tavsiyem önce kendilerinin bulmasıdır ki yol göstermesi kolay olsun.

Palavracı erkekler

Erkekler için nedense çok yapıyor olmak bir övüngenlik meselesidir. İşin kötü tarafı hormonlarının azizliğiyle kırbeş sonrası işleri zorlaşıyor. Bunun dışında aynı veya değişik kadınlarla na mütenai birleşmek için zaman, mekan, güç ve istek gibi koşullar gerekiyor. Erkeklerin palavracılığıyla yüzleşmeleri zor ama gerekiyor. Bu konu onlar için para veya mülk gibi bir statüko sorunu olarak görüldükçe zor tabii. Franca'nın öğütleri hep sevmediğin biriyle niye yapasın, sevdiğinle de doğru dürüst yap şeklinde. Erkekler belli ki İtalya'da da nazik değil. Çok çalışan bir erkeğin yorgun argın gelip "şak-şak-şak, horrrr" yapıp uykuya dalması arada sırada hoşgörülebilir. Fakat "ölü uykusundayken bile gökten kurşun gibi inilip insanın işini bitiren vuruşlar" yapmamaları için Franca'nın yaptığı uyarıya katılmamak çok zor.

İçsel okşama

Bu tek kişilik oyun metni bölümler halinde yazılmış. Kürtaj, bekâret, orgazm, âdet görme, iktidarsızlık, protezler v.b. Bir bölümün adı da "jinekoloğunuzun bile size söylemediği, bilmeniz gereken herşey."

Bu bölümde hep merkez üssü olan erkeğin, öne arkaya dışında marifetsiz âletinin karşısına, bir genetik mühendisliği mucizesi olarak gördüğü dişilik organımızın orkestra zenginliğini çıkarmaktan bahsediyor Franca. Kas kullanmak biz kadınların kültüründe yok. Pek azımız organımızdaki kasları biliyor, geliştiriyor ve kullanıyoruz. Oysa elimiz kolumuz gibi hareketlerini yönlendirebildiğimiz bir yer orası da. Bazı kadınlarınki şarkı söyler, sıkar, sarar sarmalar, gevşer rahatlatır, sonra onunla bir inilir bir çıkılır. Bu öğrenilen bir şeydir diyor Franca. Beyninizi oraya verin çalışın, içinize bir erkeği çekmekten utanmayın.

Kaslarınızı çalıştırın. Kendinize de sevgilinize de zevk vermek için yapın bunu. Seyircilere şöyle sesleniyor "kasları geliştirmeyi her zaman heryerde yapabilirsiniz, çünkü kimse ne yaptığınızı görmez." Erkeklerle aramızdaki bu anatomik fark bana onların ayakta bizim oturarak çiş yapabilmemizden daha önemli göründü birden. Neyse yazıyı herkese müzik çalışmalarında başarılar ve cesaret dileyerek bitirmek istiyorum.

Handan Koç

yanyana ve karşı

Geçen sayıda üniversitede muhalefet etmenin kadınları erkeklerle hem yanyana hem karşı karşıya getirdiğinden bahsetmiş, fiziksel çatışma konumunda yaşadıklarımızı ya da genel olarak deneyimlerimizi aktarmayı bir başka yazıya bırakmıştık, üniversitelerde faşistlerle olmasa da 6 kasım dolayısıyla polislerle ısınma turlarının atılıp atlatılmasından sonra bu konuyu açalım dedik...

Üniversitenin asli unsurları öğrenciler, konuşmuş, tartışmış hareket etmiş, karşı çıkmış, kalabalıklaşmış dolayısıyla saldırılmak için gerek ve yeter şartı oluşturmuşlardır. Geriye kalan belki de bu kadar açıklıkla her yerde görülmeyen bir organizasyonun gerçekleşmesidir. Polis-ülkü ocakları-okullardaki MHP'lilerin koordinasyonuyla "sağ-sol çatışması" "80 öncesine mi dönülüyor?" zeminin medyada yaratılması.

Faşist saldırılar (öğrenci hareketinin de defalarca anlatarak artık hafızalara yerleştirdiği gibi) kendinden farklı herşeye yönelir öncelikle de solun üniversitedeki temsilcilerine. Bu yönelme erkekleri siyasal hasım olarak kapsar, kadınları ise bedenlerini satan varlıklar olarak cinsellikleriyle tanımlar ve aşağılar. Şiddet kadın erkek ayrımı yapmadan uygulansa da asli olarak erkekleri kapsayan bir süreçtir.

Yapısı itibariyle kadına ait, kadınsı herhangi bir şey içermeyi hakaret sayan faşist hareketin bedenen kadın unsurlarıyla yüz yüze gelmek çatışmalarda olası değildir. Onların "davalarında kadınlar konuşmaz"

Solcularda ise bu durum epey tartışma götürür ve ikircikli bir süreçtir. Bir yanda koruma duygusuyla - biraz da kadınlara kendi kararlarını almaktan aciz varlıklar gibi davranarak- çatışmaya kadınları karıştırmamak bir yanda da kaba bir eşitlik vurgusuyla içine sokmak.

Aslında kadınlar açısından "tercih şansı" yoktur diyebiliriz. Çünkü sürecin bir yanı sizi çatışmada taş toplamaya, olup biteni içinde olmayan insanlara anlatmaya götürür, diğer yanı ise fiziksel olarak başaramayacağınız işleri başarabileceğinizi iddia edip komik duruma düşmeye.

Olmayan ihtimaller arasından fiilen en çok seçileni birincisidir. Çatışma durumu öğrenci hareketi açısından başka bir sakıncayı ortaya çıkarır ki bu da cezaevi, işkence, ölüm, silah gibi temalarda olduğu gibi "çatışma 'nın da mitleşmesidir. Çok renkli çok kimlikli demokratik üniversiter bir yaşamı örgütlemek, bunun kurumlarını yaratmak ve bu kurumların ideolojik ve fiziksel saldırılar karşısında varlığını devam ettirmesini sağlamak gibi bir derdi olan öğrenci hareketi bu mitleştirme sebebiyle savunmaya takılıp kalmaktadır. En iyimser durumda "çatışma" diğer çalışmaların değer olarak üzerinde yer almaya başlamakta ağırlık kazanmaktadır. Birbirini tamamlaması gereken süreçler karşıtlaşarak düşünenler-yapanlar, çatışanlar diye iki grup ortaya çıkmaktadır. Bir dönem sonra bunun gerilimi yaşanır hale gelmekte neyin niye yapıldığı muğlaklaşmakta, hayatın hergün düşüncemizi yanlışladığı bir dönemde yaşamını riske atmanın yabancılaştırıcılığı da kutupları keskinleştirmektedir.

Ve kadınlar bu iki eğilim arasında pek fazla tercih şansına sahip görünmemektedirler. Ve aslında galiba kadınlar yaşanan tüm süreçlerde daha az tercih şansına sahiptiler. Ancak bu durumun kadınlar tarafından tespit ve şikâyet durumundan çıkarılması da sözünü ettiğimiz olumsuzlukların yaşandığı dönemde öğrenci hareketi içinde gerçekleşen bir şeydi.

Peki kadınlar üniversite öğrencisi kimlikleriyle kadın kimliği arası nasıl ve ne zaman ilişki kurdular? Aslında bizim harekete geçmemiz üniversite öğrencisi olmak, sorunlara duyarlı olmak, düşünmek. tartışmak solculaşmak aşamasının bir sonrasına denk geliyor. Muhalefetin bizi bir araya getirmesi, gündelik hayatın her anında iktidarı ve baskıyı yakalar hale gelmemiz, bir yandan kadın kimliğimizle yaşadıklarımızı da kafamızda belirgin hale getirdi. Muhalefet ederken öğrendiklerimiz, erkek arkadaşlarımızla yaşadıklarımızı, sokakta uğradığımız tacizi, ya eksik ya da kabaca açıklıyordu. Bu bizi dertleşmeye birbirimizi tanımaya yönlendirdi. Dertleşme ihtiyacının bir yanını kız yurtlarında yapılan sohbetler, diğer bir yanını da yalnız kadınların katıldığı toplantılar karşılıyordu. Bu topluluklarda özel olanlar anlatıldıkça bu özel olduğunu zan ettiklerimizin ne kadar genel olduğunu fark ediyorduk. "Ozel olan politiktir" diye feminist bir şiara deneyerek ulaştık. Bu kadın toplantılarının gerçekleşmesinin önünde iki engel vardı; kadınlar ve erkekler. Erkeklerin sırıtışlarındaki ya belli belirsiz küçümseme, bıyık altından gülme veya sırtını sıvazlayarak her şey kontrolümüzde göz kırpışını aşmak zamanımızı aldı. Bir süre sonra bizim dışımızda bir şeyler oluyor paniği yaşamaya başladılar. Ancak kadınlarla yaşadığımız daha zorlu bir süreçti. Genel kanaat özellikle üniversiteli olunarak erkeklerin baskısından kurtulunduğu idi. Erkeğin kadını ezmesi köylü Mehmet ağanın karısını dövmesiydi. Ve biz çok şükür üniversiteli olarak bu riskten kurtulmuştuk. Pek özgürdük. Bireysel olarak her bir şeyi aşmıştık. Ama neyse ki hayat her gün nasıl tutsak olduğumuzu yüzümüze vuruyordu ve kadınlar ilk hareket ettikleri anda zincirlerinin hızla farkına varıyorlardı. En geliştirici tartışmalarımızı solcu olamayan "kurtarılmamış kadınlar"la yapmak fırsatı bulduk bu yüzden. Tartışırken ortak kadınlık durumumuzun hep birlikte farkına varmamız kolaydı. Solcu kadınlarla durum biraz daha farklıydı. 8 Mart'ta ne yapacağımıza ilişkin yaptığımız toplantı sol siyasetlerin kadın kolu toplantısı gibi algılanıyor, tartışma hızla Dünya kadınlar günü mü? Emekçi kadınlar günü mü? Biçiminde sonuçsuz bir noktaya evriliyordu. Solculuklarından taviz vermemek yumuşamamak derdinde olan kadınlarla kadınlık durumu içinde yan yana gelmeyi zorlamanın sonu da feministlikle suçlanmak oluyordu. (Bu suçlamayı minnetle kabul ediyorduk: evet feministtik, ama aynı zamanda sosyalisttik, dolayısıyla sosyalist feminist mi oluyorduk yoksa!? Acaba !?) 8 Mart ta yalnız kadınlar olarak "forum yapıcaz" biçiminde "kıllık yapmaya" başlamamız da aynı döneme rast geliyordu ve bu da safları netleştirdi. Bir yanda sol siyasetlerin kadınları ve erkekleri birlikte "Dünya Emekçi Kadınlar Gününü" kutladılar, diğer yanda ise inisiyatifi tümüyle bize bırakmış birkaç erkek vardı. Öteki erkekler niye bu durumun dışında olmaları gerektiğini bir türlü anlamadılar. Bir şeyler oluyorsa içinde bizimde olmamız lazım inatçılığını içlerinde tuttular, feminist olabileceklerini iddia ettiler, karşıt sloganlar geliştirdiler, "geyik" yaptılar ama ne zaman ağızlarından bir şey kaçırsalar azımsanamayacak bir kadın topluluğunun tepkisiyle karşılaştılar, kısmen sindiler, kısmen ikna oldular ve nihayet yalnız kadınlar olarak tamamen kendi inisiyatifimizle kendimizi ifade ettiğimiz bir forum gerçekleştirdik. Forumun farklı cephelerde farklı yansımaları oldu. Öz güven kazandık, ne kadar çok olduğumuzun farkına vardık. Böyle bir arada olmamızın, örgütlenmemizin genel havayı nasıl değiştirdiğini öğrendik. Kadınlık durumları hakkında edilen her söz, şimdi bir kere daha düşünülerek ediliyordu. Ancak forumun sonunda seyreden erkekler tarafından ("dayanılamayarak") atılan "kadın erkek el ele mücadeleye" sloganı yürünecek çok yolumuzun olduğunun kanıtıydı. Son olarak. güvenlik güçleri bizi ciddiye almıyorlardı.

Forumun ardından "Artık Örgütlü" kadın mitingine katıldık. Ancak bu coşku bizi bir ay daha idare etti. Birkaç toplantıyı ve genel tartışmaları saymazsak, bir dahaki 8 Mart'a kadar hiçbir faaliyette bulunmadık. Kurumsallaşamama, sürekliliği sağlayamama, ne zaman "örgütlenme" desek, karşımıza çıkan "bilinç yükseltme" grubu dışında alternatif üretememe gibi zaaflarımızla yüzleşmemiz, bir sonraki 8 Mart'tan bir ay önce yaşamaya başladığımız "8 Mart geliyor, ne yapıcaz şimdi?" telaşıyla çakıştı. Aynı anda bir ilki daha yaşmaya başladık. Kendi forumumuzu kendimiz yaparız iddiamızın gerçekleşmesinden önce 8 Martlar'da yaşanan bir afiş asma krizi vardı. Genellikle solcu kadınlar afiş asar, polisle olmasa İslamcılarla gerginlik yaşanır, gerginlık çatışmaya dönüşebilir, kadın meselesi güme giderdi. Kendi afişini koruyabilmenin aynı anda örgütlü olarak hayata müdahale edebilmek gibi bir anlam taşıdığı yerde biz kadınlar bunu denemeye karar verdik. Saçımızdan sürüklensek bile erkek arkadaşlarımızın müdahale etmesini istemiyorduk. Neticede kadınlık durumumuzla ilgili olan polisin tacizini anlatan ama tacizi anlatan bir afişi koruduğumuz için dayak yememiz gerekiyorsa yiyecektik. Her zaman yaşanan ve kanıksanan polis-solcu gerginliğinden farklı bir süreçti. Ve mutlaka yaşanacaksa erkek devletin erkek polisiyle ve onların kadınlara yönelik bir baskı aracı olan tacize maruz kalan kadınlar arasında yaşanmalıydı. Bu göze alış İslamcılar karşısında da sürdü ve her iki tarafta kadınların yürekli ve sert eleştirilerini tehdit ederek de olsa sineye çekmek durumunda kaldılar. Afişlerde polisi çileden çıkaran, Kürt kadınları üzerinde bir savaş silahı olarak kullanılan tacizin, tecavüzün, kısırlaştırmanın açıkça teşhir edilmesiydi. İslamcıların ise yumuşak karnını tanrının erkekliği, dinin erkek egemenliği, İslam'daki kadın tartışmaları oluşturuyordu. Kemalistlerin de, İslamcıların da kadın kimliğini hiçe sayıp, simgesel bir dövüş alanı haline getirmelerini eleştiriyorduk; türbanlı kadınların öğrenim hakkını da savunarak ve bunu hiçbir İslamcı kadınla tartışmamış olmanın eksikliğini duyarak.

Aslında bu hep hissettiğimiz bir eksiklikti. Hep daha çok, politik olsun olmasın, erkeklerle tartışmak durumunda kaldık. "Siz feminist misiniz yani?"den "erkek düşmanı mısınız?"a "sosyalist feminist diye bir şey olur mu?" dan "kadın hareketiyle diğer toplumsal muhalefet dinamikleri nasıl ilişki kuracak?"a erkekler her şeyi merak ediyorlardı. Özellikle de ne yaptığımızı, ne yapacağımızı, kendi yerlerinin ne olacağını... merak etmeye devam ediyorlar.

Birlikte olmaktan keyif alarak, siyaset yapmayı becerebilen inatçı, cadı, uzun dilli, kalabalık, üniversiteli kadın topluluğundan geri ne kaldı peki?

Tek sayı çıkmış "*Kaşık Düşmanı*"dergisi...

"*Pazartesi*" okuyan geniş bir topluluk...

I.U. Merkez kampüste kadınların afiş koruma geleneği...

Politik abla olmadan siyaset yapabilme şansı...

Hâlâ devam eden ama içinde bu süreci yaşamış kadınların tek tük bulunduğu keyifli kahkahalı, ağlamalı, ciddi ağırbaşlı, hafif meşrep, erkeklerin alınmadığı politik kadın toplantıları...

Bir de hemcinsini, kız kardeşini sevmeyi, inat etmeyi, dayanışmayı, birbirini kurdu olmamayı, sesini yükseltmeyi, başını dik tutmayı, geceleri sokakları iş yerlerini istemeyi öğrenmiş, bunları öğrenmekle kalmamış, yan yana durarak, zaman zaman bizi delirtecek kadar iliklerimize işleyen dilin çözülebileceğini görmüş kadınlar... Ve yeni başlayacak üniversiteli kadınlara birkaç tavsiye! Cesaret, hata yapmaktan korkmayın (ama bence feminizm konulu panele erkek konuşmacı çağırmayın).

Bizden daha fazla okuyun! Emekçi Kadınlar-Dünya Kadınlar Günü tartışmalarını boş verin. Erkeklerin feminizmle ilgili tavsiyelerini dinlemeyin. Birbirinize güvenin. 8 Mart'lardan fazlasını hedefleyin. Son olarak tüm öğütlere boş verin. Birkez daha: Kendi kurtuluşumuz kendi ellerimizde.

Bilge Seçkin

Değişen birşey yok!

Tam iki yüzyıl önce yazılanlara bakıyoruz da erkek zihniyetinde ne kadar az şeyin değiştiğini görüyoruz.

18. Yüzyıla kadar Osmanlı Dönemi Türk şiirinde, kadın şairler bulunmakla birlikte, bugün anladığımız bağlamda kadına bakışı, kadını ve dünyasını içeren ya da söz konusu eden şiirlere rastlamak neredeyse imkansızdır. Ancak, 18. Yüzyılda yerlileşme denilen akımın başlamasıyla Türk şiirinin içerik ve ele aldığı konular bakımından değiştiği gözlemlenmektedir. 1750-53?-1825 tarihleri arasında yaşayan Enderunlu Vâsıf'ın Divanı'nda gündelik yaşama ve dönemin anlayışına dair birçok ipucu bulunmaktadır. Divan'da yer alan bend şeklinde yazılmış iki şiir konusu bakımından ilgi çekicidir. Şiirlerden birinde öğüt şeklinde bir annenin kızından neler beklediği, diğerinde ise bu beklentilere kızın yanıtı vardır. Oldukça uzun olan her iki şiirden üçer bendi örnek olarak seçip sizlerle paylaşmak istedik.

Annenin öğütlerinden örnek:

I
Kız dinle nush u pendimi kavlinde sadık ol
Gözle rıza-yı kaynanayı kul halayık ol
Kim der sana ki çamura var bulaşık ol
Ne kesret ile zahide ne pek de açık ol
Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol
II
Çıkıp pınara kalma Bekir Paşa'dan gebe
Bikr ile pak ü pakizesin olma seyyibe
Evvel girer bozar sonra getirmez sana ebe
Kirlenme pak pendimi kıl guşuna küpe
Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol
III
Boyn-altının gerdanına tak dizim dizim
Zen-dostanı salın oğundur sızım sızım
Etme heves seviciliğe gel kadın kızım
Görüp bıçakla urur seni baldızım
Olma sokak süpürgesi kadın kadıncık ol.

(nush u pend: öğüt; kavl: söz; kesret: fazlaca; zahide: dindar; seyyibe: dul kadın; guş: kulak; zen-dostan: zampara)

Kızın yanıtından örnekler:

I
Tırnağım oldu kör yunmadan bulaşıkları
Babam başına çalsın o şimşir kaşıkları
Evvel doyurup eve gelen alışıkları
Sonra düzeltip ortadaki karışıklıkları
On beş yaşında kendime bir oynaş arayım
II
Dedikoduyla geçdi bütün yaz ile kışım
Davacı gitti Bursa'ya yok gayrı hiç işim
Yapışdı kaldı birbirine iki apışını
Çıkmazdan evvel abo a kız yirmi yaş dişim
On beş yaşında kendime bir oynaş arayım
III
Lazım mıdır ki öğreneyim çamaşır yumak
Ben bu pamuk elimle a fos saramam yumak
Bana düşer mi iplik eğirip de bez komak
Dursun musandırada hele öreke tarak
On beş yaşında kendime bir oynaş arayım.

(**musandıra:** yüklük; öreke: iplik eğirmeye yarayan alet) **(Kaynak:** Derviş-nihâd bir saray adamı: Enderunlu Osman Vâsıf Bey ve Dîvânı. Haz. Rahşan Gürel, İstanbul: Kitabevi, 1999. S.537-46. **Hazırlayan:** Hatice Aynur)

1940'li yıllarda neşredilen "Aile" dergisinde yaklaşık tüm yazılar ailenin kutsallığı, dolayısiyla kadının aile içindeki yeri ve bilhassa annelik vazifesi üzerine kurulu. Enderunlu Vasıf'ın Divanı'nda yer alan beklentiler de bundan yaklaşık 150 yıl önce olmasına rağmen pek farklı değil. Aile kurmak isteyenleri Allah mutlu etsin de ya bu deli saçmasına ne demeli! Aynen alıntılıyorum.

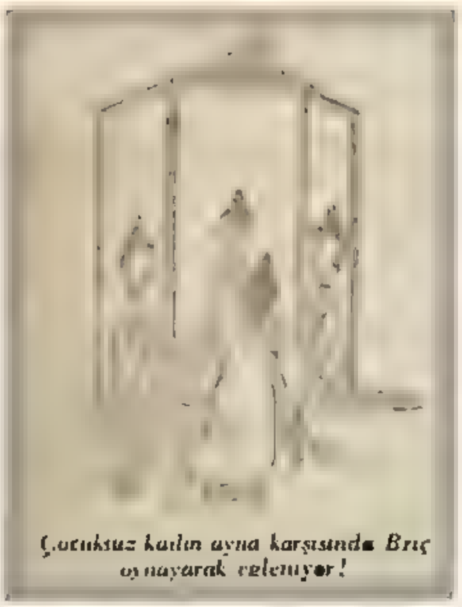

Çocuksuz kadın ayna karşısında Briç oynayarak eğleniyor!

Neden bekâr kalırlar?

Bekâr kalmak, evlenmek, hakikatte hormon meselesidir. Kadın olsun, erkek olsun hormonlarının muvazenesi yolunda olan, evlenmek için tabiatten emir almış demektir. Aldığı emri yerine getirir. Kız olursa vakıâ, şimdiki içtimai adetlere gore, o emri yerine getirmesi pek kolay olmaz (?); fakat erkek olursa evlenmek işinin önüne gerçekten hiç bir mani çıkamaz.

Hormanların muvazenesi yolunda olmayınca, evlenmek için tabiatten emir gelmemiş demektir. Eski zamanlarda, bir dine rahibe veya rahip olmak birer bahaneden ibaretti. Evlenmek için tabiatten emir almamış olan kadın veya erkek evlenemez, rahipliği bahane ederdi. Bu zamanda rahip olamayanlar "bekârlık sultanlıktır" diye kendi kendilerini aldatmaya çalışırlar.

Bekârlık sultanlık değil, evlenmek, çocuk yetiştirmek, yurdunu insanlarla doldurmaya hizmet etmek en büyük saadettir. *(Evin Saati konuşmalarından, Aile, Sayı 77, Cilt 2,1948.)*

Selmin Kurç

Evdeki devlete karşı

Esnaf eylemleri durulalı epey oldu. Derinleşen krizle birlikte polisinden esnafına sokağa dökülen herkes, sokağa çıkma sebepleri sürse de şimdi evine çekildi. Neyse ki Alibeyköy'de yaptıkları eylemlerden, kepenk kapatmalardan sonra her ne kadar sorunları çözülmese de bir arada olmanın gücünü fark eden, evine çekilmeyip hiç olmazsa birbirlerinin dertlerini dinleyenler var. Akşemsettin Mahallesi'ndeki esnaf kadınlarla dükkânlarından başladık, sonra memleketin halinden ve en son da evdeki "devlet"ten, kocalarından konuştuk.

Dilek Butik. Rodi Giyim, Martı Hediyelik vs. vs. Farklı yaşlardan farklı memleketlerden kadınlar, ortak yanları hepsinin işletmeye çalıştıkları dükkânları ve ekonomik krize karşı, söz söylemeye çalıştıkları eylemleriyle, bir esnaf örgütlülüğü oluşturmaya çalışmaları. Kimisi iç çamaşırı, kimisi kadın giyim, kimisi kot kimisi beyaz eşya satan bu kadınlar yıllardır aynı cadde üzerinde bulunan iş yerlerinde çalışıyorlar. Semra Dindar, otuz bir yaşında. Butik işletiyor. Semra, esnaf eylemlerinden bu yana Alibeyköy'deki esnaf kadınlar olarak yaşadıklarını anlattı:

"Buradaki esnafın diğer bölgelerdeki esnaftan farklı bir niteliği var. Bir kere demokrat bir yapıya sahipler. Bu demokrat yapı sayesinde ayrım gözetmeksizin, bir çok farklı siyasi grubu kendi içine çekme ve onlarla ortak hareket etme başarısı sağlandı bu süreçte. Bu örgütlenme anlayışı kendi siyasi yapılarından değil, caddedeki birebir ilişkilerden yola çıkılarak gerçekleştirildi. O yüzden de çok sağlıklı gidiyor. Kadınların faal olarak bu örgütlenmede yer almış olması da farklı siyasi grupların bir arada durmasını sağladı. Onları ortak sorunlardan oluşan bir zemine çekmede kadınların rolü çok büyük. Çünkü öteki türlüsü erkeklere ait bir dünya ve dil. Bizim hiçbir zaman erkekler kadar siyasi hesabımız ve kaygımız olmadı. Başlangıçta on kişiydik; on, yirmi, kırk, elli derken dört yüz esnafla toplantılar örgütledik. Bu toplantılarda çok farklı siyasi düşüncelerden insanlar vardı. ANAP'lısı da vardı Fazilet'lisi de vardı. sol gruplardan insanlar da vardı. Bu kadar farklı gruptan oluşan toplantılarda bir çok tartışma da yaşandı ve bu tartışmaları hep kadınlar durdurdu. Bu da tabii kadınların. kriz de dahil. bütün sorunları çok daha can yakıcı bir şekilde hissetmelerinden dolayı, sorunun çözümünde daha pratik ve soruna doğrudan müdahale etmeyi doğru bulan bir bakışa sahip olmasıyla ilgili. Ayrıca bizlerin böyle sosyal içerikli eylemlerin içerisine girmesi halkın, polisin, medyanın bu işin gerçekten bir halk hareketi olduğunu görmelerine yol açtı. Kadınlı erkekli bir topluluğun eylem yapmasıyla, sadece erkeklerin eylem yapmasının görüntüsü çok farklı. Bir de esnaf için müşteri kitlesi ana olarak kadınlardan oluşuyor. Marketten alışveriş yapan da kadın, çocuğunun. kocasının giysilerini alan da kadın. Dolayısıyla sürekli kadınlarla iletişim halindeyiz. Bu ilişkide hep fark ediyoruz ki kadınlara televizyonlardan bir kadın modeli sunuluyor ve bütün kadınlar o kadınlar gibi olmaya çalışıyor. Hepsi makyaj ve zayıflama sorunlarıyla meşgul. Dolayısıyla da aptallaştırılıyorlar. Biz buradaki esnaf kadınlar bunları fark ettikçe bu kadınların durumunun yanlışlığını da tartışma şansı bulduk. Buradaki esnafın krizden önce de örgütlü bir tavrı vardı denebilir ama kriz bunu belirginleştirdi. Şimdi de devam ediyor. Yani hem sorunlarımız anlamıyla devam ediyor, hem sosyal ilişkilerimiz anlamında devam ediyor, hem de örgütlülüğümüz anlamında. Bu mücadele içinde gördük ki kadınların bilinç seviyesi yükseldikçe erkeklerle birlikte ezilmeden durabiliyorlar. Karakolda. gözaltında erkeklerin sessiz durduğu birçok yerde kadın arkadaşlarımızın tepkilerini ifade ettiklerini gördük. Bunun dışında biz birlikte voleybol da oynuyoruz, pikniğe de gidiyoruz. Bu arada örgütlülüğümüzü bir dernek çatısı altında toparlamayı da düşünüyoruz."

Akşama ne pişireyim?

Caddede o dükkân senin bu dükkân benim dolaşırken, kirayla tuttukları dükkânlarında akşamın beşi olmasına rağmen henüz siftah etmemiş bu "işkadınları"nın sohbetlerine de tanık olmuş oldum. İş olmaması sebebiyle birbirlerinin dükkânına sık sık uğruyor, dertleşiyor, kadınlık hallerini konuşuyorlar. Birinin kocasıyla sorununa bir diğeri, “Boşan o zaman” diyor; bir başkası, “Sen bekârsın, tabii sana koca boşamak kolay” diye cevabı yapıştırıyor. Dul kadın olmanın zorluklarından konuşulurken, aslında istesek kendi ayaklarımızın üzerinde durabiliriz hayalleriyle sürüyor sohbet. Tam biris,i “Doğru sonuçta dükkân var, kocam olmasa da karnımı doyurabilirim herhalde,” derken, diğerinin “Akşama ne pişireyim?” sorusu boşanma sonrası hayallerinin ortasına bomba gibi düşüveriyor. Gerçeğe dönüş, hâlâ evliler, akşama kocanın da çocukların da (tercihen kocanın) sevdiği bir yemeği pişirmek lazım, “Senin oğlan nasıl oldu?”, “Gökhan üniversiteyi kazansa da onun hayatı kurtulsa bari.” Gökhan iç çamaşırı ve çocuk giysileri satan Hatay Abla’nın oğlu. Sohbetimizin sonunda onu gıyabında ben de tanımış oldum. Umarım üniversiteyi kazanır. Hatay Abla. otuz yedi yaşında. Dükkânı beş yıldır amcasının kızı Nezalıat’le birlikte işletiyor. Sohbete ekonomik krizle başlamaya çalışsak da, Hatay Abla’nın kriz gelinceye kadar yaşadıklarını dinlemeden konuya giremiyoruz.

Kadınız diye yapamazsınız dediler

“Krize gelene kadar, anlatacak o kadar çok şey var ki. Beni okutmadılar. On iki yaşındayken yengemle ağabeyimin yanına gönderdiler. Fabrikaya girdim, çalışmaya başladım. Para biriktirip okula gideceğim sanıyordum ama on beşime geldiğimde beni okula göndermeyeceklerini anladım. Zaten on yedi yaşında görücü usulüyle evlendirdiler beni. Evlendikten sonra kendimi on iki kişilik bir ailenin ortasında buldum. Kocam zaten doğru dürüst çalışmayan, içki içen biriydi. Ben bir yandan onu toparlamaya çalışıp, bir yandan işte çalışıp, bir yandan da bütün evin işini yapıyordum. Kapıcılık işinden tut da, temizlik işine kadar kocamı da yanıma alıp bir dünya işte çalıştım. En son kocamla ayrı eve çıktık. O kadar çok işte çalıştım ki hangi birini anlatayım. Biz Sivaslıyız. Kadının çalışması eskiden bizde doğru görülmezdi. Ama ne yapalım. Beş sene önce kocam bir kahve çalıştırmaya başladı, ben de amcamın kızıyla birlikte bu dükkânı açtım. O zaman o kadar az malla başlamıştık ki şaşırırsın. Kendimize hiçbir şey almazdık. Hep dükkân işlesin diye çalıştık. Daha bugüne kadar otobüse binerek gittik geldik, hiç taksiye para vermedik. Zaten taksiye verecek kadar da kazanmıyoruz. Bana çok karşı çıkan oldu. Kadın başınla böyle işler beceremezsin dediler, ticaretten anlamazsın dediler, elaleme rezil olursun dediler, ama biz bunları dinlemedik. Hem niye rezil olalım ki. Para kazanmak için iş kurup olmazsa da ne yapalım demenin neresi rezillik. Zaten hem evde hem işte bütün bir yük sırtımızda. Burayı kapatıp eve gidiyorum. Mutfağa girip yemek yapmaya başlıyorum. Oğlan sabah erken dershaneye gidiyor, onu doyurup, bulaşıktı ertesi günün yemeğiydi derken varsa çocuğa meyve yıkayıp koyuyorum zaten saat on iki oluyor. Ondan sonra adam geliyor, onun yemeği, bulaşığı. O saatten sonra elime alıp iki satır kitap okuyayım diyorum olmuyor, gözlerim kapanıveriyor. Sabah yine iş. İş diyorum ama ne işi. Bak bugün saat beş oldu hiç iş yok. Kriz bizi çok vurdu. Bizi, küçük esnafı bitirmek istiyorlar. Biz burada onca yürüdük, toplantılar yaptık, örgütlenmeye çalıştık, gözaltına alındık, karakola gittik ama yine aynı yerdeyiz. Her şey daha kötüye gidiyor. Bu memlekette insanlar örgütlenmedikçe hele kadınlar örgütlemedikçe hiçbir şey değişmez. Ama çok zor. Herkes her şeye boyun eğiyor, sesini çıkarmıyor, cop yiyen biziz, tutuklanan bizim insanımız, aç, yoksul biziz ama kimse isyan etmiyor. Biz gerekirse yine eylem yaparız ama sonuç yok. Benim kocam gözaltına alındığımızda karakola geldi, bir şey demedi ama yeri geldiğinde bunu hep kafama vuruyor. Niye hep sen en öndesin diyor. Ona anlatamıyorum, daha biz eylemi yapamadan alındık diyorum ama o yine de bana birilerinin maşası muamelesi yapıyor, o da bizim bir eylemimize kahvesini kapatıp geldi ama yine de bana kadın olduğum için uyarı yapıyor. O zaman herkesin bir bahanesi olur. Kim yapacak bu işleri?”

Devlet, polis, koca

Türkân, kadın arkadaşlarının çoğuna göre benim konuşmam gereken ilk insan. Çünkü ona herkes feminist diyor. Dokuz yıldır esnaflık yapıyor. Daha önce de çalışıyormuş, tekstil işi yapıyormuş, evli değil; öteki kadınlara nazaran evli olmayışı ona bağımsız ve daha rahat hareket etme imkânı sağlamış. Kadınlarla sohbetlerinde de erkek egemenliğine karşı duruş sergileyen, söylenme dışında karşısındakine de lafını esirgemeyen bir tavrı var.

“Kendi işimi yapmak da bana daha kolay değil ama daha özgür geliyor. Buradaki ilişkiler de hepimizin sevdiği ilişkiler. Bu esnaf eylemleri zamanında da biz birkaç duyarlı kişi bir araya geldik. Toplantılar yaptık. O zamanlar öyle yoğunduk ki benim üç günde dört saat dükkânı kapatıp gittiğim oluyordu. Aramızda bir komite oluşturduk ve çalışmalarımızı yapıyorduk. Bütün esnafı dolaşıyorduk, bildiri hazırlamıştık onları dağıtıyorduk. Böyle bir şey Alibeyköy’de ilk kez oluyordu. Çok kalabalık toplantılar da yaptık. Yapabileceğimiz şeyleri düşündük, tartıştık ve kepenk kapatma eylemine karar verdik. Bana kalsa süresiz kepenk kapatma eylemi daha mantıklıydı. Çünkü birkaç saatle bir şey olmaz, bir ay belki de daha fazla hizmet vermesek daha etkili oluruz diye düşünüyordum. Ama tabii herkesin ortak fikri kabul edildi. Bizim, kadınların bu işin içinde olmasına yüzümüze karşı çok şey söylenmedi. Kadını ikinci sınıf görenler bundan hoşlanmadılar ama bizim gibi duyarlı insanlar bunların söylenmesine bence engel oldular, buna fırsat vermediler. Bu işte kadınlar da en az erkekler kadar çalıştı.”

Sohbetimizin bundan sonraki bölümü dükkâna uğrayan diğer kadınlarla birlikte çay içerek geçti. Gelen hemen her esnaf kadın eylemlere katılmış olan kadınlardı. Eylemde gözaltına alınan bir kadının kocasının karakola gelip, “Ne işin var senin karakolda” lafının anımsatılması üzerine tekrar kocalar, eylemler, ne olacak bu kadınların hali tartışmasına geri dönüldü. Tartışmaya son noktayı feminist esnaf Türkân koydu: Devlet de erkek, polis de erkek, kocalar da erkek. Hatay Abla ise kendisi için önemli olan bir cümleyi söylemeden edemedi: Onlar da bizim evlerimizin devleti!

Beyhan Demir

kadınların odası erkekler giremez!

Hep böyle birşey olmasını bekliyordum, günler geçiyor sohbette yeni, kadınlara ait birşey bulamıyordum. Birkaç fikir kanalında "Kadının Toplumdaki yeri" gibi konuları erkekler ortaya atıyor kendi aralarında konuşuyorlardı. Canım sıkılıyor birşey söyleme zahmetine bile katlanmadan çıkıyordum o odalardan...

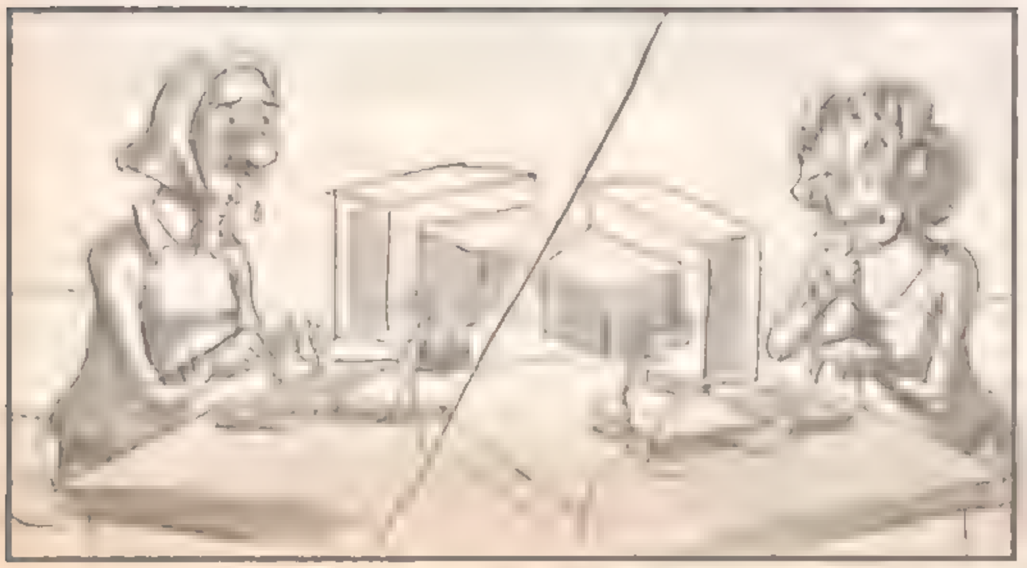

Ama işte o gece sesli sohbet kanalında, muhtelif odalar içinde bir de ne göreyim, " Kadinlarin odasi- erkekler giremez" Aman Allahım diyerek daldım içeri tabii... Bir kadın gitar çalıyor ve şarkı söylüyor, çok güzel bir ses üstelik. Dört kadındı, ben de girdim beş olduk, ancak "erkekler giremez" lafını gören cümle adamlar soluğu içerde alıp,- bal gibi de gireriz- havasıyla nasihatler çekiyor. Hiç onlarsız hayat olurmuymuş, biz kim oluyormuşuz da, kaburgadan yapıldığımızı unutup, kafa tutuyormuşuz falan...Ortalık fena halde karıştı. Bu arada odada op (kanallarda, kurucu ve idareci olarak bulunan şapkalı kişilere verilen addır ki bunlar odaların kurallarına uymayanları odadan atabilirler.) Bu adamları dışarı atamıyoruz, panik havasında kavga edip duruyoruz. Ben de şöyle bir merak içindeyim, bu odayı kuran ne adına yapmış bunu? Amacı nedir? Kısaca feminizmle ne kadar alakalıdır bu durum. Neyse sonunda op bulundu ama bir süre için gelemeyeceğini söyleyerek, odada bulunan bir kadını op yaptı. Odaya geldiğim andan beri dikkatimi çeken bu kadın sürekli erkek tavırlarıyla konuşuyor, adamlara "Sevgili abim " filan diyordu. Hele bir ara niye böyle konuştuğunu soran bir erkeğe, küçük yaştan beri çalıştığını, yalnız yaşadığını, kısaca erkek gibi olduğunu soyledi ve işte o zaman artık beni kimse tutamazdı, atladım konunun üzerine. Ve bunları kadınların yapabildiğini, kadın olmanın yeterli olduğunu, erkek gibi olmaya hiç gerek duymamak lazım geldiğini söyledim. Oldukça destek aldım, bu sevinçli bir başlangıçtı. Bu arada kanal doluyordu on beş, yirmi kişi olmuştu. Tabii ki adamlar kadın nickleriyle yerlerini almışlardı .Op, katılanların erkek olduğunu anlar anlamaz attıkları dışında mantar gibi üreyerek hiç tükenmiyorlardı kiii.... Kanalı açan kadın, yani esas op geldi. Ve gelir gelmez " bu ne hal, kanal adam dolmuş" diyerek temizliğe başladı. Ancak yanlışlıkla kadınlar da atılıyordu...Ben böyle eğlendiğimi hatırlamıyorum, zevkten sekiz koşeydim. Karışıklık olmasın diye kadın olduklarından emin bulunulanları kırmızı noktalarla onurlandırdılar, bu da ayrı bir güzellikti...

On beş kadın vardı, bu kadınların çoğu evliydi, küçük bebeği olanlar çoğunluktaydı. Böyle bir oda buldukları için çok mutluydular. Tabii konu hemen erkeklerin sohbet kanallarındaki tacizkâr, saldırgan ve küfurbaz hallerine geldi, birlikte bir dizi şikâyet yapıldı. Bu arada iki kadın kapıştı. Biri "erkekler boyle diye genellemeniz çok ayıp, mesela benim kocam harikadir" dedi... Diğeri de "senin kocandan bahsetmiyoruz zaten ."dedi; bu aralarda ben gülmekten kopma noktalarına ulaşıyordum.

Biraz politik kadın sohbeti yapayım dedim. op hemen müdahale etti ve bu odanın feminist bir oda olmadığım soyledi. Bu arada adamlar kadın nickiyle girip provokasyon yapmaya devam ediyorlar, erkek düşmanlığı meselesini ortaya atıyorlar, kadınlarsa bundan etkilenip, asla feminist olmadıklarını anlatmaya çalışıyorlardı. Tabii bu durumda gene mikrofonu kaparak. kadın günlerinden hiç hoşlanmadığımı, bu odaya kek tarifi, ya da nakış örneği almaya girmediğimi, kadınların olduğu bir yerde feminizmin konuşulması gerektiğini söyledim. Cici kız olamayacağımı, isterlerse derhal odadan çıkacağımı belirttim. İnanılmaz bir çoşkuyla çıkmamı istemediklerini, herşeyi konuşabileceklerini söylediler. Çok hoştu. Bir kadın bağlama çalmak istediğini söyledi, candan desteklendi ve çalmaya başladı. Herkes neşe içinde yazılarla, işaretlerle katıldılar, sonra anlaşıldı ki kadın kocasından gizli giriyormuş sohbete ve sazı da kocasından saklı öğrenmiş kendi kendine...Kocasının aradığım, eve gelmek üzere olduğunu söyleyerek heyecanla ayrılırken, bütün kadınlar onu her gece bekleyeceklerini söylediler, "Gözlerim doldu "dedi ayrılırken, çok tatlı bir andı. Yaklaşık dört saat kaldım o odada; sevgi dolu, küfürsüz ve giderek açılan konuşmalarla kadınlık durumlarımızı konuştuk. Kendimizi anlatmaya çalıştık. Beni çok merak ettikleri için onlara biraz hayatımı, biraz kadın hareketini anlattım. Ve feminist olmak için acele etmemeleri gerektiğini, nasılsa birgün kendiliğinden olacaklarım soyledim...

Sohbette yaşadığım en ilginç ve en keyifli gecemden, bu odanın yapılmasının, sadece kadın olmanın birleştiriciliği ve ortak dertlerin sonucu gelişmesinin doğallığım çok ümit verici bularak yatağıma gittim. Başımı yastığıma koyduğumda hâlâ tebessüm ediyordum.

Nur Gönül

yerli bir
feminizme doğru

SEL / Kadın Kitaplığı

YERLİ BİR FEMİNİZME DOĞRU
Hazırlayanlar Aynur İlyasoğlu - Necla Akgokçe, 496 s.

BİTMEYEN SAVAŞIM
Kadın Hareketleri Tarihi: I
SÜHEYLA KADIOĞLU, 358 s.

Foucault ve Derriada'da
FEMİNİZM VE AYIRIM
ROY BOYNE *Türkçesi: A. Banu Karadağ*, 78 s.

Farklı feminizimler açısından
KADIN ARAŞTIRMALARINDA YONTEM
Hazırlayanlar. Serpil Çakır - Necla Akgokçe, 238 s

FATMA ALİYE AHMET MİTHAT EFENDİ, 96 s

AMERİKALI ANARŞİST VOLTAIRINE DE CLEYRE'İN YAŞAMI PAUL AVRICH, *Turkçesi. Emine Özkaya*, 302 s. Fotoğraflı

Cinsel şiddete ve tecavüze karşı
KENDİMİZİ SAVUNURKEN
ROSALIND WISEMAND *Türkçesi: Lale Akalın*, 160 s.

İSLAMCI KADININ AYNADAKİ SURETİ
HÜLYA DEMİR, 396 s.

Merkez: BABIALİ CADDESİ 20/1 CAĞALOĞLU - İSTANBUL Tel: Faks: 212 [illegible] 10 05
Şube: ISTIKLAL CADDESI ELHAMRA PASAJI No:258 / 10-11 BEYOĞLU-ISTANBUL
Tel: 212 -244 15 06
http://www.selyayincilik.com E-mail: posta@selyayincilik.com

Filiz Bingölçe'nin Kadın Argosu Sözlüğü çıktı...

Erkek açısı

birarada

Kadın açısı

"İşte tümü burada... Güzeller ve lanetliler, geceleyin sevecenliğe gelenler, çöplük turnaları, yüzü yaralılar, ciciği bereliler, şekli bozulmuşlar, rahmi alınmışlar.. Bu dili ya ben koparırım ya onlar."

Filiz Bingölçe hazırladığı *Kadın Argosu Sözlüğü* adlı kitabının girişinde böyle yazmış. Kitap 2500 kadınla yapılan görüşmelerle hazırlanmış. Örnek cümleler tanıklardan derlenmiş. Hemşireler, hastabakıcılar, doktorlar, ev kadınları, öğrenciler, işçiler, gazeteciler, kuaförler, ağdacılar. Hepsi bildiklerini aktarmış. Ortaya ilgisiz kalamayacağınız bir toplam çıkmış. Kadın dili üzerine yapılan bu çalışma birçoğumuzu büyükannelerimizin kullandığı ve de açık saçık olmaktan çekinmeyen deyimlerle de buluşturuyor. Ayrıca kadın dili nedir, kadın argosu var mıdır , gibi tartışmalar için de bir vesile oluşturuyor. Filiz Bingölçe kitabıyla ilgili sorularımızı şöyle cevapladı.

Filiz Bingölçe
Kadın Argosu Sözlüğü
Hulki Aktunç'un Sunuşuyla
metis
KADIN ARAŞTIRMALARI 13

Böyle bir çalışma yapmak nereden aklınıza geldi?
Fikir, böylesi bir dilsel kategori olduğunu farketmekle birlikte ve zaman içinde gelişti. Kadınların kullandıkları sözcük, deyim ya da kalıpları öğrenip ben de kullandım, kullanıyorum. Yıllar içinde epey bir birikim olunca da sözlük haline geldi.

Bir çok kadınla görüşme yaptığınızı söylüyorsunuz. Nasıl bir ilişki kuruldu aranızda?
Kitabın girişinde de yazdığım gibi bu sözlüğün içeriği derlenirken en basit yönteme başvuruldu. Kadınlarla konuşuldu ve aynı kapıya çıkan bir iki sorunun altı dolduruldu. Canlı tanıkların her biri ayrı bir renk ve katkı sağladı. Onların hepsinin adını sözlükte anmak isterdim ama bu bir dizi hukuksal sorunun yanı sıra kitaba yaklaşık 30-40 sayfa daha eklenmesi demekti.

Bölgelere göre kadınların kullandığı sözlerde farklılık oluyor mu? Özel olarak dikkatinizi çeken bir fark var mı?
Yöresel bır ayrım yapma imkânım olmadı, çünkü başta Ankara ve İstanbul olmak üzere büyük kent merkezleri ya da ilçelerinde yaşayan kadınlardan derlendi bu sözlük. Kırsal alanın yerel söyleyişlerine pek girilemedi.

Sözlükte babamın ve kocamın kullandığı pek çok deyim var. Bunların bazıları ortak deyim diye tasnif edilmiş. Bazılarıysa kadın deyimi diye. Bu durumda sanki cinsiyetçi olmayan birçok deyim sözlükte yer bulmuş gibi geldi bana. Mesela "bokum" ortak deyim olarak geçmiyor ama babaların çok kullandığı bir deyim. Bir de düz argo, yani erkek argosuna dahil sözcükler var. Örnek verecek olursam "altmış dokuz" veya "delik" gibi. Bu durumda biraz karışıklık yok mu?
Üzerinde *Kadın Argosu Sözlüğü* yazdığı için elbet sözlüğün asıl açısı kadın bakış açısı. Ama zaman içinde fark ettiğim ara açılardan ikisini de sözlüğe aldım. Kocalar, babalar, sevgililer ve erkek arkadaşların da kullandığı laflar elbet bunlar. Her iki cinsin cümle kalıbı olarak ortaklaşa kullandığı,ancak kimi yerde sözcük seçiminde farklı davrandığı laflara (o.k) ortak kullanım rumuzuyla yer verdim. Ayrıca cinsiyetsizleştirilen alanları göstermesi açısından da bazı ortak sözcük yapıları sözlüğe aldım.

Ben argonun bir grubun şifreli ve kendi uydurduğu kelimelerle veya varolan bazı kelimelerle oynayarak oluşturduğu kapalı bir dil olduğunu düşünüyorum. Mesela 'bekâret zarı' ile ilgili 'akapulko' veya penis için "bamya" bana bu özelliği taşıyan örnekler gibi geldi. Ne dersiniz?
Sözlükte herkesin kendince "favorisi" olabilir tabii. Ama benim gözlediğim her kadının çantasında "acil durumda kullanılacak" üç beş argo laf var. Onların kullanılması da eğer durum ıskalanmıyorsa her kişiye ve her bağlama göre değişiklik gösteriyor.

Çalışmanıza kadınlardan beklediğiniz katkılar var mı?
Kitabın sonunda bir e-mail adresi verdim. Bu sözlükte eksik yanlış buldukları argo sözcük ya da deyimleri, bu sözlükte yer almayan yeni kavram ve deyimleri bana bildirirlerse memnun olacağım.

Handan Koç

Kadın Argosu Sözlüğü bu ay Feminist Ansiklopedi'ye misafir

Bu sayıdaki ansiklopedi sütunumuzu Filiz Bingölçe'nin Kadın Argosu Sözlüğü kitabından,en son kaldığımız 'f' harfine kadar yaptığım seçmelere ayırıyoruz. Tamamen kişisel olan bu seçkide kadınların kendi yararlarına, gizlilik veya alay maksatlı oluşturdukları ya da kullandıklarını düşündüğüm sözcükler ve deyimler yer aldı.

Feminist ansiklopedi

A'dan F'ye seçmeler

acemi adamın elinde am ağaca çıkar *d.*
1. Cinsellik konusunda deneyimsiz erkeklerin cinselilişki fırsatlarını kaçırdıklarını anlatmak için alay yollu söylenir. 2. Acemilerin herşeyi ellerine yüzlerine bulaştırmalarını anlatmak için kullanılır.

acemi avrat siki başına dolar *d.* 1. Deneyimsiz kimselerin yaptıkları işleri yüzlerine gözlerine bulaştırdığını anlatmak için söylenir. 2. Cinsel konularda deneyimsiz kadınların başarısızlığını vurgulamak için kullanılır.

açıl yumul böreği:d. Cinsel ilişki. Cinsel ilişki kurmak." Hoop vakit kaybetmeden yeni evliler açıl yumul böreği yapmaya giriştiler."

adsız parmak *d.* Erkeklik organı, penis.

ağzı aşağı *d.* Dişilik organı, vajina.

akapulko *i.*Bekâret zarı.

akapulko çıkarması *d.* Bekâret zarının yırtıldığı ilk cinsel ilişki.

al entarisini kaybetmek *d.* Menapoza girmek, artık regl olmak.

alayının adı bir karanlıkta tadı bir *d.* Cinselliğe sıra geldiğinde bütün erkeklerin aynı olduğunu anlatmak için kullanır.

altüst böreği *d.* Cinsel ilişki. Cinsel ilişkiye girmek.

ammın ucuna takmamak *d.* Hiç umursamamak. *"Seni amının ucuna takan mı var ulan"*

anadolu *i.* Bahim.

anadolu kana battı *d.*Begl olmak, kadınların aylık kanaması.

analık, kara yamalık *d.*Üvey anne.

anavatan kan ağlıyor *d.* Regl olmak,kadınların aylık kanaması.

anteni kırık radyo *d.*İktidarsız erkek.

artema *d.*Mahallesinde başını örtüp merkezde açan kadın.

asılmayın garaja gider *d.*1. "yılışma, sırnaşma, boşuna üsteleme" anlamlarında alay yollu kullanılır. 2. Bir kadının evli ya da nişanlı olduğunu belirtmek için söylenir.

aşağı köyden ne haber? *d.*Cinsel hayatın ne durumda olduğunu anlamak için kullanılır.

badem şekeri: *d.*Bahriyeli delikanlı. *"o yaz*

Hazırlayan: Handan Koç

Feminist ansiklopedi

Kadıköy'de badem şekerinden geçilmiyordu".

bağ benim belletirim, am benim elletirim.*d.* cinsel açıdan istediği kimse ile beraber olacağını anlatmak için kullanılır.

ballı lokma tatlısı *d.* Erkeklik organı, penis.
bamya i. Erkeklik organı, penis. Küçük penis. "Aman ortaya sümüklü bamyasını çıkaracak diye ödüm koptu."

bamya katliamı *d.* Toplu sünnet düğünü. *"Şu siyasi partilerin bamya katliamları da amma seyirlik oluyor."*

bana bi koca lazım o da bu gece lazım *d.* 1. Cinsel bakımdan artık beklemeye tahammülü kalmadığını anlatmak için söylenir. 2. İhtiyaç duyulan şeyin hemen elde edilmesi gerektiğini anlatmak için kullanılır.

bardan gelen barda gider *d.* Tek gecelik bar ilişkilerinin sağlam olmayacağını anlatmak için söylenir.

belgrad ormanı *d.* Ağdası geldiği halde alınmayan kıllar.

bingo *d.* Orgazm. Orgazm olmak.

birinci dereceden yanık *d.* Sırılsıklam âşık olmak.

çarhut *i.* ve s. Aptal ve bön kadın.

çüksalın d. Erkek arkadaşıyla çalım satmak. "Feyza çüksalın yapıyor kordon boyunda."

çüküprens *d.* be. di. Yakışıklı ve cinsel açıdan çekici kimse.

delikli boncuk *d.* Cinsel ilişki kurmuş, bakire olmayan kadın.

delikli boncuk yerde kalmaz *d.*Cinsel ilişki kurmuş kadınların her zaman isteneceğini anlatmak için kullanılır.

devrik kral *d.* Ereksiyon güçlüğü çeken erkeklik organı. penis.

dolmakalem akıtmak *d.* Erkeğin erken boşalması.

don puan *d.* 1.(Don Juan'ı anıştırarak) Kadın avcısı olduğunu iddia eden ama bunda başarısız olan erkekler için alay yollu kullanılır. 2. Puanlı, çiçekle böcekli don giyen erkek.

el feneri: d. Vibratör.

fik fik *d. ono. ik.* Cinsel ilişki kurmak.

Kısaltmalar:
d. deyim. *i.* isim.
ik. ikileme,
ono. yansılama.
s. sıfat. *be. di.* bebekçe

---

küçük adam büyük aşk

Handan İpekçi çok tartışılan filminde yakın tarihimiz içinde sevgi ve hoşgörüyü anlatıyor.

Handan İpekçi, ikinci filmi olan 'Büyük Adam Küçük Aşk'ın hem senaryosunu yazmış, hem de yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlenmiş. Antalya Film Festivali'nde en iyi film, en iyi senaryo (Handan İpekçi), en iyi yardımcı kadın oyuncu (Füsun Demirel), en iyi yardımcı erkek oyuncu (İsmail Hakkı Şen) ve çocuk oyuncu jüri özel ödülünü (Dilan Erçetin) aldı. Filmde rolleri Şükran Güngör, Dilan Erçetin, Füsun Demirel, Yıldız Kenter ve İsmail Hakkı Şen paylaşıyor.
Çok sayıda 'Altın Portakal' almasına şaşılmayan ve desteklenen filme eleştiriler, ödül aldığı halde, senaryosuyla ilgiliydi. Ödül almasına rağmen, yeterli görülmeyen senaryo üzerinde, belki de biraz daha çalışılması, daha iyi sonuç verebilirdi (Belki de senaryoyu Fehmi Yaşar'a danışmak yeterli olmamıştı). Bir de eleştiriler, Yıldız Kenter'in 'Müzeyyen Hanım' rolü üzerinde toplanmıştı. Bu rolün, işlevsiz olduğu, filme hiçbir şey katmadığı, Yıldız Kenter'e kendi rolünün verilmesinin bir kolaycılık olduğunun düşünülmesine yol açtı. Ancak, Handan İpekçi herhalde, Rıfat Bey'in (Şükran Güngör), Hejar'ı (Dilan Erçetin) tercih etmesinin altını çizmek, nasıl yoğun bir sevgi olduğunu izleyicilere hissettirebilmek istemişti belki de... Oyunculukların çok başarılı olduğu film de rollere, gerçekten çok uygun kişiler seçilmişti. Başarılı müziklere ise Serdar Yalçın ve Mazlum Çimen imza atmış...

Açılışında, Luc Besson'un 'Leon' filmini hatırlatan 'Büyük Adam Küçük Aşk' ayrı dillerden konuşan iki kişinin, arasında zamanla oluşan bir sevgiyi anlatıyor. Zaten, çabucak ve zahmetsiz, bir emek sarfetmeden bir şeylerin oluşmasını beklemek, bir hayalden başka bir şey değil midir? Bu sevginin, etrafında dönen öykü ise, daha toplumsal sorunları anlatmaya çalışıyor. Evdo'nun da (İsmail Hakkı Şen) söylediği gibi 'devlet ve gerilla arasında kalmış' tüm yakınlarını, birer ikişer kaybeden ve yerlerinden sürgün olmaya mahkum olmuş insanların, yaşadıkları sefalet ve zorluklar... Yoksulluğun ve yoksunluğun çarpıcı yüzü...

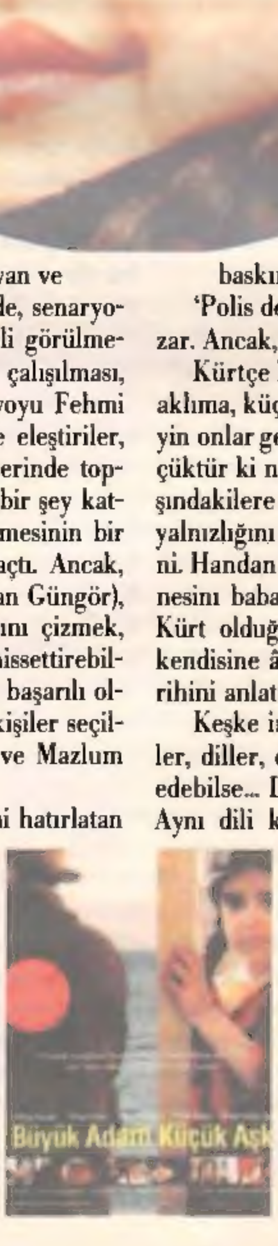

Tüm bunlara rağmen, ailesini tercih eden inatçı küçük Hejar... Razı şeyleri hala para, giysiler v.b. satın alamadığının göstergesi belki de onun seçimi...

İnsani şeyleri, sıcak bir dille anlatıyor film... Girdikleri evde, acımasızca, sorgusuz sualsiz, üç kişiyi öldüren polisten, korkan ve kaçan Hejar, karşı evdeki emekli yargıç Rıfat Bey'in evine sığınır. Katı bir insan olan Rıfat bile, bu baskından sonra, daktilosunun başına geçer ve 'Polis devleti mi hukuk devleti mi' diye bir başlık yazar. Ancak, onun hukuka olan saygısı, iş Kürtçe konuşmaya gelince yok olur. İşte tam burada aklıma, küçük kafalar ya da beyinler siz ne derseniz deyin onlar geliyor. Bu tarz insanların kafaları, o kadar küçüktür ki ne yazık ki kendi düşünce ve görüşlerinin dışındakilere hiç mi hiç yer yoktur. Fakat, Rıfat Bey ancak yalnızlığını unutturacak bir sevgiyle yumuşatabilir kalbini. Handan İpekçi, Cumhuriyet okuru emekli yargıç, annesini babasını kaybetmiş küçük bir Kürt kızı. yargıcın Kürt olduğunu neden sonra fark ettiği temizlikçisi ve kendisine âşık komşusu arasında. Türkiye'nin yakın tarihini anlatmayı başarmış.

Keşke insanlar kendilerininkilerden başka düşünceler, diller, dinler, ırklar ve davranışlar olduğunu kabul edebilse... Doğrunun tek olmadığının farkına varabilse... Aynı dili konuşan insanların bile. anlaşmakta güçlük çektiği düşünülürse, farklı dilleri konuşanların anlaşamamaları. birbirlerine bu kadar yakınken ne kadar uzak durduklarını anlatması, bunu doğru bir zamanlama ve dille yapması açısından başarılı olduğu söylenebilir... Belki bundan sonra, bu tarz filmlere daha çok rastlarız. Umarım. bazıları, insanların öldürerek değil, konuşarak anlaştıklarını hatırlar... Ve aşklar, dostluklar, kardeşlikler yenilenerek hep sürer...

Nurol Gök

Meral Onat'ın karikatür albümü yayınlandı

sert bir kızdan resmedilmiş hikâyeler...

meral onat'ın sen gülümse... adlı albümünde topladığı çalışmalarını kolayca adlandırmak mümkün değil. resimli roman demek için çok fazla yazı var bunlarda, roman demek için de çok fazla resim. resimlerle süslediği bir takım hikâyeler anlatıyor meral onat.

siz de fark etmişsinizdir, kadınlar sanatla ilgilendiklerinde, onlardan en çok kadın erkek ilişkileri ve aşk konusunda yazıp çizmeleri bekleniyor. meral onat bu kahbı kırmış, tarihten hikâyeler, gezi anıları, mahallesinden tipler ve tabii bu arada aşk öyküleri de anlatıyor.

hayata, siyasete ve tarihe belirli bir bakış açısından yaklaşıyor. bu bakış açısını benimsediğimi ya da onayladığımı söyleyemiyeceğim, yer yer tutarsızlıklar içerdiği de düşünüyorum ama pek yaygın olmayan bir bakış açısı olması sebebiyle dikkate alınması gerektiğini de düşünüyorum. örneğin avrupa birliğine hiç iyi gözle bakmıyor meral onat. metin üstündağ, kitabın arkasına yazdığı tanıtım yazısında, meral onat için, "kadınların çocukların ve tüm azınlıkların yanında yer alıyor" demişse de ben bunu gözlemedim onat'ın çalışmalarında.

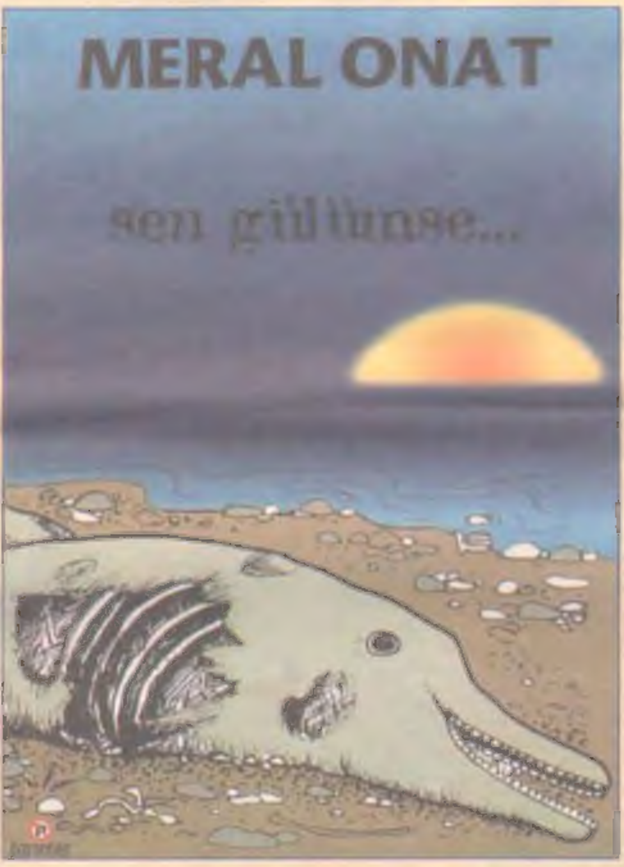

metin üstündağ, daha ziyade bir süre önce kapanan ve kendisinin yöneticisi olduğu öküz dergisini tanımlamış gibi geldi bana. meral onat'ın bakış açısı, anti-emperyalist, anti-kapitalist ve katiyen dünyanın azınlığını oluşturmayan yoksulların tarafını tutuyor. öte yandan, kadınları anlatıyor evet ama çoğu hikâyesini bir kadının yazıp çizdiğine bin şahit ister; örneğin sömürü kavramı çok sık "becerme" olarak resmediliyor meral onat'ın işlerinde.

son olarak, yine metin üstündağ'ın kitabın arkasında kendisi için, "fıstık gibi bir kadın meral onat fıstık gibi çizgili makaleler yazıyor tanrı onu sevdiklerine bağışlasın bize de peşkeş çeksin" demesine keşke izin vermeseydi meral demek istiyorum. tabii o sert bir kız, metin üstündağ da lafını esirgemeyen bir abimiz ama yani...

ayşe düzkan

pa ñ

● Anadolu lisesi mezunu üniversite öğrencisinden İngilizce dersi verilir. Eylem.
Tel: 0216 - 342 55 48
(Akşam 20.00'den sonra)

● Çocuk bakımı konusunda tecrübeliyim. Evinizde çocuklarınıza bakabilirim.
Tel: 0216 - 342 55 48

● **ÖNEMLİ!**
Deniz Kim ve Yıldız Ercan, lütfen bizimle temasa geçin.
Pazartesi

panel

30 Aralık 2001 saat 15.00'da İstanbul BEKSAV'da 2001 yılının değerlendirileceği panele Ragıp Zarakolu ve Alı İhsan Topçuyla birlikte *Pazartesi* yazarlarından Yelda Yucel de katılacak.
Tüm okurlarımızı bekliyoruz.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Görsel Yönetim-Uygulama
Ömer Suvari

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Beril Eyüboğlu, Bilge Seçkin, Birgül, Cânân Arın,
Filiz Bingölce, Handan Koç, Hatice Aynur,
Leyla Yıldız, Necla Akgökçe, Nur, Nurol Gök,
Selmin Kurç, Yelda Yücel, Zelal

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp

Çizer:
Gülay Batur

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel/Faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59,
292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Renk ayrımı: Arda Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

PAZARTESİ
kadınlara mahsus gazete

***Pazartesi*'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.

İsim, Soyadı :
Adres :
Semt : İlçe:
Şehir : Posta Kodu:
Telefon (Ev) : (İş):
Abone süresi : 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç tarihi :

- Türkiye içi: Yıllık 10.000.000 TL., altı aylık 5.500.000 TL.
Öğrencilere ve sendikalılara % 10 indirimli
Aboneler için posta çek numarası: 662 965
Bağışlarınız için Türkiye İş Bankası Küçükparmakkapı Şb.
Hesap No. 1042 / 578076. Beyhan Demir
- Türkiye dışı: Yıllık 75 DM, altı aylık 40 DM.
Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
T. İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul
Hesap No: 1052 / 301000 326575

Abdullah Sok. No:9 80060 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

Sultan Yıldız (1973-2001)

Küçükarmutlu'da bir yıl boyunca ölüm oruççularının refakatçiliğini yaparken 5 Kasım 2001 tarihinde güvenlik güçlerinin ölüm oruçlarını durdurmak üzere yaptığı operasyonda öldürüldü.

Sultan Yıldız devrimci mücadele içinde ön saflara ulaşmayı başarmış bir kadındı.

Küçükarmutlu'nun "Kara Kız"ı olarak hatırlanacak...